derinlik yayınları

demir özlü

aşk ve poster

DERİNLİK 23 AŞK VE POSTER DEMİR ÖZLÜ

DERİNLİK YAYINLARI
«TÜRK YAZARLARI» : 23
ÖYKÜ DİZİSİ : 7

Kapak : Nils - Erik Wikebäck
Fotoğraf : Anders Thunberg

Birinci Baskı : Ekim 1980

Yayın Hakları (Copyright) Derinlik Yayınları 1980
Dizgi - Baskı · Kardeşler Matbaası
Cilt : Cenk Mücellithanesi

DERİNLİK YAYINLARI
Ankara Cad. Ankara Han 74/505
İSTANBUL

AŞK VE POSTER

ÖYKÜLER

Bu öykülerin ilk üçü 1974 yılı haziran ayında yazıldı. Ötekilerin tümü, Avrupa gezisinden döndüğüm şubat 1975'den sonra. «Sıcak, Güneşli Bir Gün», aynı yılın haziran ortasında yazıldı.

D. Ö.

ALP OTELİ

O zaman bavulumuzu aldık, otele taşındık.

Şubat ayının ilk günleriydi. sokaklar çamur içindeydi.

Otomobil, otelin önünde durdu. Bavulumuzu taşıdık. Giriş kapısından, yüksek, geniş, mermer bir merdiven birinci kata çıkıyordu. Oda, birinci katta, gerideydi; arkaya, ağaçlıklı bahçeye, arkadan geçen asfalt caddeye, aşağıda uzanan mahallelere, uzak, derin batıya bakıyordu. Ağaçlar pencerenin önüne uzatıyorlardı dallarını.

Geniş bir oda. Eski, klasik bir otel. Yerler, kahverengiye boyanmış tahta. İki yatak, kapının iki yanında. Masa, ince bacaklı, güzel, iki de sandalye var. Klasik, aynalı bir gardırop. Tuvalet masası da eski, güzel. Odanın tavanı iyice yüksek. eski yapı. Pencere tek camlı. Doğrusu, kuzey batı rüzgârı sızıyor çerçeve aralıklarından. Kalorifer yeterli değil, iyice ısınmıyor oda. 'Alışılır' diyorum kendi kendime. Karım da kuzeyli olduğuna göre o da alışır.

Pencere altında uzanan otelin bahçesi, «İngiliz Sarayı»nın bahçesiyle birleşiyor. Tepebaşı'nın bütün güzelliği. Otelin altında geniş bir garaj oldu-

ğu için ilk kat, böylece, yüksek biraz. Koridorlar daha sıcak. Tuvalet odasının karşısında, banyo da. Çıkışın kıyısında 'Danışma' ile üst katlara çıkan tahta merdiven sonra, oturma salonu, solda bir lokanta —otelin ön bölümünde— sokak üzerinde. Öndeki iki oda, otel işletmesinin. Otel sahibesi 'hanımefendi' de bütünüyle ailesiyle oturuyor otelde.

Kapıdan çıkıp, İngiliz Sarayı'na doğru yürüyünce, kentin en civcivli yerinde oluyorsunuz. Galatasaray, Balıkpazarı... ortası Istanbul'un: eski, kurşun rengi, sarımtırak, açık gri yapılarıyla, üstü tente gerili pazarlarıyla, pazar içinde büyük demir kapısı görülen Gregoryen kiliseleriyle, yıkanmış kaldırımlarıyla, daracık, meyhanelerle dolu, üstü açık geçitleriyle, üzeri renkli camla kaplı, yeri mermer döşeli, küçük, ölü yontuların süslediği düğmeci geçitleriyle, daha ötede taş avlularıyla...

«Üşüyor musun, minyon?» diyorum karıma.
«Hayır, üşümüyorum.» diyor.
«Memnun musun?»
«Çok...»
«Pencerenin dışı ne kadar güzel!»
«Çok güzel. Ağaçlar da çok güzel.»
«Oda çok güzel değil mi?»
«Çok güzel, biraz soğuk.»

Bir şişe erik rakısı var, daha önce armağan edilmişti; otele taşınırken onu da getirdik beraberimizde.

«Üşüyünce bir yudum iç. Kapağıyla içiliyor.»

İçki de içiliyor, kışın soğuk yüzünden, yazın da sıcaktan. 'Her akşam içip dut gibi olmamalı' diyorum. Burda, masanın üzerine küçük daktilomu ko-

yup yazı yazabiliyorum. **Hemingway**'in, ölümünden sonra ele geçen uzun romanını aldım. Onu okuyorum. İlk bölüm, ekvatora yakın iklimlerde geçiyor. **Hemingway**'in anlatımına bayılıyorum, anlattığı şeylere de. Kendimi öykünün içine koyup yaşıyorum şu günlerde. Nedense, romanını okuyup durduğumdan mıdır nedir, hep onu ansıyorum. 1917'de Istanbul'a geldiğinde, biraz aşağıda, '**Pera Palas**'da kalmıştı sanırım. '**Kilimanjaro'nun Karları**' öyküsünde, Istanbul'dan söz eder. **Pera Palas** eski, güzel bir oteldir. Belki, Pera'nın en eski, büyük oteli; içi, nerdeyse **baroktur**, diyeceğim. Orada hiç kalmadım. Güzelim turistler kalıyorlar. Birinci katta, köşedeki barı, koskocaman bir salondur, her zaman tenha olur. Sonradan yapılma küçük amerikan barın çevresindeki sandalyeler çok yüksektir, taşınabilir bar, çok yüksek yapılmıştır çünkü. Barın gerisinde, büyükce bir buzdolabı durur, içkiler içindedir, barın da üzerinde bazı içki şişeleri vardır. Demir bir kafes içinden yukarı tırmanan asansörü iyice eski biçimdedir.

Nezle oldum.

«Sana yün bir takke yapmak gerekiyor» dedi karım.

«Bana ponponlu bir takke yap.»

«Evet, ponponlu, ponponlu bir takke gerekli» dedi karım.

Galatasaray'a, mağazadan yün almaya gittik. Bir çile eksik aldığımızdan, ertesi gün, yeniden, bir çile daha almamız gerekti.

Arkadaşların bazılarına söyledim otele taşındığımı, arayan olacak mı diye düşünüyorum. Ken-

dimi biraz bir kenara bırakılmış duyuyorum. Bütün gün Beyoğlu'yla içiçeyim. İlk günden başladığım bir çalışma: Beyoğlu'nun büyüsünü kavramak. Bütün orospuları, pezevenkleri, küçük dolandırıcıları, barlara, genelevlere yamanmışları, amerikan sigarası satanları, lotarya çektirenleri bir bir tanımaya başladım artık; özellikle yalnız yaşayan kadınları tanıyorum, solgun yüzlü, geçimlerini Beyoğlu'ndan sağlayan kadınları...

Karım:

«Dün akşamüzeri küçük Mete geldi» dedi.

«Ha, ne diyor?»

«Birşey söylemedi. Salonda kahve içtik.»

«İyi. Gene uğrayacak mı?»

«Birkaç gün sonra.»

Sıkıyönetim vardı. Danışmanın önündeki salonu dolaştım, geldim, yıllardır varlığımızı göstermeye, ortada, sakince dolaştığımızı belirtmeye yarayan bir alışkanlıkla. Polis, otele taşındığımı bilmiyordur, bu, ikide bir başvurulan tatsız ev aramalarından kurtarır insanı. Ama polis, Mete'yi izlemeye çalışıyordur. Bu düşüncemi Mete'ye açmıştım.

«Çok dikkatliyim, ağabey» dedi. «Her hafta sonu, bütün davranışlarımı gözden geçirip, eleştiriyorum. İzlendiğimi baştan kabul ederek. En küçük bir hata yapmamalıyım. Küçük bir hatamı bulursam, bir süre için, değiştiriyorum yönümü.»

Herkes izleniyordu. Dürüst bir insan olarak kalabilmek için yaptığın işleri, kendi yolunda sürdürmek gerekiyordu, direnişe katkıda bulunabilmek için... Baskı, ne denli ağır olursa olsun, işin içinden kendini sıyıran kişi, sonra nasıl kendi kendisiyle iyi olabilirdi? Bulunması gereken belgeler, bir

yerden bir yere ulaştırılacak bir şey... en azından bu. Karanlık bastığında da, polisin bilmediği bir yerde olmak kadar mutluluk veren birşey yoktu o günlerde.

Bir yıl sonra Mete gözaltına alındı. Istanbul'dan Ankara'ya götürüldü. Bir ay elektirik işkencesi gördü, odasındaki ampulü kırıp elini elektirik telleri arasına sokarak, kendini öldürmek istedi, birara işkence odasında, olmadı. Yakınlarının adını sordular. Birşey söylemedi, aylarca sonra gene çıktı dışarıya, hiçbirşey olmamış gibi, sağlam, başı dik, neşeliydi.

Odada karım, sarı yün takkemi örüp duruyor, yatağının üzerine oturup, ben ona bakınca, o da örgüden başını kaldırıp kocaman gözleriyle bana bakıyor.

«Bugün bitecek mi, minyon?»

«Bitirmeye çalışıyorum.»

«Ponponu nasıl olacak?»

«Göreceksin.»

«Sarı bir takkem olacak. Geceleri takacağım başıma değil mi?»

«İstersen güdüz de tak.»

Gece inince, caddenin kıyısındaki, gazinonun reklam ışıkları yanıyor, odayı yıldız yağmuruna tutuyordu sanki. Masanın kıyısına oturup **Hemingway** okuyordum. Koridordan, otelde kışı geçirmeye gelmiş yalnız insanlar geçiyorlar, odalarına gidiyorlardı; öksürmeleri bir süre odalarında sürüp duruyordu.

Kar yağdığı günler, hava daha dingin, daha sessiz oluyor. Penceredeki uzak görünüş, kurşun rengi bir karanlığa gömülüyor; bahçeyse daha yakın, daha sıcak görünüyordu. Akşam yemeği ye-

mek için, karımla, otelin merdivenlerini iniyor, sokağa çıkıyor, yandaki küçük lokantalardan birine gidiyorduk. İki gece, üst üste **Rejans**'a uzandık. Romanda, az pişmiş kanlı bir bonfileyle, kırmızı şaraptan söz edildiğini okuyunca, otele yakın, köşedeki bir Alman lokantasına gittik. Barın kıyısında, çekme bira muslukları da vardı, uzun bardakla veriyorlardı çekme birayı; bonfile iyice canlı az pişmişti, üzerinde de ızgara izleri görünüyordu, tam istediğim gibiydi.

Karımla tanıştığım günler, faşist yönetimin baskısının en ağır olduğu dönemlerdi. Rehin gibi tuttukları gençlere, ölüm cezası verilmesine çalışıyorlardı. Karım, tutukluların durumuyla ilgilenmek için gelmişti, bu yüzden tanışmış, birlikte dolaşır olmuştuk. Ardından askeri yönetim benle, bazı arkadaşlarımı da aramaya başladı. Onunla, onbeş gün kaçak yaşadık, her gün, başka bir evde kaldık, gündüz de otomobille kentin çeşitli yerlerinde dolaşıyor, arkadaşlarımla çalışmayı sürdürüyordum. Beş gün sonra karımı güvenilir bilinmez dostlara bıraktım, arkadaşlarla birlikte teslim olduk. Beş gün büyük bir kışlada, sonra da iki aya yakın, uzakta, tepeler arasında bir kışlada kaldık.

Herkesin, olayların akışı içinde, kendine göre, bir tutuklanış biçimi vardı: kimi çok uzun süre için, kimi kısa süre için. Silahlı eyleme katılanlar, onlara yardım edenler, onları destekleyenler, açık bir biçimde direnenler... ortaya çıkarıldığı, bilinebildiği ölçüde, ardarda. Bizim Alp Oteli'nde kaldığımız

günlerde de, toplum, derin bir sessizlik içinde görünüyordu: kimse kimsenin ne yaptığını pek bilmiyordu. Gazetelerde birşeyler yazılmıyordu. Oysa, gizlice sürüyordu direniş: birçok genç insan, yurdun çeşitli yerlerinde, bir bölüm aydınlar yarı açık olarak büyük kentlerde. Ama iyice suskunluk içinde görünüyordu herkes. Baskı bütün bütüne oturmak istiyordu, düzenli, yöntemli, çok sayıda insanı içine alan bir işkencenin başladığı anlaşılıyordu.

Biz bunu duyuyor, seziyor, dikkatli davranıyorduk. Bildiklerimi karıma bile söylemiyordum. Yabancı, uzak, serbest bir ülkeden gelmiş bir kız. Gövdesi de bana pek narin görünüyordu. Birşey olursa, ne yapar yapar onu kaçırırdım, birşey olursa, ölümü kılım kıpırdamadan göze alır, korurdum onu.

Otelde bizi aramaya başlayan arkadaşlara da birşey söylemiyordum. Onların değil, başkalarının birşeyler bilmeleri daha yararlıydı da ondan.

«Gün gelir, buralarda da halkın sevinç çığlıkları sokakları doldurur.»

«.....»

«.....»

«Çok sürmez mi?»

«Çok sürmez. Çok sürse de, sonunda mutlaka kazanılır!»

«.....»

«Çok sürse de, direnme yolları bulunur. Direnmenin sonu yok ki.»

Akşamdı.

«Ponpona sıra geldi» dedi karım.

«Ponpon ne zaman biter?»

«On dakika.»

«İnanmam.»

«Şimdi görürsün.»
Gerçekten on dakika sonra takkem bitmişti.
«Bu gece giyeceğim desene.»
«Al şimdi giy.»
«Eline sağlık.»
Takkemi giydim. Ardından, bu yeni tadı, geceye saklamayı düşündüm.
«Haydi, akşam yemeğine çıkalım, **minyon.**»

Kararımın ikinci gelişinde, onu başka bir kentten almıştım. Ardından güneye, İzmir'e inmiştik. Şubat ayıydı, ama gene de biraz güneş vardı. Liman dalgalı, deniz koyu yeşil renkteydi. Kıyı boyunca dolaşıyor, yemek yemeye çarşı içine gidiyorduk. Bir ay sonra, çok soğuk bir kış gününde, Istanbul'dan, Alman dostlarla birlikte gitmişti karım. Sabahın erken saatinde onu almaya gelmişlerdi Ludwig'le Mareille. Ardından sekiz ay sonra dönüp gelmişti. Bu otele taşındık geçici olarak.

«Bu ponponlu takke başımı iyice ısıtacak.»
«Gündüzleri de tak istersen.»
«Cesaret edemem.»
«İstersen takabilirsin.»
«Bakalım.»

Beyoğlu'nda bir otel, Tepebaşı'na yakın. Yeşil, büyük ağaçlarıyla alabildiğine güzel İngiliz Sarayı'nın bahçesine bakıyor. Döşemesinin tahtası üzerine koridorlarda muşamba döşenmiş, güzelim tahta eşyalar yerleştirilmiş odanın, bahçeyi gören pen-

ceresi yerinde, iki yana açılır, bütün balkon kapıları gibi bir kapının olmasını düşlüyor insan.

O kapıdan, ağaçlıklı bahçenin üzerindeki, küçük balkona çıkılıyor. Balkon, yanlardaki, geceleri öksüren, yalnız insanların kaldıkları öteki odalarla ortaklaşa da olabilir. Bir teras gibi geniş olabilir. Gecenin içine açılan balkon, alttaki asfalt caddeye, onun kaldırımı kıyısındaki gece gazinosuna açılan bir balkon! Ağaçların, çimenlerin, kuşların, kışlalardan yayılan borazan seslerinin balkonu. Buradan sonsuz Istanbul tepelerini, Eyüp sırtlarını, daha ötelerdeki sırtları, güneşin batmadan önce sonsuz olarak çekip gittiği sırtları gören bir balkon!

Ardından karımla ben, Beyoğlu'nun sonsuz büyüsünü taşıyan daha aşağılarda, derin, dar sokaklı bir mahalleye taşındık. Tunel Alanı'na yakın. Metro Han'ın çevresindeki, daracık, gölgeli sokaklardan birine. Yabansı, durgun cümbüşü arta kalmış, İtalyan, Fransız, Rum, Yahudi mimarisinin içine.

Şimdi Alp Oteli yıktılar... Belki, yerine o yeni, çok katlı, beton yapılardan birini oturtacaklar. Sahibesi madam, Slav asıllıydı. Belki çekip gitti... Belki de uzak bir mahaleye taşındı.

Alp Oteli yıkılınca, yukarı caddeden aşağı cadde daha iyi görünüyor. Şaşırtıcı bir biçimde, bir küçük-kilise çıktı ortaya, otellerin, meyhanelerin, barların arasında. Sonsuz Istanbul! Otelin sırasında, otel henüz varken gene yolun üzerinde olan, ama görünmeyen yazısı da iyice belirgin oldu:

EMBASSY VR. CHAPEL.

SARI ROLLS - ROYCE

O zaman da şimdiki gibi olumlu, doğru düşünceler içinde yuvarlanıp gittiğimi sanırdım. Diyeceğim, dosdoğru düşünmeden ayrılıp uzaklaştığını, pek de sezemiyor insan; öte yana geçiyor belki, ama doğru düşünce gene de bir nesne gibi karşısında durup duruyor.

Gloria Swanson, öyle sanıyorum ki, sarı Rolls-Royce'lar dönemine yetişmiştir. Sarı... kara Rolls-Royce'lar... geniş yakalar, çizgili erkek giysileri, fötr şapkalar, çift renkli ayakkabılar: sarı - beyaz, kara - beyaz, mavi - beyaz, kahverengi - boz renkli. Gloria Swanson şimdi de güzeldir. Onu da nerden ansıyorum? Öyle sanıyorum ki, asıl anlatmak istediğim, şimdi imgelemimde kanatları incecik kelebekler gibi uçuşan Shirley Mc Laine'in bir filmidir. Beş ayrı öyküden oluşan bir film içinde, Shirley Mc Laine'e düşen bölümün öyküsü... Nehir kıyısında, kahvede, büyük bir kentte, güneyde, belki de Napoli'de... Sarı Rolls-Royce kapalı bir arabadır, belki çamurlukları karadır, tekerlerini saran çamurluklar değil —tekerlekleri saran çamurluklar

üst yanında kalırlar tekerleklerin tekerlekler bütünüyle görünür, tellidirler— içeri girmek için üzerine basılan çamurluk basamakları.

O sırada askerlikten izinliydim. Doğrusu, sinirlerim iyice bozuktu. Yaşamadan uzak kalmıştım; herşeyden: yemeden içmeden, sevgiden, cinsellikten, kadınlardan, bir kadınla sevişmekten, sokaklardan, insanlardan, caddelerden, sivil giysilerden, insanların sivil olup da birarada oldukları herşeyden... İçten içe beni sevindiren şey iznimin biraz uzun olmasıydı, iki ya da üç ay. Ondan sonra pek de yapılacak askerlik kalmamıştı, işin sonuna yaklaşmıştım. Ama kaygılı olmak için, izinli de olsam, salt asker olmam yetip de artıyordu bile; askerdim ya!

Sevgilimle birlikte sinemadaydık. Işıklar söndükten sonra matineye yetişebilmiş, geniş, aşağı yukarı dörtgen biçimindeki eski, güzelim sinemanın orta koltuklarından bir yerde oturuyorduk.

Birbirine ekli beş kısa film de gangsterlerin yaşamlarıyla ilgiliydi. Hepsi birbirinden ayrı konular... Başka başka kentlerde geçiyorlar. Gangsterlerin herbiri birbirinden değişik davranışta kişiler. Açık renk çizgili giysiler... şapkalar, koyu renk giysiler, yakada karanfiller, çift renkli ayakkabılar, tabancalar, uzun ya da kısa namlulu, toplu, Ford arabalar, Fiat'lar, Rolls-Royce'lar

Askere gitmeden önce de ben, gene aynı sevgilimle ışıklı bir çatı katında yaşıyordum. Evin ön yanma düşen bölümde, sokağın üzerinde bir teras

vardı, küçük aralıktan açılan kapıyla çıkılan teras; arka yana düşen bölümde de, gene aynı büyüklükte bir teras vardı.

Akşamüzeri, sokak üzerindeki teras gölgeli oluyordu, çünkü güneş devrilmiş oluyordu arka yana. Ama sabah da olsa ön terasta oturulmuyordu, sokağın karşı yanındaki yapıların çatı katlarına bakıyor burası. Arka terassa, kentin dışına, yumuşak, düz araziye, yeşil, ağaçlı kırlara, sonsuz olarak uzayan çayırlara bakıyordu. Küçük aralığın kapısı oraya açılıyor, yatak odasının geniş pencereleri de evin içini gösteriyordu. Geçirilecek vakit varsa, sabah da orada oturuluyordu, akşam da.

O yaz mevsimi sonunda, askere gittim işte. Gene aynı sevgilim; küçük, esmer, bacakları dolgun genç kadın vardı yaşamamda.

Askerlikte çok uzak, yüksek, küçücük bir kentteydim. Kışla, dağlara yaslanan kentin hemen yanıbaşındaydı. Aşağıda, büyük, geniş, yüksek ova uzanıyordu. Ovaya doğru küçük, pırıl pırıl bir yapı: istasyonla ona ek yapılar.

İstasyon çevresinde de tek katlı evleriyle, küçük yeni bir mahalle vardı. Oradan akan nehir kolları görülebiliyordu kışladan.

Kışlanın alt yanlarında da, yamaçlar arasından gelen, coşkun akan bir su vardı. Suları buz gibi akan bir çeşme. Orda ağaçlar, büyümüş, uzun otlar sarmıştı her yanı. Gece, küçük kentteki dostlarımızca önceden kararlaştırılmış yere, otlar arasına konmuş rakı şişesini alırdık. Yer sarsıntısına uğrayanlara yardım olsun diye, Almanya'dan gelmiş, ama halkın yemediği söğüş et konservelerini, kışlanın geniş, yola bakan ağaçları dibinde açıyor, çay bardağı ile, asker battaniyesinin üzerine kurul-

muş sofrada birkaç kadeh içebiliyorduk. Boyları, insan boyunu biraz aşan, yeni yetişen ağaçlar vardı o yanında kışlanın. Biraz ötede de iki sıra tel örgüler.

Yaşca büyük askerler olduğumuz için, genç nöbetçi askerler yaklaşıp da ne yaptığımıza bakmazlardı bile. Hepsi dostlarımızdı. Genç askerler, tüfekleri omuzlarında, ikişer ikişer bizim oturduğumuz yerin on metre kadar ilerisinde, tel örgüler boyunca gider gelirlerdi. İki saatte bir nöbet değiştirirken, kısa bir süre karşılıklı bağrıştıkları duyulur; bizi daha yakından tanıyan biri nöbeti almışsa:

«Orda mısınız abi!» derdi bize.

Sonradan anladım ki, genç askerlerin yanımıza gelmemeleri salt yaşca büyük askerler olmamızdan gelmiyor; kışladaki insanın yemek yiyen insana olan saygısından oluyor bu; başka yemek yiyen toplulukların yanına da yaklaşmıyorlar. Hem birarada hem yalnız... kışlada, kalabalık içinde, herkes kendi dünyasında yaşıyor sanki.

Shirley Mc Laine hafif yumuk gözleriyle, hafif Tatarsı yüzüyle, ölçülü iriliğiyle, biraz dalgalı saçlarıyla, düşünceleriyle duyguları açık seçik belli olmayan, şapkası gözlerinin üzerine inik gangsterin sevgilisiydi. Kentin kaldırım kahveleri önündeki masalarda, yanlarında öteki arkadaşları otururlarken, solgun renkli eski resimlerdeki gibiydiler. Shirley Mc Laine açık kollarıyla...

Askerliğimi yaptığım küçük kentin, Ortaçağ kalıntısı çarşısında, gezici, camlı vitrinlerde, çeşitli kaçak eşyanın yanında, üzerinde 1920, 1930 dönemi

otomobil modellerinin çıkartmaları bulunan Fransız su bardakları da satılırdı. Tatil günlerinde onlardan birer birer satın alarak biriktirmiştim: kırmızı, kara çizgileri olan bir Fiat, koyu yeşil, karaya yakın bir Ford, sarı bir Rolls-Royce... İzne gelirken, o bardakları da getirmiştim beraberimde.

Shirley Mc Laine'nin gangsterinin de sarı bir Rolls-Royce'u vardı. Kentin sokaklarında onla dolaşıyor. Sarı bir Rolls-Royce... köşeli, pırıl pırıl... birbirinden değişik üç fren düzeni var, direksiyonu bir parmak dokunuşuyla yönetilebiliyor.

Renkli resimler... lacivert, ince, beyaz çizgili erkek giysileri, pembemsi bir gömlek, gülkurusu, gri bir fötr şapka, biraz öne inen, iki renkli ayakkabılar. Kısa kollu, kolları fırfırlı bir kadın giysisi; atkılı, yüksek topuklu ayakkabılar, güzel, çıplak kollar, geniş kenarlı, hasır şapkalar... Kahvede, kaldırımın üzerinde bacak bacak üstüne atıp oturunca, daha da uzun görünen ayakkabılar. Bütün o arka yan: arkada oturanlar, kaldırımın önünden geçen iyi giyimli insanlar. Alana inip kalkan, atılmış yemleri yiyen, gri, kara, beyaz çizgili güvercinler... Gangster sevgilisine iyice bağlıdır ama, belki de bu duygusunu fazlaca belli etmez, davranışıdır bu.

Gangsterin sevgilisi, gangsteri başka bir adamla, gelişigüzel biriyle aldatır. Gangster gene duygularını açığa vurmuyor, ama artık anlaşılıyor ki, düşmanlarına karşı yenik düşüşü, sevgilisinin onu aldatmasından geliyor.

Sevgilim de beni, ayrı kaldığımız süre içinde aldatmıştı sanıyorum.

Filmin bütün öykülerindeki kadınlar, sevgililerini şu ya da bu biçimde aldatıyorlar. Temelli sevgililerinden ayrı, hoşlandıkları bir adam çıkıyor

ortaya kısa bir süre için; bu, ya ilişkilerini bozuyor ya da yaşamalarına bir başkalık getiriyor. Belki film, baştan sona, gangsterler de aldatılır demek istiyor, o dönemin güzelim havasını yansıtarak.

Ben de bardakların üzerindeki eski model araba çıkartmalarına iyice bağlıydım, sarı Rolls-Royce'a da. Gangsterin sevgilisinin onu aldatması, bu güzelim arabanın —sarı Rolls-Royce'un— yaşamlarına girmesinden gelmiyor muydu?

Tam bu sırada sevgilim:

«İstersen çıkalım» dedi. Sıkıldığımı anlamıştı.

«Çıkalım mı?»

«İstersen.»

«Sen istiyor musun?»

«Sen istersen.»

Kaygılı, çıktık sinemadan.

Kışlada, sabahları çok erken kalkılıyordu. Yaz günleri saat beşte, kışın saat altıda. Ama ben şimdi daha çok yaz günlerini ansıyorum. Doğuda, yüksek bir yayladaydı. Saat beşte kalkıp, tek katlı kerpiç yapının önüne, alana çıkılıyordu. Güneş, doğmuş oluyordu. Ortalık iyice aydınlıktı. Hafif kızılsı bir aydınlık, zar gibi yüksek ovayı sarıyordu. Toprağın üzerine, güneşin aydınlık gölgesi düşüyordu. Ovadaki yapılar, vuran ışıkla pırıl pırıl görünüyordu.

Eve döndüğümüzde, üzerinde sarı Rolls-Royce çıkartması olan bardak gözüme ilişti. Sevgilimin beni aldatması, aylarca önce o bardağı almamdan mı geliyordu?

Günler şöyle böyle geçiyordu. Varlığımıza bile bile saldıran bir uğursuzluğu ortaya çıkarırsak, çok

acı çekmiş, çok tedirginlik yaşamış da olsak, ondan kendimizi ayırırız artık. Varlığımıza saldıran şey, somut bir varlıkmış gibi karşımızda dursa da.

Sarı Rolls-Royce, üzeri kapalı bir otomobil olsa da, gene de açık bir otomobil gibiydi. Üzeri deriyle kaplıydı da yaylıydı; açılabiliyordu demek istemiyorum, üzeri de madenle kaplıydı, ama pencereleri büyüktü, bazı pencereleri pancurlu, çiftcamlı, büyük ön camı da düz, kesme camdı. Benim bardağın üzerindeki sarı Rolls-Royce da öyle. Uzun motorlu, geniş camlı. Ford öyle değil, daha kısa, küt, derli toplu. Sarı Rolls-Royce, kentin içindeki dönemeçleri kıvrılırken, uzunluğundan gelen bir özveriyle salmıyor sanki.

Benim sevgilim yanımda oturur, yollar boyunca beraber yürürüz. Yazın sıcak günlerinde çorapsızdır bacakları. Gangsterin sevgilisi, çıplak bacaklarını nehrin sularına sokar; çiçekli şapkası başındadır, giysisinin etekleri fırfırlıdır. Ben uzun ovada, dağların, düz ovaya biraz yüksekten bakan yamaçlarında sonsuz yürüyüşlere çıkarım. Yel eser, uzak otların kokularını taşır. Sarı Rolls-Royce, ovanın üzerinde, boz renkli bir ip gibi uzanan şosede, dağlar arasında bir gölün kıyısında kurulmuş kasabaya doğru yol alır.

Sonsuz bir uzunluktur insan varlığı. Yel gibi esicidir. Ama gene yel gibi maddeseldir. İnce, hüzünlü bir madde.

Gloria Swanson'un yaşlılık fotoğraflarını gördüm. Alabildiğine güzeldi. Gloria Swanson sarı Rolls-Royce'ler dönemine yetişmiştir. Ben şimdi de kendi kendime kuruntu edip, sarı otomobillerden çekinsem de.

GEMİDE

Gemi, açık denizde, rotasına oturmuştu. İzmir'den sonra Pire limanına uğramadığı için, çok hızla yol almıyor, zaman doldurmaya çalışıyordu. Düz bir çizgi üzerinde gidiyordu sanki.

Kasım ayının son günleriydi. Gemiye binerken Akdeniz'in bu denli sakin olabileceğini düşünememiştim.

Cumartesi, deniz büsbütün durgundu, ama pazar günü öğleden önce bayağı güneş çıktı. Üst güvertede paltosuz dolaşılıyordu. Bir kamarot barın ardına geçmiş, masalara dağılmış, güneşlenen yolculara çay-kahve dağıtıyordu.

İşte açık denizdeydi gemi. Su masmaviydi, vuran güneşin altında. Güneş görmeyen yana gidip bakıyordum denize. Geminin gölgesinin vurduğu bu yanda, daha da maviydi deniz. Büsbütün çivit mavisi. Bir tayfa, duvarı, yağlı boyayla boyuyordu.

Çok az yolcu vardı gemide. Uzun yolculuklara çıkma mevsimi değildi. Akdeniz'in ortasındaydı gemi. Buradan görülemeyecek kadar uzakta, güneyde, Afrika kıyıları vardı: güneşli, sıcak Afrika kıyı-

ları. Yunanistan'ın güneyinden geçiyorduk. Öyle ki Yunan kıyıları da görünmüyordu. Durgun, durgun deniz. Açık, gökyüzü de açıktı. Açık renk bir maviliği vardı. Kışın solgun güneşi, kazakların üzerinden ısıtıyordu gövdeleri. Doğrudan doğruya güneşin altında, geminin güneye bakan yanında koltuklarını çekmiş oturanlar vardı. Burda, bu üst güvertenin ortasında, yarı güneşte oturmayı yeğleyenler vardı. Genç, tombulca bir kadın yarı güneşlik bir yerde örgü örüyordu. Ona benzeyen, daha genç bir kız, bir derginin sayfalarını karıştırıyordu. Orta yaşlı, beyaz saçlı bir adamsa bir İngiliz sigarası tüttürüyordu. Geminin gençleri, terasın öte yanına, güneye bakan güneşli yanına toplanıyorlardı bir bir. Orda, dar koridorda, güneşin altında oturan, İngiliz'e benzer, yaşlı bir kadınla bir erkek vardı. Zayıf yapılı insanlardılar. Yan yana konulmuş koltuklarda, birbirlerine sokulmuş oturuyorlardı.

Pazar günüydü. Pazar... hafta tatilini çağrıştırıyordu. Öteki günler denizin üzerinde tatil değilmiş gibi. Gene de pazar gününün ayrı bir özelliği vardı sanki. Sanki güneş de güne uymuştu, iyice aydınlatıyordu Akdeniz'i... güneye kaykılmış, yaklaşan kış güneşi. Basbayağı ılık bir sonbahar havasıydı. Cuma gecesi, uzun, bitmeyen bir kara parçasının açığından geçmişti gemi. Koyu mavi gecenin içinde, ondan daha koyu, yakın, uzayıp duran bir kara parçasıydı. Gemi, çok yakından geçiyordu. Saatlerce sürdü bu. Sonra, sabaha doğru uyudum.

İkinci mevkinin barında yolculara kahveler yapan, ya da zamanı geldiğinde çaylarını veren kamarota sordum.

«Gece yanından geçtiğimiz kara neresiydi?»
«Bu gece mi?»
«Çok uzun sürdü. Bu gece geçtik yanından.»
«Öyleyse... öyleyse Midilli'dir.»

Deniz, cuma gecesi de çok durgundu. Sabahları, kahvaltıdan sonra, barın yakınındaki masalara oturanlar oluyordu. Bunlardan biri Arap'a benzeyen, Fransızca konuşan, ama Istanbullu olduğunu öne süren, uzun boylu, bir bacağı aksayan, kıvırcık saçlı biriydi. Öteki de orta yaşlı, kırçıl saçları düzgün taranmış, Fransız'ı andıran bir Istanbul Ermenisiydi. Ahbap olmuşlardı. Yemeklerde görünmeyen, yemekten sonra salonda ortaya çıkan, uzun saçlı birkaç hippy, Kanadalı, Amerikalı... ya da başka uluslardan, ama hangi uluslardan oldukları kestirilemeyen birkaç genç vardı. Uzun, sarı saçlı, çizmeli, kareli kumaştan ceketli, eldivenli, bastonlu, başında fötr bir şapka taşıyan garip biri daha vardı. Istanbul limanından ayrılırken, geminin ön güvertesinde durup, Galata Köprüsü'nün ardında, Eyüp sırtlarında batan güneşi, elini kaldırarak selamlayıp, bir saate yakın, bir heykel gibi kımıltısız kalmıştı.

«Eski bir subay mı?»
«Hayır çok genç, daha.»
«Bir nazi.»
«Yok. Yok. Bir İsa.»

Güvertelerde, kocaman bir çoban köpeğiyle dolaşan, saçları kısa, kıvırcık, geniş gövdeli, genç bir Akdenizli de vardı. Konuşmalarımızı duyup, gülüyordu. Akşam onu genç İsa'yla yan yana gördük. Demek arkadaştılar. Sanırım, gemide arkadaş olmuşlardı.

Gece genç İsa, San Franciscolu karı-kocaya birşeyler anlatıyordu yüksek sesle:

«Her ülkeyi gezdim. Güney Asya'yı, Tibet'i. Amerika'yı... Sadece, sadece insan ızdırapları... Acı çeken insanlar gördüm. Herşey altüst olmuştu. Karmakarışıktı... Hiçbir değer kalmamıştı. İnsanlar sürünüyordu...»

San Franciscolu kadın iyice şişmandı. Ayakları şiş gibiydi. Kocasının, koluna girerek yardım etmesiyle, yemek salonuna inebiliyordu. Gözlüklüydü. Yüzü güleç, koyu saçlı, sevimli bir insandı. Büyük boy bir minübüsleri vardı, geminin orta güvertesinde bağlıydı. İsa'yı gülümseyerek dinliyorlardı. Eldivenlerini çıkarmış, bir elinde sıkmış, dizleri üzerine vuruyordu İsa, öteki eliyle de bastonunu tutuyordu. Şapkası yandaki koltuktaydı.

«Yeni bir İsa gerekli insanlığa» dedi.

Kocaman çoban köpeği olan gence sordu karım. Yanında köpeği yoktu. Gece bir odaya kapatılıyor, gündüz çıkıyordu köpek güvertede gezintiye.

«Nereli İsa?»

«Amerikalıyım diyor ama, öyle ince bir Fransızca konuşuyor ki, Fransız olduğunu sanıyorum. Benim gibi Marsilyalı değil ama. Orta Fransalı, Sonra zorlanınca 'vatansızım' diyor.»

San Franciscolu kadının kocası da gözlüklüydü. Orta boylu, parıltılı bakışlı, cana yakın birisiydi. İsa'yı pek kışkırtmıyor, dinlemekle yetiniyordu. Sonra, oturduğu yerden kalktı İsa.

«Gidip doğayı selamlayayım» dedi

Güneş cumartesi günü şöyle bir göründü ama kısa sürdü bu. İyice ısıtmadı güvertede oturanları... Çabucak geçti gitti. Hava soğuk değildi, ama

dışarda uzunca bir süre oturabilmek için, güneşin çıkması gerekiyordu gene de.

Güneşse, pazar günü iyice çıktı ortaya işte. Önceden pek hesaba katılamaz bir kazançtı bu. Dümdüzdü deniz. Masmaviydi. Sıcak bir maviliği vardı. Bakarken tat alıyordu insan. Güneyden vuruyordu güneş; üst güvertenin orta yerine doğru uzanıyordu, orda örgü ören, dergi okuyan kadınların gövdelerini ısıtıyordu. Yaşlı çiftse, güneye bakan dar koridorun duvarı dibine konmuş koltuklardaydılar. Alt güvertede yürüyüş yapanlar vardı.

O sırada gördüm, gemiye binerken gördüğüm saçları tatlı bir sarıya boyalı kızı. Üst güverteye, bizim bulunduğumuz yere doğru çıkıyordu demir merdivenlerden. Bir süre merdivenin başında durdu. Güneşleniyor gibiydi. Sonra bizim yakınında durduğumuz bara geldi, yüksek, yuvarlak, döner iskemlelerden birine oturdu. Kamarottan bir çay istedi.

Barın açılışını yapmıştı sanki, o diri, genç haliyle.

Ben de yanındaki iskemlelerden birine tırmandım. Güneş, bara kadar vuruyordu. Ilık bir hava okşuyordu insanın yüzünü. Akdeniz güneşi. Doğru, aralık ayının ilk günüydü. Bir türlü bitmeyen güzelim sonbahardan arta kalmış bir gün.

«Siz de mi Marsilya'ya?» dedim.

«Evet, Marsilya'ya» dedi.

«Siz Gregoryen'siniz değil mi?»

«Evet. İki yıldır Marsilya'da oturuyorum. Ondan önce Istanbul'daydım. Istanbul'a iki yıl sonra, ilk olarak gittim. Nefis Istanbul'daki hayat... Marsilya'da tezgâhtarlık yapıyorum. İki bin frank kadar kazanıyorum. Ama Istanbul'u çok sevdim bu defa.»

Böylece barda oturunca, süeteri sırtında sıyrılıyor, pantolonu üstünden sırtı görünüyordu. Bakır rengi bir cildi vardı. Yüzü de güzeldi. İlk gördüğümden daha güzeldi. Yirmi bir yaşındaydı.

«O boynunuzda yazan adınız mı?»

«Evet. Vergine.»

Vergine yazılıydı Fransızca.

Bu yaşta bir kız, böyle beş gün sürecek bir gemi yolcuculuğunda, en azından bir hoşlanma arardı, eğlenmek isterdi. Gemi Napoli'ye yanaştığında, gemide geçen gecelerde... bir iki tatlı anı.

«Birer çay daha içelim» dedi karım.

«Vergine de içer mi?»

«Evet» dedi Vergine.

Kamarot çok demli, sıcak birer çay daha verdi, barın ardındaki çaydanlıktan. Olgun, sevimli bir adamdı. Denizlerde dolaşa dolaşa olgunlaşıp pişmişti sanki.

«Napoli'de eğlenmek gerekli» dedi. «Yaz yolculuklarında ben guruplar kurarım hep. Eğleniyoruz.»

«Bizi İtalyan bazı arkadaşlar bekleyecek» dedim.

«O zaman iyi» dedi.

Barın öte yanında, açılıştan sonra yerlerini almış iki gençten biri:

«Napoli'de on sekiz saat kalacağız, değil mi?» dedi.

Sonra karımın İsveçli olduğunu anlamış olacak ki, onla İngilizce konuşmaya başladı. Sonra da İsveççe konuştular.»

«Aa, İsveççe biliyor!»

«Norveç'te dört yıl kaldım» dedi çocuk.

Karım:

«Bir Norveçli kıza tutulmuş, dört yıl kalmış orda» dedi. «Genç yaşta.» Çocuk gene çok gençti.

Vergine:

«Yazın denize girmek için, Marsilya'nın dışındaki plajlara gidiliyor» dedi.

Aşık seçik, aydınlık, eğlenmek isteyen bir kızdı. Duyguları tamdı, yerli yerindeydi. Istanbul'da büyümüş, sonra da Marsilya'da tezgâhtarlık yapan, gencecik Ermeni bir kızın, dünyanın en iyi, en sıcak insanlarından biri olduğunu bilmez değildim; şimdiyse bunu çok daha içten duyuyordum.

Sağ yanda, uzakta bazı adalar görünmüştü. Kara parçası. Güneşli, uzayan bir öğleden öncesiydi. Geminin sayılı yolcusu üst güverteye toplanmıştı.

Karım:

«Bak! **Cointreau!**» dedi.

Baktım, bardaki içki şişelerinin önünde, köşeli bir **cointreau** şişesi yer alıyordu.

«İçer misin **cointreau?** Kara da göründü.»

«İçerim, içerim» dedi sevinçle karım.

Kamarota:

«İki kadeh **cointreau**» dedim.

«Vergine! Sen de **cointreau** içer misin?»

«İçerim.»

Güneş altında, ılık havanın içinde eşsiz bir portakal likörüydü. Kadehin içinde parıldıyordu. İçince, önce biraz damağı yakıyor, sonra insanın başına doğru yükseliyordu ısısı. Başa belli belirsiz bir sıcaklık yayıyor, tertemiz deniz havasını daha iyi solutuyordu insana sanki.

«Istanbul'da arkadaşlarla bol bol gezdik» dedi Vergine.

Şimdi Istanbul, oldukça uzaktaydı artık. Kalabalıktı, besbelli hava kapalıydı orda. Burdaysa, sa-

kin bir deniz vardı, açık deniz. Güneşli Akdeniz'in ortasındaydı gemi.

Bu sırada gördük güneyde, denizin üzerine dalış yapan, sonra da yeniden yükselen uçakları. Güneyde, uzaktaydılar. İki savaş gemisi görünüyor, bir iki uçak dolanıp gemilerin yakınından geçiyor, biraz ötede bir yere dalıyor, ardından gene havalanıyordu. Önce geminin genç yolcuları toplandı. Ardından başkaları; sonra da San Franciscolular geldi.

Deniz apaçık, iyice güneş altındaydı. San Franciscolu erkeğin elinde bir dürbün vardı. Deniz yolculuğunun dinginliği içinde, pazar günü öğleye yaklaşan vakti, canlılıklarıyla dolduran, uzaktaki, gemilerle uçağa bakıyordu. Ardından dürbününü, her hallerinden geminin polisleri oldukları anlaşılanlardan birine, bir Türk'e verdi. O da baktı bir süre. Bana geçirdi dürbünü. İyice görülüyordu: iki savaş gemisiydi, bayrakları yoktu. Uçak birinden havalanmış olacaktı. Biraz ötede beyaz bir hedef vardı denizin üzerinde, uçak ona dalış yapıyor, mermilerini onun üzerine bırakmaya çalışıyordu. Baktıktan sonra dürbünü, daha genç olan yeşil kazaklı polise verdim ben de. Teşekkür etti. Daha önce dürbünle bakan polis:

«Gemilere düşüremiyor bombayı» dedi. Akli fikri, başarısızlıkları yakalamaktaydı.

«Hedef var» dedim. «Manevra bu.»

«Şu beyaz mı?»

«O olmalı»

Yaşlı İngilizler de geldiler. Birinci mevki kamaradan, o zamana kadar gemide görmediğim, pek

iyi giyimli iki erkek yolcu da çıktı geldi. İsa da oradaydı. İyi giyimli birinci mevki yolcularının kendi dürbünleri vardı. Polislerse dört kişiydiler. Yemek salonuna hep birden erkence geliyor, sonra hep birlikte kalkıp gidiyorlardı. San Franciskoluya:

«Siz nereye gidiyorsunuz?» dedi karım.
«İspanya'ya. Oradan da Fas'a» dedi adam.
Karısı gülümsüyordu.
«Nato gemisi bunlar.»
«İtalyan. Belki de Amerikan.»
Ufak tefek, ince, upuzun elbiseli bir kız vardı.
«Siz İngiliz misiniz?»
«Yo, İspanyol.»

Güzel, uzunca saçlı, esmerce bir oğlanla birlikteydi.

«Istanbul'da bir hafta kaldık» dedi. «Hindistan'dan geliyoruz. Benim adım Cuca. O da Carlos.»

Carlos'un kara saçları uzundu, gözleri de kara, iri, derindi. Cuca, **hippyler** gibi, topuklarına değin uzanan bir giysi içindeydi ama **hippy** değildi.

Öğle yemeği vakti gelmişti. Yemek salonuna inmek gerekiyordu. Güneş, güneyde yerli yerinde duruyor, denizi de, geminin güvertesini de ısıtıyordu. Hafif bir yel vardı. Küçük dalgaların uçlarını okşuyordu. Dümdüz çizgisi üzerinde gidiyordu gemi. Sağ yanda bir kara parçası vardı. Herhalde İtalya'ydı.

Akşamüzeri salonda otururken Cuca anlatıyordu. Madritliymişler. Carlos'la birbirlerini uzun süredir seviyorlarmış. Carlos'un ailesi daha tutucuymuş, ilişkilerini hoşgörmüyormuş. O yüzden uzak

bir yolculuğa çıkmışlar; şimdi Carlos'un ailesi evlenmelerine izin vermiş.

«Bakalım nasıl olacak?» diyordu. «Beni nasıl karşılayacaklar. Ama iki ay sonra İngiltere'ye geçeceğiz. Askerlik sorunu var çünkü. Carlos, askerlik yapmak istemiyor; faşizme askerlik yaparak hizmet etmeyecek.»

Carlos gelmiş, oturduğumuz yerin yanında ayakta duruyordu.

«Öyle mi Carlos?» dedim.

«Evet» dedi. «Faşist yönetimde askerlik yapılmaz. Zaten birçok arkadaşım İspanya dışında. Her kuşaktan insan, İspanya dışında...»

«Görmedin mi Nato gemilerini?» dedi Cuca. «Akdeniz onlardan temizlenmeden rahat edemez hiçbir ulus burada. Siz Türkler, Yunanlılar, İspanyollar...»

Cuca, uzun eteğinin altına, kırmızı çoraplar giyiyordu; yün, soket çorapları otururken ortaya çıkıyordu. Ayağında makosen ayakkabılar vardı. Yüzü ufak, çizgileri düzgündü. Buğday rengi bir kumraldı. Başına yapışık taradığı saçlarını arkadan bağlıyordu.

Ertesi sabah, erkenden Napoli'ye yanaşacaktı gemi. Daha akşam karanlığı basmadan Messina Boğazı'na geldi. Kıyı boyunca rafineriler vardı. Soldaysa Messina kenti. Sicilya. Biraz yel çıkmıştı. Hafif serinlik vardı. Messina kentinin ışıkları yanarken Vergine'e rastladım. Pırıl pırıl gülümsüyordu.

«Akşam film var» dedim.

«Oo, çok iyi» dedi.

Kıvırcık saçlı Arap'la, saçları düzgün taralı, or-

ta yaşlı Ermeni, ikinci mevki salonun barı önünde oturmuş viski içiyorlardı. Gemide çok ucuzdu viski, vergisizdi. Tadını çıkara çıkara içiyorlardı kadehlerini. Ermeni yolcu:

«Türkiye'yi terkettik» dedi. «Babam kıyımları unutamadı. Çok acı çekti.»

Güzel pazar gününü düşünüyordum. Şu gemiler de olmasaydı. Güneşi düşünüyordum. Carlos'la Cuca, koltukta yan yana oturmuş, Arapçaya da benzeyen o güzelim dillerini konuşuyorlar. Gemideki insanların çoğu kaynaşan Akdeniz'in insanları... Güzel Cuca! Güzel Carlos! Düş gibi görüyorum: dünyanın en iyi kızlarıdırlar Vergine yapısındaki kızlar. Alçakgönüllü, yaşamayı seven, ruhu da, teni de duyarlı. Çok daha özgür olabilseydik... Vergine'le Marsilya'da yaz mevsiminde plajlara gitmek, Akdeniz güneşinin altında. Onun arkadaşlarıyla tanışmak. Sonra Vergine'i yeniden Istanbul'da görmek, daha özgür bir dünyada sevginin içine gömülmek olurdu bu. Gerçekten yaşamak olurdu. Marsilya'da, eski yapıların sıralandığı bir Ermeni mahallesinde oturuyor o. Yazın denize gidiyor, kentin dışındaki plajlara. Istanbul'da, şimdi sokaklarında yoksul ve işsiz halkın dolaştığı Istanbul'da eğlenmek istiyor. Eski mahalleleri yıkılan Istanbul'da. Carlos'un denizi Akdeniz, Cuca'nın, yarın Napoli'de göreceğim Francesco'nun, Yunanlıların, Türklerin... Bir gün Madrit'te, kurtulmuş Madrit'te Carlos'un annesinin evinin büyük, demir kapısını çalabilsem... Özgür olduğunda Akdeniz, biz birbirimizi yeniden buluruz. Vergine'e, kıyımlarla, zorunlu göçleri düşünmeden bakabilirim belki o zaman.

NAPOLİ

Öteki limanlara girildiği gibi girilmedi Napoli limanına, sanki beyazımsı, mavimtrak gökyüzünden inildi. Gökyüzüyle kara birleşmişti. Ardından gene gökyüzünde gezildi. Güneşin vurduğu kıyı sanki deniz düzeyinde değildi.

Francesko'yla karısı vardı. Başka bir kız arkadaşları da. Kentin yüksekliklerindeki caddelerde dolanıp durduk. Tahta kepenkleri içeriden kapanan, pırıl pırıl evlerde içki içtik. Çiçeklerle dolu, kokulu bahçelerde oturduk. Midyeli spagettilerle, fırınlanmış etler yendi, beyaz şarap içildi. Bize, Napoli'nin eski şarkılarını çaldılar. Sonra bütün eski Napoli, kiliseler, kilise bahçeleri, sonra gene kiliseler gezildi. Ardından yorgun, doyumlu, şaşkın dönüldü gemiye.

«Bu kadar yakın olduğumuz halde, neden bu kadar uzağız Francesko?»

«Ayrı tarihler yaşamışız.»

«Zengin olsam Napoli'ye yerleşirdim.»

«Hiç özenme. Aynı yaşamı bulursun Istanbul'la.»

«Istanbul bitti Francesko!»

«Bilmiyorum, gelip göreceğim yeniden.»

«Açık deniz de uzak, sonsuz, bitmeyen bir dinginlikten başka nedir ki? Üstelik, buradaki gibi açık renkse, sonsuzsa ufuk, geniş gökyüzü, ince, beyaz bulutlarla doluysa.»

MARSİLYA'DA

Napoli'deki gibi olmadı.

Sabahın alacakaranlığında Marsilya Limanı'nda rıhtıma yanaşmıştı gemi. Birinci mevkinin salonuna, Fransız sivil polisleri gelip oturmuş, pasaportları gözden geçiriyorlardı. Napoli Limanı'na da sabahın erken saatinde girmişti gemi, ama bu kadar erken değil. Ortalık aydınlıktı. Büyük limanı, gerideki kenti seyretmiş durmuştuk. Yelkenliler vardı limanda. Eski yüzyıllarda kullanılan gemileri anımsatan, çok yelkenli, büyük bir gemi de vardı. Bir düş dünyasında gibiydi Napoli'de. Ardından gemi, limanda, yeni yapılmış rıhtıma yanaşmıştı. Francesko'yu gördüm, rıhtımda dolaşıp bizi bekliyordu. Sırtında rengi yeşile çalan bir palto vardı.

Sureté National'e bağlı polisler —geniş gövdeli, konuşkan insanlardı— pasaportuma ilgiyle baktılar.

«Öğrencilik yaptığım Paris'i görmeye geldim» dedim.

«O, **bienvenue**! İyi gezin bari» dediler.

Hemen damgalayıp verdiler pasaportumu.

Gümrükte, bir kadın memur valizlere bakmak istedi. Romanya asıllı Türk kadın —Provence'da öğretmenlik yapıyordu—:

«Çok titizdir bu kadın işte» dedi. «Kuş uçurmaz.»

«Bakmak istiyor musunuz?»

«Bir şey var mı?»

«Yok.»

«Nereye gidiyorsunuz?»

«Paris'e.»

«Alkol var mı?»

«İki şişeden fazla değil.»

Kadın, epeyi bir süre, gene de karıştırdı valizleri.

Dışarda, gürültücü bir şoför kalabalığı vardı. Yolcularla ilgilenmiyor gibiydiler. Daha çok birbirleriyle konuşuyor, tartışıyorlardı. Uzun yola gidecek müşteri bekliyor olacaklardı. Nitekim Romanyalı öğretmen kadın pazarlığa başladı birisiyle:

«300 frank veriyorum» dedi. «Provence'a.»

«Az» dedi şoför.

«Normaldir.»

«Peki» dedi şoför.

Gemiden yeterince yolcu çıkmadığını gören şoförlerden biri:

«Sizi onar franga istasyona götüreyim» dedi.

Sabahtı. Güzel bir sabah. Kış daha gelmemişti. Otomobile karımla binmiştik. Öne, şoförün yanına bir Türk memur oturmuştu.

«Siz de Paris'e mi?» dedi ona karım.

«Hayır. Nereye gideceğimi bilmiyorum henüz. Tatilimi geçiriyorum. İlk defa çıktım Avrupa'ya. Burdan trene bineceğim. Nice, Cannes üzerinden İtalya'ya gideceğim. Cenova'dan, belki de Napoli'den yeniden bineceğim dönen gemiye. İyi değil mi? Ne yapsam, dersiniz?»

«Paris'i görseydiniz?»

«Dönemem. Becerebileceğim bir iş değil.»

Caddeler ıssızdı, parke döşeliydi Marsilya'da. Ortalık temizdi. Sabah kalabalığı henüz vurmamış-

tı kaldırımlara. Duvarlarda büyük afişlerle, reklam tabloları görünüyordu. Aydınlanan geniş gökyüzü kurşuni yapıları ortaya çıkarıyordu. Güneşin kızıllığı vuruyordu yapılara.

İstasyona geldiğimizde, şoför:

«Paris trenine yirmi dakika var» dedi.

Valizlerimizi bagajdan alırken, memur:

«Nice trenini bulmama yardım edersiniz, değil mi?» dedi.

«Tabiy, tabiy, hemen içeriye bakalım» dedim.

Geniş camları vardı istasyon binasının. İçeriyi renkli bir sabah kalabalığı doldurmuştu. Memur, saygılı, çekingen bir tavır takınmıştı.

«Nice trenine daha iki saat var.»

«Bilmem ki» dedi Memur. «İlk defa geliyorum buralara. Fransızca konuşamayacağımı da anladım. Nereye gideceğimi bilemiyorum ki.»

«Biletinizi şimdiden alın» dedi karım Türkçe.

«Evet, en iyisi Nice üzerinden İtalya'ya gitmek. Gemiye binip dönmek. Nice'de bir dostum vardı. Onu bulurum belki...»

Trenler, aydınlık bir doğanın önünde, istasyonun geniş alanında duruyorlardı. Geçen gelişimde, yıllarca önceydi, Marsilya istasyonunda Cezayir savaşına giden genç Fransız askerlerini görmüştüm. Paraşütçü giysileri içindeydiler. Paris'in kurşun rengi varoşları görünene kadar, ikinci mevki bir vagonda, yolda inip binen, kırmızı yüzlü Fransız erkekleriyle, orta yaşlı Fransız kadınları arasında oturacaktık. Küçük kiliseleriyle, bir yığın küçük kenti, kırları, sürülü toprakları, istasyonları geçecektik. Harap, eski yapılarıyla Paris'in kenar mahallelerini görünce, inanamamanın şaşkın sevincini gizleyemeyecektim artık.

PARİS'TE

Otelci, öğleden önce kravat takmamış da olsa, öğleden sonra, özellikle akşamüzerine doğru mutlaka kravatını takmış oluyordu. Gömleğinin sivri uçlu yakaları, hafif kolalıydı hep; kravatını oraya özenle yerleştiriyordu. Ütülü pantolonu askılıydı. Bazen, otelin kapısını çekip dışarıya, mahalleye çıkarken ya da küçük danışma masasının yanındaki kapıdan girilen yemek odasında akşam yemeğine otururken de ceketini giyiyordu.

Gömlekleri tertemizdi. Sık sık değiştiriyordu onları. Saçlarını düz, arkaya tarıyordu. Uzun, sivri burnu kıpkırmızıydı. Akşamüzerine doğru ceketini de giyiyor, mahallede bir iki kısa gezintiden sonra, yemek odasındaki televizyonu açıyor, öğleden sonra başladığını sandığım içki içmeyi hızlandırıyordu.

Karısı tombul, iri, kara gözlüydü, düz kesilmiş kâkülleri alnına düşüyordu. Otelin asıl işini yüklenmiş, yevmiyeci kadını —belki İspanyol asıllıydı— saymazsanız, işleri o çeviriyor gibiydi. Mösyö, daha çok para ödenirken alıyor, telefonla istenilen yeri bulmakta güçlük çektiğinde 'bu benim işim değil' diyordu. O zaman tombul, otelci kadın uğraşıyordu,

zemin katta, girişin yanına yerleştirilmiş eski telefon santralıyla.

Zemin kat, koyu kırmızı, düz bir halıyla kaplıydı. Giriş yeri camlıydı. Santralın öte yanında, tül perdeyle kaplı, uzun, kavisli bir pencere vardı. Duvarlar yollu, duvar-kâğıtlarıyla kaplıydı.

İlk geldiğimiz akşam, küçük bir barı andıran, danışmanın önüne dikilip bir oda istediğimizde.

«Hay hay, memnuniyetle» diye karşılamıştı bizi Mösyö.

Karısı da yanında ayaktaydı. Adam, bize çok iyi bir oda vermek istiyordu: oda genişceydi, sokağa bakıyordu. Karısı iki gün, yukarda, daha dar bir odada kalmamızı istedi. Sonunda, kadının dediği oldu: iki - üç gün yukarıda, oldukça dar, kapısı içeriye doğru değil de. dışarıya, koridora doğru açılan bir odada kaldık. Pencere, arka yana bakıyordu: bir iki Paris çatısını, ama en çok da, yüksek, Montparnasse Kulesi'ni görüyordu.

Aşağıda, ıslak bir avlu vardı. İçerlek bir yapının yarı bahçesi, yarı avlusu. Orada. tahta, üzerinde maden kakmalar takılı, yepyeni bir **yontu** duruyordu. Eski yapılar arasında yenilikci birşey, avlunun ortasına yerleşmişti.

Yıllar sonrasının Paris'i... İlk akşam, karım otelde saçlarını yıkarken, Montparnasse Bulvarı'na çıktım. **Select** kahvesinde bir kadeh içki içmek üzere, terasa, içeriye açılan kapının dibindeki küçük masaya oturdum.

Eskiden, terasın üzerini kaplayan tente daha yüksekteydi. Masalarla, sandalyeler daha genişceydiler. Şimdi... daha gösterişli bir teras. Yerler ha-

lıyla döşeli. Sandalyelerin beyaz hasırı parıldıyor sanki. Dışarda, daha renkli bir bulvar var. Büyük reklam afişleri gözalıyor. Durmaksızın otomobiller akıyor bulvardan. Kahvenin terası değişmiş. Sonradan öğrendim, ressamlar dayatmışlar patrona değişmemesi için. O da iç-bölümü olduğu gibi saklamış. Sağımda gürültücü, şımarık bir takım oturuyor. Önde de, camın önüne düşen masada, ince bir kadın var... Jane Fonda'nın biraz daha sıskası. Bakıp bana gülümsüyor. 'Kahveye yeni bir kuş düştü' diyordur içinden diye düşündüm. **Meslekten** bir kadın değil, bitirimin, hovardanın biri.

Gece bastırmıştı ışıklı bulvarı. Garsondan yabancı para değiştirmesini istedim. İçeriye gitti, geldi. İyice eksiğine bozmak istedi parayı.

«Eski bir müşteriyim» dedim. Siz daha burada yoktunuz.»

«Öyle mi bayım?»

«Oniki yıl önceki müşteriyim. Garson Paul hayatta olsaydı da söyleseydi.»

«Öldüğünü ben de duydum» dedi.

«Raymond da yok.»

«Onu hiç tanımadım.»

«İstemem. Değiştirmeyin paramı.»

«Yo yanlış anlamayın. Ben size borç da verebilirim.»

O gece kimbilir nerde yemek yedik. Belki de oteldeki, arka avluya bakan küçük odamızda.

Paris zenginlere özgü bir yer olmuştu. Eski kartpostalların siyah-beyaz, gri Paris'i değildi. Renkli, renkli olmak isteyen bir Paris'ti. **Dome** kahvesinde, garsonlar yarım, kesik ceketler giyiyorlardı; beyaz, kolalı bir önlük takıyorlardı. Para cüzdanlarını açıp, hesabın üzerini ödüyorlardı. Montparnasse

dörtyol ağzı sabahları sakindi. Kıştı. Az otomobil geçiyordu. Kaldırımlarda beyaz kuşlar vardı dolaşan. Hızla bir otomobil geçerse havalanıyorlardı. En güzel kadınlar sabahları görünüyorlardı bulvarda. Bunlar henüz gecenin sarhoşluğuna bulaşmamış kadınlardı. Kadınların o durmadan kazandıkları saflığın izleri vardı üzerlerinde. Bütün bütüne saftılar. Yepyeni, güzel, birikimli... işte ilk adımlarını atacak gibiydiler yaşama. Kıştı. Gene de Lambre Sokağı'nın ağzında bekleyen birkaç orospu oluyordu. Basbayağı ağırbaşlı kadınlardı.

Üçüncü kattaki sokağa bakan odaya taşındığımızda da, karşıda, aynı türden bir yontu gördüm. Eski yapıların arasında, biraz içerlek yapılmış, zevksiz bir yapının önünde kalmış, toprak bir bahçeye konmuştu. Temelinde odundan, üzerine, eritilmiş, dökülmüş, yer yer sarı sarı, yer yer karartılmış madenden biçimler kakılmış bir yontuydu. Odamız daha büyüktü. Eski yapıların sıralandığı Montparnasse Sokağı'na bakıyordu. Çatılar daha çok, daha çok güzeldi. Üzerlerinde de Paris'in gökleri görünüyordu.

Sabahları otelden çıkarken otelci kadına rastlıyordum. Saçlarını taramış, yüzünü de aşırı biçimde boyamış oluyordu. Saçlarını başının arkasında topluyor, bir kâkül de düşürüyordu alnına. Belinden büzmeli bir elbise giymiş oluyordu. Bazen de süslü bir önlük takıyordu önüne. Selamlaşıyorduk. Kapının kolunu çekip, kaldırıma çıkıyordum. Aralık ayıydı. Bazı günler yağmur yağıyordu. Bazen, yağmurdan sonra güneş açıyordu. Bazen de hava kapalı oluyordu bütün gün.

Sokağın bulvarla birleştiği yerde de yeni kahveler açılmıştı. Kilisenin tam karşısına düşen köşedeyse, daha yeni yapılıyordu kahve, içi düzenleniyordu. Sonra da açılışı yapılacaktı. **Falstaff,** otelin sokağındaydı. Buzlu camların aralarına yerleştirilmiş düz camlardan içine bakıyordum. İçeriye girmek içimden gelmiyordu. Eski patron oradaydı. Bir sabah ona, kulübünün önünde, kaldırımda, sigara içerken rastladım. Daha bir güzel görünüyordu **Falstaff**'ın içi. Kapının yanına fiyat listesi asılmıştı. Eski fiyatlar değildi pahalıca bir yer olmuştu.

Karşıda duran **Montparnasse Kilisesi'ne** bakardım. Yağmur altında, ya da güneş vururken. Biraz ötedeki kitapçının kaldırımlar üzerindeki raflarına bakardım. Ya da öte yana, Edgar Quinet'ye doğru yürürdüm. Orada, küçük alanı çevreleyen kahvelerde birşeyler içerdim. Daha öteye... daha eski görünen, daha alçak olan yapıların bulunduğu sokaklara giderdim... Gerçekten yapacağım birşey yoktu. Birşey yoktu yapacağım. Orada, yapılara, sokaklara, küçük sokaklara bakıyordum. Ya da ordan kıvrılıp Odessa Sokağı'nı yürüyordum. Paris'in gökleri, eskisi gibi yabansı bulduğum gökler değildi. Ama birşeyler değişmişti. Benim için geçip gitmiş birşey vardı.

Montparnasse Kilisesi'ne güneş vururken, yapıyı çevreleyen küçük bahçesine bakardım kilisenin. Yapının içine girip çıkan birkaç kişi olurdu daima. Orada Lena'yla bankta otururken görürdüm kendimi. Sonradan İskandinav ülkelerinde de dolaştım. 'Ne doyumsuz birisisin' diye suçlardım sonra kendi kendimi. 'İşte birçok şey oldu. Birçok şey yaşamana girdi işte. Gözünün önünde birçok şey geçti. Daha birçok şey... birçok şey dokunup geçti sa-

na işte. Yaşama bu, yaşama bu işte. Sonra yeniden görmeye geldin, iyice gençken yaşadığın yerleri. Hepsi bu. Hepsi bu işte. Başka bir şey değil. Kapitalist toplum açmış gözeneklerini içinin... doyuramıyorsun açılmış damarlarını, gövdenle içinin.'

Bazen, sabahları erkence çıkarak, Seine nehrine doğru, bilmediğim ara sokaklara saparak yürüyüp duruyordum. Ayak bastığım kaldırımlar, daha otelin bulunduğu Montparnasse Sokağı'ndan başlayarak yıkanmış olurdu. Herşeye rağmen, eğlenmek isteyen, teninin diri **heves**lerinin ardında koşan kadınlarla erkeklerin geceki günahlarıydı sanki yıkanmak istenen. Ama ne gizemli, ne de gizemli kadınlardı, geceleri pelerinlerini giyerek sokağımızdaki **crêperie**'lere gelen kadınlar. Her yüzyılda aynıydılar, çekicilikleri açısından. Yoksa düşünceleri, düşünceleri vardı. Toplumsal harekete de katılırlardı.

Aşağıda, güneşin gözü aldığı, dar sokaklar vardı. Bazen de gölgeli ama yapıları beyazımsı, pırıl pırıl, küçük bir alana varılıyordu. Büyüleyici yapılar sokaklar daralıyor, sonunda, umulmadık bir yerden Seine nehrinin kıyısına varılıyordu. Kış mevsiminin bulanık Seine'i. Ölü Seine. Eski, gizemli su.

Arago Bulvarı'nın, Italie Alanı'nı, Gobleins'e yakın yanında dostlarımız vardı. İç avludan girilen, büyük bir yapının, **muhafazalı**, tahta döşeli üst katında oturuyorlar, resim yapıyorlardı. Resimlerinde ağaçlar, evler, kısık renklerle, duygulu, içdengeyi

arayan tedirgin biçimler vardı. Bazı akşamlar orada oturup, içten içe devinen büyük kenti, kafamızın içinde bir sıraya koymaya çalışıyorduk.

Alésia'da da ressam dostlar vardı. Biri, sonsuz duyarlı renklerle, iyice sade doğa resimleri yapıyor; öteki, koyu renkli, ağır, karamsar bir dünya çiziyordu. Büyük bir kapıyla girilen, bir atölyeler topluluğuydu orası. Rouet Sokağı denilen, küçük bir aralıkla giriliyordu. Rouet Sokağı'nın başında, küçük bir han biçiminde, süslü bir lokanta vardı.

Bulvarlarda, sinemalarda, yeni, büyük mağazaların önünde dolaştıktan sonra oteldeki odanıza gelip, geniş, yumuşak yatağın üzerinde, kırbaçlanmış gibi yorgun yatıp dinlenmek istiyordunuz. İki kanadı da eskimiş tahtadan pencere camları, şaşılası ölçüde soğuğu geçirmiyordu. İnce perdeleri dışında, karşıdaki, kurşun rengi, eski yapılar görünüyordu. Hafif yağmur çiseliyor, ya da ansızın yakıcı kırmızı ışığıyla güneş açıveriyordu. Orda da, duvarın kırmızı çiçekli duvar kâğıtlarına bakarken, dışarıda, Montparnasse Kilisesi'nin yağmurdan sonra berrak havanın içinde ışıldadığını biliyordunuz.

'Benim elim Sovyetlerin elidir' diyordu Yevtuşenko, eskiden Paris'e geldiğinde. Ardından oldukça uzun yıllar geçmişti: bir şairi olgunluk çağına götürecek uzun yıllar. Ama büyük yeni yapıların arasında kalmış küçük sokaklarda, ufacık kahvesi olan küçük yaşlı kahveci, onun tezgâhında öğlen vakti, beyaz şarabını, kadehine koyup içen Parisli işçi, eskisi gibi —belki daha da çok— ezilerek kendi küçük hayatını yaşıyordu. Paramount Sineması'nın yan kapısı önünde müşteri bekleyen, yüksek topuklu, atkılı ayakkabı giymiş, giysileri uzaktan Daisy modasını ansıtan küçük orospular da öyle. Gazete-

lerle, reklam ışıkları o kadar çok yalan yayıyorlardı ki, gün, büyük gürültülerle geceye devrilene değin, herşey gözaçıp kapıyormuşcasına hızla geçiyor; gecenin küçük alkolü de, duyguları uyuşturup tatlılaştırıyor, gövdeler, küçük, alçaltılmış, yalnız, kımıltısız gecenin içinde seesizce yol alıyorlardı artık.

Ardından, Montmartre'ın arka yanlarına düşen, inişli-yokuşlu, merdivenli, ağaçlıklı, sakin sokakları dolaştım. Küçük bir kahvede, tezgâhın başında beyaz şarap içtim. Karşıda yüksek set üzerinde ağaçlar, sokak lambaları, düzenli döşenmiş kaldırımlar vardı. Sonsuzca birbirini kesen ara sokaklardan Clignancourt Kapısı'na çıktım. Bazen de yalnız dolaşmayı bırakıyor, Saint-Germain'den Ay-pi adlı genç bir kız arkadaşımızı alıyor, mahallenin dar sokaklarını dolaşıyor, Shekespeare and Co. kitabevine gidiyorduk. Patron hâlâ hayattaydı ve bir misafir odasını andıran geniş kitabevi Hemingway, Stein, Scott Fitzgerald kuşağının yazarlarının fotoğraflarıyla doluydu.

Otelci kadın, haftalık hesap puslasını danışmada, oda sayısının bulunduğu küçük aralığa koyuyordu. Hesabı hemen ödüyordum, ne bir kuruş eksik oluyordu, ne de bir kuruş fazla. Bazı günleri birbirine karıştıracağını, bir gün fazla ya da eksik yazacağını düşünüyordum. Yapmıyordu böyle bir yanlışlık.

Gece yaklaşırken Mösyö, iyi giyinmiş, hafif kolalı yakasına ince, uzun kravatını takmış, saçlarını düz, arkaya taramış, iyice içmiş oluyordu. Otele daha da geç saatlerde dönsek, daha da keyifli oluyor, karımla neşe içinde Almanca birşeyler konuşuyor-

du. Alsace'lıydı. Çoktandır Paris'deydi. Gündüzleri mahalleden pek uzaklaşmıyordu. Akşamlarıysa içiyor, televizyon seyrediyor, karısıyla tartışıyordu. Otele arasıra gelen, karısının arkadaşlarına takılıyordu. Güzel, olgun kadınlardı bunlar. Karısı da gündüzleri, otele tek tük gelen orospuları hoşgörüyle karşılıyordu. Akşamüzeri, artık gece yaklaşırken, uzun bir yolculuğa çıkar gibi, elli, altmış metre uzaktaki, bulvar üzerinde bir kahveye birkaç defa uzanıyor, —bu yolculuk için iyi giyiniyor— orada tanıdıklarıyla bir iki bardak birşeyler içiyordu. Sonra, danışmanın ardındaki, televizyonlu küçük odaya giriyor, oradaki hazır içkisine devam ediyordu.

Karım sonsuz bir sevinçle anlattı. Gülüyordu.

«Çok büyük bir adamla tanıştım» dedi.

«Nerede?»

«Bizim patronun kahvesinde.»

Ay-pi, o, başka bir arkadaşları, patronun hergün devam ettiği kahve olduğunu bilmeksizin köşeye yakın kahveye gitmişler. Barda içkisini yudumlayan patron onları, kıyıda masada otururken görünce alabildiğine sevinmiş, masalarına birer kadeh içki yollamış, sonra kahveden çıkarken aklına gelmiş, dönmüş, sakallı bir adamı bardan alıp getirmiş yanlarına.

«İşte yakın dostum Zorco bu» demiş. «Herhalde tanıyorsunuz?»

Bizimkiler tanımadıkları halde, 'tanıyoruz tabii' demişler.

«İşte Zorco. Büyük yontucu. Herkes tanır onu. Benim dostumdur. Bu akşam sergisi açılıyor.»

Gerçekten, akşama doğru, otelin girişinde büyük

bir hazırlık vardı. Büyük bir çiçek buketi hazırlanmış, ayrıca, uzun bir bandrolün üzerine 'Yaşasın Zorco! Yaşasın Madame Putan Galerisi!' yazılmıştı. Patron, her zaman olduğundan daha süslüydü. Karısı da iyice gözalıcı giyinmişti. Yanakları hergünkünden daha kırmızıydı.

«Açılış bu gece.»

Patron:

«Bizim özel çağrımız var» diyor, yaldızlı bir kâğıt gösteriyordu.

Şakadan:

«Biz de gelebilir miyiz?» dedik.

«Yalnız çağrılılar gelebilir.»

Eski, arka yana bakan odamızdan, yapıların arkasına düşen avluda görünen Zorco'nun yontusuydu. Öndeki genişçe odamızdan, sokaktaki, o kötü yapının önünde görünen de.

Ertesi gün sokağımızda dolaşırken, hemen her dükkânın camlarının gerisinde Zorco'nun bir yontusunu gördüm: lokantanın camı önünde, temizleyicinin vitrininde, yolculuk bürosunda... Ağaç, çıplak kökler, üzerlerine madenden biçimler kakılmıştı. 'Mahallemde Sergi' yazılıydı etiketlerin üzerinde. Altta Zorco'nun imzası görünüyordu.

O gecenin sabahı otelci karı koca, çok daha geç uyandılar.

O sıralarda, en iyi yer Muftard Sokağı'ydı gene de. Dardı, ışıklıydı, ucuz tezgâhlar vardı, kaynaşan, şarkı söyleyen bir halk vardı. Tezgâhta, sokağın ihtiyar yerlileriyle birlikte ucuz şarap içebiliyordunuz. Komünisttiler. Alan vardı. Güneşliydi. Eski bir yapının yüzü onarılıyordu. Çok sonralarıydı. Çok şaşırtıcı, çok uzak, yaşanması önceden tasarlanmamış 1974 yılının son günleriydi.

KOPENHAG

«Sonra nereye gittiniz?»

«Karımla kuzeye, o sıralarda aklımın ermediği kadar kuzeye çıktık. Trenden, bir sabah, Kopenhag istasyonunda indik. Pırıl pırıl bir sabahtı. Bir Noel sabahı, pırıl pırıl, aydınlık bir sabah.»

«Kopenhag'a mı?»

«Kopenhag'a. İstasyonun merdivenlerinden çıktık. Geniş holdeydik. Bavullarımızı, demir kasalara kilitledik. Dipte, köşedeki kahveye gittik. Garın içinde. Karım, iki sütlü kahve aldı bardan. Ardından, iki de tuhaf, reçelli çörek getirdi. 'Burada bu yenir' dedi. Ardından, sokaklara çıktık. İstasyonun arka yanına düşen Norden adında bir otel bulduk. Otelci kadın güler yüzle karşıladı bizi. Köşede, geniş bir oda verdi. Yerler tahtaydı. Nefis bir odaydı. Alanı, karşıya düşen birkaç sokağı birden görüyordu. 'Ne güzel, Danimarka' dedim. 'Düşlerin ülkesi sanki. Benim kuşağımın onsekiz, yirmi yaşlarında hayallediği ülke.' Andersen'in masallarından fırlamış bir kent gibiydi. Matraki'nin sularla çevri-

li minyatürlerindeki gibiydi. Gerçekten sularla çevriliydi. Sular, deniz, körfezler, kanallar... Eski korsan haritalarındaki gibi.

«Sokaklarda kimseler yoktu. Noel'di. Bir İslam kentinde rastlanmayacak ölçüde bomboştu sokaklar, bu dinsel yıldönümünde. Otelin karşısına, köşeye, birkaç genç geldiler, müzik aletleriyle, gürültülü bir caza başladılar. On dakikaya kalmadı, polis geldi, susturdu onları. Sokak gene bomboş kaldı.

«Karım bana kentin merkezini göstermekte acele ediyordu. Bütün mağazalar kapalıydı. Bomboştu yollar. Dolaşan birkaç kişiden başka kimsecikler yoktu. Yapılar, gerçekten Andersen Masalları'nı süsleyen resimler gibiydi. Geniş bir caddeyi, Hans Cristian Andersens Bulvarı'nı geçtik. Beton döşeli, taşıt geçmeyen çarşıya girdik. Tütün, puro, pipo satan büyük mağazalara bakıyordum. Açık bir 'Sex Shop' vardı. Sürekli, açık saçık filmler gösterildiğini ilan ediyordu. İleride, eski bir alana çıktık. Atının sırtında yaşlı bir bay, belki de bir asil geziniyordu. Atının nalları, bomboş, taş sokaklarda çınlıyordu. Biraz ötede, eski tiyatro binası vardı. Sol yana doğru gidersek, Kierkegaard Park'ına varacağımızı ve orada derin bir 'boğuntu' içinde oturacağımızı biliyordum.»

«Durmadan gezdiniz mi Kopenhag'da?»

«Durmadan gezdik Kopenhag'da. Nyhavn'a gittik. Orda sıkı içkiciler vardı. Dümdüz kanalın kıyısındaki, eski yapıların alt katlarında, sabahtan içkiye başlamıştılar. Kanalın bittiği yerde oturtulmuş, büyük çapanın yakınında iki üç genç sarhoş, nerdeyse üzerimize yıkılacaklardı. Tramvaylar işliyordu. Üzerindeki köprünün tamir edildiği, kanalın, yanından geçiyordular.

«Öğleden sonraydı. İbsen Oteli adında bir otele rastladık. Otel, herhangi bir apartmanın sadece üçüncü katını kaplıyordu. 'Acaba orada mı kalsaydık?' diye düşündük. Merdivenleri çıkıp, tertemiz salona baktık. 'İçki içmek yasak' yazıyordu. Hatta içkili gelmek yasak. Aşağıya, kış güneşinin aydınlattığı caddeye indik yeniden. Buralardaki caddeler genişti, kentin ortasındakiler gibi dar değildi. Düzenli aralıklarla birbirlerini kesiyorlardı. Yapılar, beş kattan fazla değildiler, insanın üzerine abanan bir ağırlıkları yoktu. Solculara özgü, kapalı bir lokal gördük. Afişler, kızıl bayraklar, pankartlarla doluydu. Ardından geniş, açıklık bir yere geldik. Geniş, suları mavi bir kanalın üzerinden karşıya geçiliyordu. Kent ilerde uzuyordu ve apaçıktı gökyüzü. »

«Buralara geleceğim hiç aklıma gelmezdi» dedim karıma.

«İşte buraları da gördün» dedi.

«Ama sevgilim, ondokuz yaşında gelmiş olsaydım büyülenmiştim» dedim.

«Şaşılacak şey» dedi.

«Öyle ya» dedim. «O yaşlarda Kierkegaard okuyup duruyorduk. Ne ilgimiz vardı Kierkegaard'la?»

«Tuhaf insanlarsınız. Garip bir kuşak» dedi karım. «Gerçekten ne ilginiz vardı Kierkegaard'la?»

«Herhalde o deli Onat'ın yüzünden» dedim. «Yok, yok. Şaka ediyorum. Hepimiz Kierkegaard okuyorduk.»

ÖDÜL

Kahvenin gergin, yeşil tentesi kaldırımın üzerini gölgelendiriyordu. Havalar serinlemeye başlamıştı. Öğleden sonraları çıkan bir rüzgâr, denizin serinliğini taşıyor gibiydi. Her yıl böyledir bu: ağustos ayının ikinci yarısına doğru hava dönmeye başlar, kuzeydeki denizden bir rüzgâr eser, yaprakları kımıldatır; denizin serinliğini, kokusunu taşır kente.

Küçük, yuvarlak masanın kenarında oturmuştu, 'o', yirmi yıllık dostum, Ferit. Akşamüzerinin verdiği rahatlık içindeydi. İyice yakınına gelmeden yüz çizgilerinin oturuşu kadar rahat olmadığı görülmüyordu. Alnı gerilmiş gibiydi, çizgiler derinleşmişti alnında, saçları düzensiz dökülüyordu.

«Oo, merhaba!»

«Ne haber?» dedim.

«Bir kızı bekliyorum... Otur.»

Garson da yanımızda dikiliyordu.

«Ne alacaksınız?»

«Hangi kız bu?»

«Tanımazsın. Otur da gör.»

«Bir...»

«Bir cin, buzlu, sodalı.»

«Ben, biraz sonra söyleyeceğim» dedim garsona.

Yandaki masada da bir tanıdığı vardı Ferit'in.

«Her akşamüzeri burada mısın, nedir?»

«'Bir cin, sodalı...» dedi garson. «Size biraz sonra geleceğim.»

«Öyle gibi» dedi Ferit.

Oturduğum yerden, kahvenin öte yanlarındaki kalabalığa bakıyordum. Garson, Ferit'in cinini getirmişti.

«İşte **cin**'iniz!»

Genç bir çocuk, ama saçları azalmış, sırtında **blue-jeans** ceket, bir örnek giysisi.

«Müthiş seviyorum bu kızı» dedi Ferit. «İyice sıkılgan bir kız, baskı altında büyümüş olacak. Ailesi, tutucu bir aile... sanıyorum.»

«Başın belada öyleyse.»

Ferit'se iyice çekingendi. Bir kızla tanıştıktan sonra kurduğu ilgiyi büyük bir sorun haline getiriyor, yeryüzünde varolan herhangi bir şeye benzetilemez biçimde şişip, büyüyordu sorun.

Kahveye giren çıkan çoktu. Saçları uzun, gömleklerinin önü açık genç erkekler, yüksek topuklu ayakkabılar giymiş, kısa etekli genç kızlar, orta yaşlılar, yabancılar... Kalabalık masaların arasında, kahvenin işlemeli üniformalarını giymiş garsonlar dolaşıyordu. Derinden, bantta dönen bir müzik sesi geliyordu. İki yana açık, geniş, camlı bölmelerin arasındaki geçiş yerlerinden —bir kapı denemezdi— girip, kahveyi gözden geçirenler arasında, değişik giysileriyle alımlı kızlar da vardı.

Kalabalığın arasından süzülür gibi geçerek bir kız geldi, bizim masaya oturdu.

«Merhaba» dedi.

Saçları iyice açık renge boyanmıştı. Ferit'in beklediği kız olacaktı. Yüzü tanıdığım bir kızı andırıyordu. Ama saçları çok başka, çok açık renkti. Kız da bana, tanıdık birisiymişim gibi bakıyordu.

«Gel, otur» dedi Ferit gene de. Kıza karşı biraz çekimser davranıyordu sanki.

Oysa kız oturmuştu çoktan. Önden yırtmaçlı eteği biraz açılıyor, güneş yanığı, dolgun bacaklarını ortaya çıkarıyordu. Ne de olsa deniz mevsimi geçmemişti daha.

«Ne var, ne yok?» dedi Ferit.

Kız arkasına yaslanırken:

«İyi» dedi. Kısa bir süre bana baktı ama, bakışındaki tanıdık ışık sönmüştü.

Güneş denizin üzerine vuruyordu, öyle ki, denizin bitiminde yükselen gökyüzüyle deniz, sonra da, denize doğru uzanan kumsal ayırdedilemiyordu. Yüzükoyun kumların üzerinde yatıyordum, yanımda, ayakta duran, erişilmemiş, diri çıplaklığını ışık yağmurunda görür gibiydim. 'İşte onun varlığı, işte onun varlığı bu' diyordum kendi kendime. 'Yanımda dikilip duran güzel varlık, gölgesi üzerime düşen, beni kendine çeken insan gövdesi' diyordum. Dönüp yana baksam onu göremeyeceğimi biliyordum. Doğrusu kumsalda bile değildi o. Kızgın kum yanağımı yakıyordu. Denizin yosunlu kokusunu duyuyordum. Burda, yattığım alacakaranlık yerden öteye, şimdi ışıklarını yağdıran, güneşe benzer, ötede daha büyük bir ışık kaynağıydı parıldayan, geniş bir kaynak, gözalan, güneşin yuvarlak, sıcak, kızıl renkli görüntüsü öylesine aydınlıktı ki, güneş

de erimişti onun içinde sanki, şimdi, salt aydınlık, çok parlak, ışık rengi bir aydınlık yığınından başka birşey değildi gözlerimi kamaştıran, başımı kaldırdığımda, göreceğimi bildiğim... kumlar üzerine uzanmış, suyun ıslaklığıyla, kumun sıcaklığını duyduğum sanısı içinde yüzüyordum sanki. Durgun bir gecenin içindeydim. Aylardır süren bir gece. Çırpınan denizde, pancurlu bir pencerenin altında. Deniz gibi, yüzen, alacakaranlıkta devinen, zamanı dinleyen bir varlık görüntüsü, zihnimin içinde.

Kentin ortasında bir alanda, göze çarpıcı bir yerdeydi kahve. Üstyanında, biraz yüksekte, ağaçlık bir park uzanıyordu. Geniş salonunun tavanından, tutkal eritilerek dökülmüş, mavi, sarı, balrengi, açık yeşil, bordo, parça parça boyanmış saçaklı abajurlar sarkıyordu. Orada oturuyorduk. Yıkanmıştım, evden çıkıp gelmiştim.

Gözlerinin ucuyla bana baktı kız. Sımsıkı, birşeyi tutar gibi, dirençli. Ferit kalktı.

«Bir dakika» dedi. «Telefon edip geleceğim.»

«Vazgeçemezsin şu telefonlarından» dedim.

«Dur, dur» dedi. «Aramalıyım.»

İç bölüme doğru yürüdü.

«Beni tanımıyorsun, değil mi?» dedi kız.

«Seni tanıyorum» dedim.

«Beni nerden tanıdığını çıkaramıyorsun, değil mi?» dedi.

Deniz ayaklarıma vuruyordu. Onun ıslaklığıyla, serinliğini duyuyordum. Çıplak ayakla kumlar üzerinde yürüyüp gelmiştim kıyıya.

Onunla küçük bir odada sevişiyorduk sanki. Saçları karaydı. Beyaz gövdesi çıplaktı. Onu tanıyor-

dum. Bir süre, kısa olmayan bir süre sevgilim olmuştu diyebilirim. Onu tanıyordum.

«Seni tanıyorum» dedim.

«Sus» dedi. «Birşey söyleme.»

Ferit geldi.

«Telefondan hayır yok» dedi, oturmadan. Sonra da: «Hadi gelin, bir yere gidelim. Birşeyler yiyelim» dedi.

Akşamın alacakarınlığı yaklaşıyordu. Serinlik çıkacaktı artık, o türlü yaz gecelerinden biriydi. Biraz sonra gece gelecektir. Ağaçlar karanlığın içine, koyu gölgeler gibi gömülecekler. Yavaş yavaş yürüyecek gece. Uzun, bitmeyen uzunlukta bir zaman parçası. Rüzgâr asfalt caddeleri, yarı karanlığa gömülmüş apartman önlerini süpürecek. Saatler geçecek koyu karanlık gece gelip vuruncaya kadar. Koyu karanlık gelip, insanları içine alıncaya kadar.

Yemekte, yarı bodrum kat, küçük bir lokantadaydık. Biraz et yiyor, pembe şarap içiyorduk. Ferit, küçük salonun, arka yanında yer alan tuvalete gitti bir ara. Kız, o zaman bana:

«Şimdi hatırlıyor musun?» dedi.

Sustum. Sonra:

«Hatırlıyorum» dedim.

Gecenin gelmesini bekliyordum. Bu yüzden, konuşurken bile çok yavaş davranıyordum. Gece, iyice yerleşip, koyu karanlık bastırınca, o büyük dağınıklık içinde herşey usa aykırı da düşse, törelere uygun olmasa da, kendine ayrılan yeri alacaktı. Böylece düzenlenecekti herşey... Gecenin içinde, ahlakın dışına doğru, tenin gereksinmeleri için. Utana-

cak, kaygı duyulacak, kuruntu edilecek, geçmişle ilintili ya da bilincin gerisinde kapalı, gizli birşey kalmayacaktı, o herşeyle birlikte, töreler katını aşan derin sessizlik, karanlık geceden başka birşey değildi ki o.

Ağır, görkemli gece! Caddelerle, geniş kaldırımların görünüşleri, dünyanın boşluğuna doğru uzanan masalsı yaratıklar gibiydi. Boşluğa doğru uzanan bir sahne. Çok ötelerden, denizlerin de ötesinde, yeni yaratılan modalar gelip bu kaldırımlara kadar ulaşıyor, gecenin görüntülerini oluşturuyordu. O zaman, ötedeki parkın duvarına oturan gençlerden, kahveyi dolduranlara kadar hepsi değiştiriyorlardı giysilerini. Kara, ince, uzun pardösüler; kırmızı kazaklar, zayıf, süzgün yüzler, yüksek topuklu ayakkabılar. Gecenin pelerinleri.. Çalışıp, güç de para kazansalar, o ince, süzgün yüzlü gençlerden bir bölümü gerçekleştiriyordu modaya uymayı. Gecenin ince yüzleri, beyaz, ipince yüzler... Karışık, uçucu bir havaydı özlenen, öteden, denizlerin ötesinden gelip buraya yığılıyordu. Şehvetli bir şeydi. Yeni, şehvetli bir şey. Uçucu, kımıltılı bir şehvet.

Et yemeğinden sonra, ince ince doğranmış sebzelerle karışık, yabancı bir yemek yiyorduk.

«Birçok sevgilim, oldu, senin gibisini görmedim» dedi Ferit.

Kız, kıkır kıkır güldü.

«Artık sana birşey söylemeyeceğim.»

«Boşverin de çekişmeyi, gidip biraz daha içelim» dedim.

«Bardaklardaki şarap bitmedi daha» dedi Ferit.

«Hadi iç, iç onu.»

Ilık rüzgârın estiği sokağa çıktık. Birbirini di-

key kesen sokakların biraz ötesinde, yeraltında, 'gece kuşları'na özgü klüplerden birine girdik.

Birkaç basamak merdiveni indik. Duvarlar kapkaraydı. Yerler halı döşeli, uzun barın ardında da büyük, uzun bir ayna vardı. Bir bant dönüyor, içeriyi müzikle dolduruyordu.

Daha barın köşesine yeni yerleşmiştik ki Ferit kızı dansa kaldırdı. İçerlek, küçük bir bölüm dans edenlere ayrılmıştı. Pistte dans eden bir çift daha vardı. Yukarıdan kırmızımtırak bir ışık vuruyor, kızın saçlarının rengini kiremit rengine çeviriyordu.

Bir ara geldiler;

«Sıkılmıyorsun ya» dedi Ferit.

Kız gülümsüyordu. Sıkılmıyordum, duvarların kara rengine bakıyordum. Uzaktan uzağa, aşağılarda uyuyan kenti düşünüyor, gün ışığında evlerin titreşen görüntüleri arasından, bir sarsıntıdan sonra sarışın başını kaldırmış bir anıya bakıyordum. Güneş vuruyor, içimi, çok daha genç olduğum yılların imgelerinin sıcaklığı sarıyordu.

Yeniden dans etmeye gitmişlerdi. 'Gitsinler' dedim kendi kendime. 'Nede olsa gecenin içindesin işte? İçimi gelip-geçiçi bir rahatlığa bıraktım. Biraz sonra da gelip bana 'eyvallah' deyip gittiler.

Karanlık geceyi geçiştirmeyi kararlaştırdım. Kendime bir kadeh konyak daha ısmarladım. Müziği dinledim. Karanlık aynadaki görünüşüme baktım. Belirsiz birşey akıp duruyor, beni de derinden derine yoklayıp akıntısıyla sürüklemek istiyordu sanki. O zaman sokağa çıkıp, yandaki birleşmeevlerinden birine doğru yürüdüm: iki sokak ötede, ya-

bancılık duymadan gidip geldiğim bir yerdi. Renkli halı döşeli salonda, koltuklardan birinde oturup duruyordum, biraz sonra. Salona inen merdivenlerden, etekleri iyice kısa, irice göğüsleri, rahibe **poster**lerindeki gibi iyice açık bir kadın indi. Saçları karaydı. Ağır adımlarla, buraya iyice yerleşmiş, çoktan beri buradaymış gibi bir davranışla yürüyordu. Bana, salonda oturan tek **müşteri**ye gülümsüyordu. O'ydu. Biraz önce, birlikte olduğumuz kızdı. Bana 'bütün geceyi burada geçirecek misin?' diyordu. Dolgun bacaklarını açacaktı. Göğsünde binbir renkli bir **ikon** vardı. Resmin derinliğinde Ermiş Antonius'u, bir zamanlar çölde yetiştirmiş olduğu hayvanların figürlerini, uzakta, küçük, oval, bir mavilik olarak denizi, ağaçları, kentin ilk dönemleriyle ilgili bir taslağı, deniz kıyısında çalışanları gördüm. İçten içe gereksinme duyup da, açık seçik belirleyemediğim, çevresinde sürüklenip durduğum, ona, onun diri varlığına bıraktım kendimi.

EVLENME TÖRENİ

Kimsenin nereye gideceğini bilemediği bir tatil günü, uzaktan da olsa, bir 'evlenme töreni' izleyeceğimi önceden kestiremezdim doğrusu. Kentin büyük kiliselerinden biri önünde, kilisenin ön tarafına düşen, kara giysiler giyinmiş, bir yığın insanın kaynaştığı, sokağa açılan bir avluda. 'Evlenme töreni'nin son bölümüydü bu. Ledya getirmişti beni oraya, biraz önce yataktan birlikte kalktığımız kız. Hiç olmazsa, törenin sonuna yetişebilmek için acele ediyordu.

Onunla nasıl tanıştığımızı şimdi de ansıyorum: Kalabalık bir davetteydi, kentin önde gelen mahallelerinden birinde, bir apartmanın en üstüne düşen büyük bir katta. Geniş, çok geniş, iç-içe üç salondu çağrılıların, o kadınlı-erkekli, konuşkan kalabalığın doldurduğu yer. Aydınlara özgü bir konuşkanlık içinde yüzülüyordu. Salonun duvarlarından birine dayatılmış, genişce bir masanın üzerine büyük, yi-

yeceklerle dolu, tabaklar sıralanmıştı. içkilerse, öte deki duvara dayalı bir masanın üzerindeydi. Başka bir masada da tabaklar vardı. Herkes birşeyler alıp yemişti, içki içiliyordu. O sırada rastlaştık, salonun bir yerinde Ledya'yla, karalar giyinmişti, ayağında bale ayakkabılarını andıran düz ayakkabılar vardı. Tanışmamız çok tuhaf oldu. Kendiliğinden. Dans ediyorduk. Çok yakındı bana, öpmek istedim.

«Olmaz ama burda, kocam var biraz ötede, kanepede oturuyor.»

«Bu balo, neyin adına düzenlenmiş?»

«Ne balosu, düpedüz bir ev toplantısı bu!»

Biraz sonra, ilgisini koparmamak için:

«Ne düşünüyorsun?» dedim.

«Güneş'i, Güneş Eskin'i düşünüyorum» dedi.

«Ne? Güneş mi? Nerden tanıyorsun sen onu?»

«Tanımıyorum. Ama onu düşünüyorum. Sen Güneş'i tanıyor musun?»

«Tabiy, tanıyorum.»

«İmkânsız. Güneş Eskin'i tanıyorsun demek?»

«Tanıyorum tabiy. Paris'te öldü.»

Şaşılacak bir şeydi. Gözlerini dikmiş, çok ötelere bakıyordu, bütünüyle havadaydı, havada, uzakta, gözleri nemliydi şimdiden, ötelere bakıyordu.

«Tanıman imkânsız Güneş'i. Sen o zamanlara yetişemedin. Nasıl oluyor da, 'Güneş'i düşünüyorum' diyebiliyorsun.»

«Güneş'i düşünüyorum. Seviyorum onu. Onun ince, duyarlı varlığını seviyorum.»

«Güneş'i...»

Yıllar önceydi ben Güneş'i tanıdığımda. İnce, uzun, güzel bir çocuktu Güneş. Paris'e kaçtı. Ordan birkaç defa Atina'ya gitti, annesini görmeye. Çok güzel bir kadın olan annesine tutkundu. Sadece iç-

ki içti, kısa yaşamı boyunca. hep sarhoştu. İçki şişesi, ona, annesinin uzattığı içi süt dolu biberondu sanki. Sevdiği kadınlar oldu, genç kadınlar, yaşlı kadınlar. Bacakları birbirine dolaşarak dolaştı. Biraz resim yapmaya çalıştı. Çok, çok içti, birçok sabahı içki içerek karşıladı. Kaldırımlara düşüp uyudu. Sonra bir gün, sabaha karşı bir otomobilin altına attı kendini —ya da sarhoşluktan düştü. Belli olmadı bu. Otomobili kullanan şoför bile birşey söyleyemedi bu konuda. Orda, Paris'te, Montparnasse dörtyol ağzında.

«Büyük bir bulvarda yürüyor Güneş, karanlık, ışıklı bir bulvarda. Çok sevdiğim bir insan o benim» dedi Ledya.

Böylece davet, şaşılacak bir davet oldu. Bir yığın insan vardı. Tiyatro oyuncuları, sinema eleştirmenleri, genç felsefeciler, çok genç şairler, moda yaratıcıları, ikide bir Avrupa'ya gidip gelenler, gazete yazarları, tanıdıklar... dışarda, apartmanların arasında otomobillerle dolu bir sokak, nereye uzandığı belli olmayan bir gece. Kimi geceler, sabaha değin oturuluyor, sabah olunca otomobillere atlanıp kuzeye, Karadeniz kıyısına, kumluk, beyaz köpüklü, dalgalı sahile gidiliyordu, ormanlar arasından geçerek. Güneşin altında kumsalda yatıp dinleniliyor, denizde yüzülüyor, sonra kıyıda bir parça daha içki içiliyordu.

Başını alıp giden günlerdi, mevsim yaza doğru gidiyordu, kaygısız bir dönemdi. Gezintilerle dolu. Güneş ışıldıyor, görkemli bir yaz mevsiminin doğuşunu muştuluyordu. Pırıl pırıl bir yaz mevsimi gelecekti, buydu beklenen, günler, insanı, geniş, çiçekli bir bulvara çıkaran, küçük, sayfiye şehri sokakları gibiydi.

Sonra, Ledya, bana, bir dergide, yıllarca önce yayımlanmış bir yazımı gösterdi. Ne karşılık vereceğimi şaşırdım.

«Bilinç-altının boşaltılması gerekli» dedim. «Onu boşaltınca, içinden en olmayacak şeylerin çıktığı bir çeyiz sandığı gibi, sonsuz tuhaf şeyler çıkıyor ortaya.»

«En önemli görüntüyü, sona yakın tümcelerden birinin içine saklamışsın» dedi.

«Sen bir yazarsın» dedim, bir algı gücüyle. «Her zaman korkarım bilinç-altından. O bilmediğimiz eğilimlerimizin yattığı bilinç-altı. Bazen, yarı uyanık, yattığım yerde, sıçrıyorum. Acı, yüreğimi kıvrandırıyor. Çok derin bir acı... gerçekten daha derin bir acı, gerçeğe uymayan bir imgenin acısı. Bizden önceki boşluk da, bizden sonraki boşluk da, orada, bilinç-altında uzanıyor.»

Şaşılacak bir biçimde, aynı sözcükleri kullanıyorduk. Ama sevişmek için yatağa uzandığımızda boşa gidiyordu bütün bu gayret. Gövdesi geriliyor, sevişmekten hiçbir tat almadığı açıkca belli oluyordu.

«Ah... gençlik yıllarında çok fazla spor yapmamalıymışım» diyordu. «Neler kaçırdığımı elden, şimdi anlıyorum.»

İrice bir genç kadındı, geniş omuzlu, bembeyaz bir gövdesi vardı. Soyunup yatağa uzandığında, Modigliani'nin, bazı çıplak kadın resimlerinde olduğu gibi, uzun, iri beyazlığıyla bütün çerçeveyi kaplıyordu. Edinmiş olduğum alışkanlık yüzünden, uzun bir süre onla aşk yapmaya çalışıyordum.

«Ah, nasıl da vardım bu duruma» diyordu. «Geçecek, geçecek bu, açılacağım. Çok iyi bir kadın olacağım.»

«Bir orospu mu olacaksın yani?» diyordum gülümseyerek.

«Bir orospu olacağım... Yüzmeyle uğraşıp duracak ne vardı? Belki kocamı da ben sürükledim soğukluğa, uzaklaşmaya. Kasılmalarımla. Böylece, herşey uçup gitti işte elimden. Sevişirken, sadece senin davranışlarına bakıyorum. Bilincim uyumuyor hiç. Çalışması durmuyor.»

Bazen gerçek, beyaz, mat, dokununca yumuşak bir varlık önünüzde durur da, sizin, sanki düşsel bir kilisenin avlusuna doğru çekildiğiniz olur. Çok ötelere gitmeden tabii: gerçekle bağlantıları büsbütün koparmadan, sadece şöyle bir çekilme, öteye doğru ruhun şöylece bir uçması, içinde, alacakaranlıkta, buhurdanlar tüten yapıya doğru. Üstelik, düşüp kalktığınız kadın Hıristiyan ya da Musevi'yse, bu kesinkes böyledir.

«Bil bakalım, benim evimde en çok ne var?» dedi yolda yürürken.

«Nerden bileyim? Evini görmedim ki?»

«Biraz kafanı işletirsen bulursun. Kafan işliyorsa tabii.»

«Bulamıyorum. Uğraşıyorum. Bilemedim.»

«Kitaplarla yapma bebekler!..»

«.....»

«En çok kitaplarla yapma bebekler var. Biraz düşünsen bulabilirdin.»

«Kitapları anlıyorum. Çok okuyorsun. Ama oyuncak bebekleri n'apıyorsun?»

«Çocuğu olmayan bir kadının oyuncak bebekleri olur.»

Oldukca sıcak bir öğleden sonrayı çıplak, ya-

takta geçirdik. Beyaz, iri gövdesi yanımda uzanıyordu. Teninin kokusunu duyuyor, çıplaklığı içine gömülüp duruyordum sanki. Akşamüzerine doğru:

«Kilisede bir evlenme törenine uğramam gerek» dedi.

«Hadi sen git. N'apacaksın evlenme törenine gidip de.»

«Ah, mutlaka görünmem, bir görünmem gerekli. Çok yakınım evlenen kız. Durup dururken evleniyor. Boş yere. Neler yitirdiğini bilmeyecek kadar şaşkın. Sen de gel ama.»

«Nasıl gelirim kilisede bir evlenme törenine?»

«Gel, bir dakika bekle, hemen kutlayıp ayrılacağım.»

Kilisenin karşısına düşen bir sokağın başında bekliyordum. Çanlar çaldı, yeni evliler, evlenme giysileri içinde, çağrılılar, kara giysileriyle, kiremit rengi taşlar döşeli kilise avlusuna çıktılar. Ledya koştu, geline sarıldı, damatla, daha birkaç kişinin ellerini sıktı. Ledya'ya da sarılanlar oldu. Tatil günü olduğundan, kiliseyle, benim bulunduğum sokak arasındaki cadde bomboştu. Taşıtlar geçiyordu. Sokak, arkada, kapısına merdivenle çıkılan başka bir kiliseye doğru uzanıyordu: başka yapılar arasında gizlenmiş, küçük, güzel bir Ortodoks kilisesiydi. Karşıya, Katolik kilisesinin avlusuna bakıyordum. Evlenme töreninin sonuydu. Kalabalık dağılmak üzereydi. Güneş batıyor, son ışıkları yapının yüzüne, avlunun aralıklarına vuruyordu. Ledya, koşup geldi:

«İşte gördün, gitti kız» dedi. Gerçekten acı içinde gibiydi.

«Ama nasıl olur Katolik kilisesinde, siz Musevi değil misiniz?»

Besbelli zengin ailelerdi. Ledya'nın ailesi de eski, varlıklı bir aileydi. İçimde tanımlayamadığım, bir boşluk duygusu mu, bir acı mı olduğunu bilemediğim bir şey vardı. Kilisenin çanları daha güçlü vurdu, boş, tatil günü sokaklarına dağıldı tınlamaları. Buhurdanlar tüttü. Kilisenin içinde bütün ışıklarla, yüzlerce mum yandı. O zaman derinden bir koro başladı. Başrahip, elindeki buhurdanı kaldırıp, yüksek sesle konuşmaya başladı.

«Haydi gidelim» dedi Ledya.

Derin bir sıkıntı içindeydim. Şaşkındım. İkimizde üzülüyorduk.

«Gidelim, ama nereye?» dedim.

BÜYÜK BİR OTELDE AŞK

Beni aradığında şaşırdım doğrusu. Telefondaydı. Gözümün önüne geldi: kara, düz saçlı, güzel bir kadındı. Buraya geldiğini bilmiyordum. Öğleden sonra telefonla beni aradı. İçimi, bilmediğim garip bir sıcaklık kapladı.

Akşamüzeri, kaldırımın üzerine yayılmış, üzeri tenteyle kaplı kahvede buluştuk. Kahvenin bitkilerle kaplı ön yanına yakındı oturduğumuz masa.

«Arasıra geliyorum» dedi. «Birkaç gün tatil yapıp gidiyorum.»

Bir iki ay, kente pek de uzak olmayan bir askeri birlikte tutuklu kalmıştım. Kış yaklaştığı için, hava ikide bir bozduğundan, hergün tutuklu bulundurulduğumuz bodrum katından bahçeye çıkıp hava alamıyorduk. Haftada birkaç gün havalandırılmaya çıkarılabiliyorduk ancak. Güneş olduğu zaman —sonbaharın uzak güneşi— çimler üzerine basarak yürüyüş yapıyor, bazen de top oynuyorduk.

Cumartesi günleri ziyaretçiler geliyorlardı. O cumartesilerden birinde, öteki ziyaretçilerle birlikte görmeye gelmişti beni. Ummadığım bir ziyaretti.

«Çıkalı ne kadar oldu?» dedi.

«Onbeş gün» dedim. «O zaman görüşebilmemize çok sevinmiştim. İşin duygusallığı var.»

Ben ikinci kadehi ısmarladığımda:

«Sen de içersin değil mi?» dedim. Onu beklerken tüketivermiştim birinci kadehi.

«Bana çok içirme. İçkiye alışık değilim.»

Gene de bir kadeh içtik birlikte.

Umulmadık güzellikler günün birinde gelir bulur insanı, eğer özgürse bilinç, su gibi akıp gidiyorsa, ya da bir tarlakuşu gibi uçuyorsa boy atmış ekinlerin üzerinde. Bazen bakarsınız, küçük bir ikinci kat penceresi görürsünüz: ince, uzun bir pencere, Saçları kapkara bir çocuk sokağa, sonra, da size bakmaktadır. Lacivert, askılı bir etek giymiştir, bluzu beyazdır. Meyve yiyordur. Ardında, evin küçük mutfağının tezgâhları üzerinde tabaklarla, yiyecekler görünür. Günün başka bir saatinde, lacivert askılı çocuğu göremezsiniz orda. Babası, sırtında bir atlet, ütü masasının üzerinde, yaz sıcağında ütü yapıyordur.

Genç duldu. Çok genç yaşta evlenmiş, kocasından boşanmış, ikinci defa gene kocasıyla evlenmişti. Yıllarca başka bir ülkede yaşamışlardı. Birbirleriyle iki defa evlenmeleri, kocasıyla aralarındaki bütün kafa anlaşmazlıklarına karşın süren cinsel aşkı deyimliyordu. Daha yaz başında, bir deniz kı-

yısı lokantasında tanıştığımızda anlamıştım bunu.

Deniz kıyısında bir sıra lokantalar mahallesiydi. Koyu aydınlık yaz gecesi içinde birçok insan oturuyordu. Camlı kapıyı açıp içeri girerken, hemen bizi tanıştıran kız arkadaşının yanında yüzüne karşı söyleyivermiştim:

«İyi yatıp kalkmış bir kadın bu.»

«Ne diyor?» demişti.

«Hiç.»

«Söyleyebilirsin.»

«'İyi yatıp kalkmış bir kadın' diyor.»

Üçümüz o sırada lokantanın iç bölümüne geçiyorduk. Önce anlamamıştı, anlayınca güldü.

Bu yatıp kalkma sözcüklerini yabancı dilde söylemiştim çünkü, ilk anda fazla ürkütücü olmasın diye düşünerek.

Sonradan gelmişti kız. Biz lokantada daha önceden gelmiş oturuyor, aydınlık gecenin içinde rakımızı içiyorduk. O lokantaya yakın büyük bir oteldeki bilimsel bir toplantıdan, iki erkek arkadaşıyla çıkıp bize katılmıştı. Saçları düz, karaydı. Başının arkasına toplamıştı. Derisi esmer bir matlıktaydı. Koyu rengini adlandırmadığım, ama depderin olduğunu gördüğüm gözleri şaşırtıcıydı. Uygun bir biçimi vardı, bacakları dolguncaydı.

Şimdi yaz ayları geçmiş, günler kış mevsimine doğru yaklaşıyor. Sonbaharda iki ay kadar tutuklu kalmıştım. Şimdi serbesttim. Pek soğuğa vurmamış, diri havanın içinde serbesttim işte. Ağaçlar daha yapraklarını iyice dökmemiş, çiçeklikler, küçük ağaçlar, caddeler, kaldırımlar hepsi birarada, resimlerdeki gibi durgun işte.

Kahvenin karşısına düşen, caddelerden birindeki küçük lokantalardan birine gittik. Doğrusu,

birkaç ay önce tanıştığımızda kıza karşı, yalın bir açık saçıklıkla davranmıştım ama, şimdi öyle davranamıyordum. Başbaşaydık çünkü, kendisi gelmişti, uzun süredir görüşmemiş gibiydik, o hapishane ziyareti de ağırbaşlı bir hava içinde geçmişti, asıl önemlisi, kısa süre de olsa tutuklu kalmak, bana belli belirsiz bir ağırlık vermiş olmalıydı: övünmüyorum, kendimden dolayı değil, içinde yaşanan yaşamadan, hayatın akışından ötürü.

Bu biraz toprağın altına gömülü lokantada, o içkiye fazla alışkın olmadığını söylediği için yemekle birkaç bardak kırmızı şarap içtik, daha çok yemek yedik.

«Biliyor musun?» dedi. «Serbest bir kadınım ben. Cinsel alanda hiçbir ön-yargım yok.»

Başıma ne geleceğini bilmiyordum daha. Sorunun ağırlığına mı dalmalıydım, yoksa hafife mi almalıydım. Şaşkındım.

«Çok iyi» dedim. Ama bir öğretmen tavrı da takınmamaya çalıştım.

«Ama insan gene de herkesle yatamıyor, beğendiği insanla yatmak istiyor.»

Bu 'beğenmek' sözünün, 'gözüne kestirmek' anlamına geldiğini biliyordum ama, gene de karşılık veremedim.

«Sen beğendiğim birisisin. Ama öyle sanıyorum ki senle yalnız kalacağımız bir yerin yok.»

Doğrusu ne beğenilecek birisi olduğuma inanırım, ne de çekici bir yanım olduğuna. Bu sevgili kızla da, bugün, ilk olarak başbaşa yemek yerken de inanmıyordum böylesi niteliklerimin olduğuna. Buluşmadan önce de yalnız kalacağımız bir yere gideceğimizi aklıma getirmiyordum. 'Belki bir gece kulübüne gideriz' diyordum, 'Dostluğumuzda bir

adım daha ileri atarız', 'Yemekten sonra bir yerde konyak içeriz belki'... 'Belki vakit çok geç olursa, evine gitmekte çok geç kalırsa...' diye düşünüyordum.

Cebim para doluydu.

«Her yer benim evim bu kentte» dedim, âdeta sevinçten bağırarak, «Haydi, çıkalım burdan.»

Hemen ilk rastladığımız otomobili çevirip, yakındaki büyük otellerden birisinin kapısına dayandım.

Çok büyük bir oteldi... bir çarşıyı ya da bir küçük kenti andırıyordu. Geniş caddeleri vardı sanki, dükkânları, şadırvanları, barları, yokuş aşağı inen yolları, ara sokakları... Yüksek bir katta bir oda verdiler bize. Gene genişce sokaklara, sonra gene dar sokaklara saptık. Üçyol ağzı bir yerdeydi oda.

«Bir telefon etmeliyim» dedi.

«Odadan edersin.»

«Dur, odaya girmeden önce burda var.»

Karşıda, mutfağa benzer bir yerin yanında kiler gibi bir yer vardı. Gerçekten, duvarda asılı büyük bir telefon görülüyordu. Bu kilere ya da depoya yakın koridorda, otelde çalıştıkları anlaşılan bir kadınla birkaç erkek duruyorlardı. Erkeklerin hepsi, otelde çalışan kişilere benzemiyorlardı. Anlaşılan, tutuklamalar sürdüğünden, ünlü kişilerin de geldiği otele, sivil polisler de yerleştirmişlerdi.

«Bu akşam beni beklemeyin» dedi telefonda.

Odaya girdik. Geniş, rahat bir yerdi. Karanlığın içinde hemen soyunduk. Alaca bir ışık vuruyordu, daha doğrusu, karşıdaki sırtların sayısız ışıklarıydı vuran.

«Dur» dedi bana. «Bir dakika. Banyoya gireceğim.»

Bir an sonra geldi. Bütünüyle çıplaktı. Yatağın pencere yanına yakın bölümüne uzandı. Karanlıktı ağır basan. Ama cam genişti. Işıklar pırıl pırıldı.

Üzerine doğru uzandım. Onu öpmek için eğildim.

«Öpüşmeyi boşver» dedi. «Öpüşmeyi sevmiyorum. İçine gir hemen.»

Şaşkındım. Yorgun değildim. Birdenbire olmuştu. Sırtımda oldukça ağır bir yük varmış gibi duyuyordum kendimi. Kendimi yitirmemiştim. Çok şeyim vardı birikmiş. Çok şey anlatmak, çok şey konuşmak, ona sokulmak, esmer, yapışıcı derisini tatmak, ellerimle dokunmak istiyordum. O kendinden geçer gibiydi, apaçıktı. Beni yaşarken ayakta tutan, beni yaratan, beni kendimden hoşnut kılan, beni kendimden nefrete sürüklemeyen, belirsiz, küçük, kendime özgü bir yanım varsa onu yaşatan gizli güçlere, hayatın özsularına sığındım. Gerçekten de yanıltmadılar beni, başarısız kılmadılar.

Başarılıydım artık. Daha doğrusu başarının ilk adımı atılmıştı. Ötesi kendiliğinden gelirdi. Bu arada kendime daha çok sahip olur, daha iyi olurdum.

«Oh... çok güzel. İçindesin değil mi?»

«Evet. Duymuyor musun?»

«Duyuyorum. Çok güzel... Çok güzel bir şey bu... Bitecek misin? Bitmelisin... Beni düşünme.»

«Daha bitmiyeceğim» dedim.

«Çok güzel birşey bu. Kocam da böyleydi. Uzun süren birşey. Çok güzel bu.»

Bir süre derin derin soludu. Sonra rahatladı. Hareketsiz kaldı.

«Sen devam et» dedi.

Çırpındım. Sertliğimi sürdürdüm. Sonra ben de sonucuna vardım, o garip akışın.

«Biliyor musun, çok bencilim» dedi.

«Nasıl bencilsin?»

«Bittikten sonra, sadece kendimi düşünürüm. Uykum gelir üstelik.»

«Ama yeni başlamış sayılırız. Çok beğeniyorum seni. Çok sevişmek istiyorum.»

«Çok bencilim.»

Yan yana uzandık. Kendi dünyalarımıza kaymış gibi.

Birkaç ay tutukluluk hiçbirşey demek değildir. Serbest kalalı hiçbir kadınla yatmamıştım daha. Bu bir şeydir. Serbest kalmak bir şeydir. İçeride bıraktıklarını, kaynaştığın insanları, arkadaşları düşünmek bir şeydir.

Işıklar belli belirsiz tavana vuruyordu. Ben de içeride bıraktığım arkadaşlarımı düşünüyordum. İdamı istenen dokoru —hiç bir süre idam edilemeyeceğini bilsem de—, genç deniz subaylarını, ilk aşklarını daha yaşamamış arkadaşlarımı, kızlardan ilk mektuplarını alan, ilk aşk mektupları tutukevine gelen genç arkadaşlarımı. Bahçede beraber volta attığımız Sami'yi... İdamı istenen Abaoğlu'nu, ötekileri...

«Ne düşünüyorsun?»

«Arkadaşlarımı.»

«Demek iyi bir durumda değilsin. Uyumuyor, onları düşünüyorsun.»

«Onları düşünüyorum. Sen de benimle hiç sevişmiyorsun.»

Uyur gibi olduk. Bir süre geçti. Uyuyamadım. Kalktı. Gene banyoya gidecek sandım. Gece ilerle-

mişti, daha sesizdi. Koltuğun üzerine yığdığı giysilerinin bulunduğu yere gitti, çantasını karıştırdığını farkediyordum. Bacaklarının arasını ovaladı. Sonra gene geldi, yattı.

«N'aptın?»

«Krem sürdüm. Ben yatarım, sen istediğin gibi devam edebilirsin?»

Bu büyük otele, başka bir kadınla daha gelmiştim. O istemişti. Zengin bir kızdı, çok pahalı olan oda kirasını da o ödemişti. Bu odadan daha büyük, öte yanda, köşeye rastlayan çok büyük bir odada kalmıştık. İki ayrı, birbirinden uzak yatak vardı. Yukarda yemek yemiş, sonra aşağıya, tenha bir amerikan bara inmiş, konyak içmiştik.

O zaman, tutuklanmadan önceki yaz mevsimiydi. Sonbahar yaklaşıyordu. Sabah olunca, geniş pencerelerinden baktım odanın. Kumral, ince bir kızdı.

«Arabam duruyor. Çalışınmamış» dedi geniş alana bakıp.

«Hani nerde, göremiyorum?»

«İlerde bak, şu uçta.»

Tutuklanınca beni görmeye geldi. Birinci kattaki odada konuştuk. Yaşlı bir avukat dostumu da beraberinde getirmişti. Yaşlı dostum iyice neşeli biriydi.

«Ankara'da, senin için konuşmaya gittim birliğe» dedi.

«Ne dediler?»

«Askeri Makamlara başvurmuşlar zaten. Onlar senin için iyi konuşmamış.»

«Ne demişler?»

«'Ajandır o', demişler»

«Ne ajanıymışım?»

Güldü.

«Herhalde 'sigorta ajanı'» dedi.

Kız ikinci gelişinde, gözleri yaşlıydı.

«Neyin var?» diye sordum.

«Evleniyorum» dedi.

Aşağıya inince genç subay arkadaşlarıma, kızımın evlenmek üzere olduğunu anlattım. Pek neşelendiler.

«Abinin sevgilisi evleniyormuş» dediler.

Sonra serbest kaldım. Onbeş gün kadar geçti aradan. Evlenen kızın arkadaşıydı. Buldu beni. Param vardı. Büyük bir otelin bu odasına geldik işte. Gece, oldukca sessizleşmişti. Büyük bir kentte olduğumu biliyordum. Güzel, iyice güzel bir kadındı. Gövdesi, kadın ölçüleri içinde en uygunlarından biriydi. Esmer bir derisi vardı. Büyük bir kentteydim. Yattığım yerden, karşı yamaçların da, karşı kıyının da ışıklarını görebiliyordum. Oda çok yüksek tavanlı değildi. Işıkları görebiliyordum. Evine telefon etmişti. Burdaki evine. Bütün büyük kentleri düşünüyordum. Doktoru. Teğmen Ayhan'ı. Uzun boylu Abaoğlu'nu. Sami'yi. Voleybol alanının ordaki yürüyüşlerimizi. Ponponlu başlıklarımızı. Güneş vuran arka alanı. Banyoya giderken, tompsonlarıyla sıralanan askerleri. Nöbet tutan askerleri. Yağmuru. Tavana yakın pencerede gidip gelen bulutları. Havayı. Sonbaharın sonunu. Gece gelen yağmuru. Uzanan, uzayacak yılları. Denizi. Denizin dalgalarını. Avukat Necdet'i. Tutukevinin kapısından bizi minibüsle almaya gelen ailesini. Nebil'in evinde içtiğim iki kadeh konyağı. Altan'ı... onları... tümünü... onların yaşamaya olan inançlarını.

SALONDA FELSEFE

Yaz mevsiminde bir çöl gibi kavrulur bu kent. Bozkırda kurulmuştur. Ama henüz bahar bile gelmemişti iyice. Yağmurlar mevsimiydi. Ardından diniyordu yağmurlar. Hava kapalı oluyor, bazen gecenin içinde açılıyordu. O zaman, sonsuz bir parıltıyla yıldızlar görünüyordu.

Misafir kaldığım evden sıyrılıp, akşama yakın, onu görmeye gittim. Kapıyı açtı. Salonda oturuyordu. Saçlarını düzenlemişti. Dışarıya çıkmaya hazır bir giyimi vardı.

«Gel» dedi.

Geleceğimi ona önceden bildirmiştim.

«N'apıyorsun?»

«İyiyim. Seni gördüğüme sevindim.»

Salona girdim.

«Otur» dedi.

Genişçe bir koltuğun bir yanına oturdum.

«Hemen bir içki vereyim sana.»

«Ver istersen» dedim.

Bir içki sürdü önüme.

«Buz da burda. Ben de içeceğim.»

«Pek içki içmiyordun sen?»

«Şimdi biraz içiyorum. Biraz değil epeyce.»

Güzel, buruk, sağlam bir içkiydi. Buzla içerken, her çeşit susuzluğu gideriyor gibiydi. İçinde yaşamla ilgili bir öz vardı sanki. İçe çekiliyor, özümseniyordu.

«Belki gelemezsin diye düşündüm de, yemeğe çıkmak isteyen, iki yeni nişanlıya yemeğe çıkmak için söz verdim. Ama ziyanı yok. Şimdi dördümüz çıkabiliriz yemeğe. Değişen bir şey yok. Ne dersin?»

«Tabiy, tabiy, çok iyi» dedim. «Zaten yemeğe çıkacaktık. Onlar da olsun daha iyi. Belki eğleniriz.»

«Bir kadeh daha dolduruyorum sana. Şimdi neredeyse gelirler.»

«Bilmem içeyim mi?»

«İç tabiy.»

«Peki, peki, koy biraz daha.»

Sıkı bir içkiydi. İçiliyordu. Yaşamı özümseyecek damarları açıyordu. İnsanı bir sıçramaya, bir aşkınlığa götürüyordu sanki, yavaş yavaş.

Yan yana oturuyorduk. Atkılı ayakkabılar giymişti. Hafif dolgun bacakları da güzel görünüyordu. Bacak bacak üzerine atmıştım ben de, iyice rahat bir durumdaydım, aklımdan çok uzak, ilintisiz şeyler geçiyordu.

'Atkılı ayakkabılar'ın sözünü ediyorum; modaydı bu ayakkabılar. Yüksek topuklu, atkılı ayakkabıların iyice pahalı bir türüydüler. Ne yalan söyleyeyim, bayılıyordum bu ayakkabılara.. o kadınsı sıcaklığı insanın içine akıtıyorlardı sanki.

Beklenen misafirler geldi. Uzun boylu, kara saçlı, orta yaşa doğru ilerliyen bir adamla, orta boylu, sade giyimli bir kadındı bunlar. Salona girince bir süre ayakta durdular. Ben de ayaktaydım. Ellerini sıktık birbirimizin, oturdular sonra birer koltuğu. Bizimki gitti, geldi. Onlara da birer bardak içki koyduktan sonra.

«E, hoş geldiniz!» dedi.

Kadının biraz sıkılgan bir havası vardı. Hangi işle uğraştığı kestirilemiyordu.

«Yorgun musunuz?»

«Yo, hayır» dedi kadın. Koltuğunda silkinir gibi yaptı. «Haydi hoşbulduk öyleyse.»

Birkaç konu üzerinde, bilmediğim, ama önemli de olmayan şeyler konuşuldu, ardından 'çıkalım' denildi.

«Bir araba çağıralım» dedim, unutulan birşeyi bulan biri olmak isteğiyle.

«Araba var» dedi kadın.

Çıktık o zaman. Kaldırımın kıyısında duran, küçük bir arabanın içine yerleştik. Onlar öne, biz arkaya. Farları yaktı kadın. Erkek kadına:

«İyi görüyor musun?» dedi.

«İyi, iyi görüyorum» dedi kadın.

Döndü. Hafif yokuştan aşağıya verdi arabasını kadın. Tek tük otomobillerin geçtiği asfalt yolda, sağ yanı aldı. Bir törene, önemli birşeyi kutlamaya gidiyormuşuz gibi ağır ağır sürdü arabayı, gizli bir kutlamaya gidiyormuşuz gibi... soldaki, ince, iki yanı ağaçlıklı sakin bir sokağa saptı.

Birkaç basamak çıkılarak giriliyordu lokantaya. Altta özel park yeri vardı, arabalar özenle oraya yerleştirilmişti. Geniş girişte kapıcılar karşılıyordu lokantaya gelen müşterileri. Birkaç adım,

müşterilerin içeriye doğru yürüyüşlerine katılıyorlardı. Ardından birkaç garson, bir de şef garsondan oluşan bir topluluğa bırakıyorlardı bu görevi. Solda, duvarın gerisinde gardırop vardı. Öte yansa lokantanın salonlarına açılıyordu. Sağda, başka bir aralıktan, loş, içki içilen tezgâh görünüyordu.

Salonun ortasına doğru yürüdük. Yuvarlak ya da dört köşe masalardan hangisine oturacağımızı düşünerek. Ortalarda bir yerlere oturmamızı ileri sürdüm.

«Saklanacak değiliz ya?» dedim.

O zaman ortaya düşen dörtgen masalardan birine oturduk. Küçük 'servis masası' masamıza yaklaştırıldı. Birkaç garson geldiler, biri daha öne çıktı, istediklerimizi sorar gibi bir tavır takındı.

Yanımda oturuyordu. Özenle boyanmış, esmer teninin rengini açmaya çalışmamış, tersine, biraz daha koyulaştırmıştı belki. Bukleleri alnına dökülüyordu, dudaklarını oldukça koyu bir renge boyamıştı.

'Seni ne zaman düşünsem, gömülürüm kedere'

diye başlayan bir bant sesi duyuldu, ardında duyulmaz oldu.

Karşımda oturanlara baktım. Yaşlılık günlerinin yaklaşmasından ürküp nişanlanmış gibiydiler. Kadın sağ elinin nişan parmağında, kalınca bir nişan yüzüğü taşıyordu. Erkekteyse yüzük yoktu, saçları kırlaşıyordu.

Biraz sonra istediğimiz şeyler gelmişti, çok bir şey değildi: salata, peynir, kızarmış et, sonra da buzlu, beyaz rakılar vardı bardaklarda.

Kent aşağılarda aydınlık, dumanlı bir karanlı-

ğa gömülmüştü. Başka masalarda oturanların mırıltıları, bazen de gülüşleri duyuluyordu. Köşede yeşil bir ışık yanıyor, rengi yerdeki halının üzerinde uzuyordu. Birşeyleri... nişanlılığı, kenti, geçmekte olan kış mevsimini kutlamak için kalkıyordu kadehler, kopkoyu beyazlık içinde, buz gibi soğumuş rakı içiliyordu. Bir ara yanımdan tuvalete gitmek için kalktı, dönüşte baktım, **Gatsby** modasına göre giyinmişti. Yeniden yanıma oturunca:

«Gatsby modasına göre giyinmişsin» dedim.

«Daisy» dedi.

Scott Fitzgerald'ı, onun erken ölümünü, bütün o dönemi düşünmeye zorladım kendimi. Gözümün önüne de fotoğraflardan kalmış ya da romanları okurken benim uydurduğum birkaç görüntü gelir gibi oldu. Ardından da fazla birşey düşünemedim. 'Bu uzak bozkır kentinde bu tür imgeleri düşlemenin ne gereği var' diye düşündüm. Geniş camdan kente baktım Sonra bir ara gene köşedeki yeşil ışığa baktım, atkılı ayakkabılarını gördüm yeniden başımı çevirirken, 'en iyisi sağlam durup içmek' dedim kendi kendime.

Ardından günlük politikadan konuşuldu. Masalardaki müşteriler azaldı. Gecenin içinde biraz daha yol alındı. Müşterileri kalkıp giden masalardaki mumlar söndürüldü. Kalkıp gitmek düştü bize de.

Bu defa otomobili kadın değil adam kullanıyordu. Hafif meyilli yollardan indik, bizimkinin kapısı önüne geldik.

«Gelin bir kahve içmeye» dedi kız onlara.

«Yo, gidelim artık» dediler.

«Gelin, bir kahve içelim, gidersiniz» diye diretti kız.

Kabul ederler diye korkuyordum. Kabul etmediler.

«Yarın erken kalkıp çalışacağım» diye dayattı kadın.

«Siz bilirsiniz. Ben sevinirdim» dedi kız.

Eve giden daracık bahçe yolunda yürürken, bana:

«Senin için çok anlamsız bir gece mi oldu?» diye sordu.

«Hayır» dedim. «Kural dışı bir şey olmadı. Memnunum. İyi içtik.»

«Gel sana bir konyak vereyim de gör» dedi.

Eski yerlerimize oturmuştuk. Markasını tanımadığım, ama gerçekten kötü olmayan, biraz tatlımsı bir konyak koymuştu kadehime.

«Ne kadar zamandır seninle yalnız kalabilmek istiyordum» dedim. Tuttum öptüm kızı. Sonra biraz daha konyak içtik. Beyaz, yuvarlak iki karpuz ışık bulunduğumuz yeri aydınlatıyordu.

«Ne kadar çiğ ışık» dedim. «Birisini söndür şunların hiç olmazsa.»

Söndürdü lambalardan birini. Bu defa çok uzun, çok güçlü öptüm onu, öpüşmeyi aşmak isteyen bir şey gibiydi.

«Burada öpüşüp durmayalım» dedi, ben ona iyice sarılmışken. Kuşkusuz çok daha mutlu bir sesle bağırdım:

«Doğru yatak odasına geçelim de yatalım.»

«Yo, yatmıyalım» dedi.

«Yatmıyalım mı?» dedim.

«Yatmıyalım ya» dedi.

«Neden?» dedim.

«Senle ilgili birşey değil. Kendimle ilgili bir sorun.»

Onu yeniden öptüm ama bu defa sıcak değildi öpüşmemiz. Yatmayacağımız belli oluyordu. Başımdan aşağıya bir sıcaklık yayıldı. Onunla yatamamak düşüncesini zihnimin içine bütün bütün yerleştirememiştim daha. O değin yumuşak bir şey, o değin yumuşak ıslak, tatlı birşeydi ki bu kadar yakınımda olup da uzaklaşan... o değin bana uygun, diri, bütün özsularımı yenileyip, gövdemi diriltecek, tatla diriltecek birşeydi ki... doğruca kabullenemedim bu yoksunluğu. İşte o zaman felsefe başladı.

FELSEFE

«Gerçekten yatmıyor musun benimle?» dedim.

«Anlamalısın. Sana karşı birşey değil bu.»

Güzelim ağzıyla konuşuyor, bir yandan da konyağa uzanıp yudumlamayı da bırakmıyordu bir yana.

«Nasıl bir şey anlamıyorum?» dedim. «Nedir bu başıma gelen?»

«Belki biliyorsun, epeyce bir süredir evli bir adamı seviyorum.»

«Birisiyle ilişkin olduğunu biliyorum ama sevdiğin de nerden çıktı.»

«Seviyorum onu. Bişeyleri paylaşıyorum onla. Evli. Ne yaptım ettimse ona söyledim. Senle kaldığımız zamanları da. Gizli bir şey yok aramızda. Dürüst, dürüst bir şey. Ben dürüstüm, söyledim. O da dürüst oldu. Karısına ilişkimizi söylemesini istedim. Geçenlerde söyledi o da karısına.»

«E' n'oldu sonra?»

«Geldi bana 'artık ilişkimiz karımla eski ilişki değil, inan buna' dedi. Karısı önce çok kızmış, sonra ayrılmaya yanaşmamış. Ama ilişkileri eski ilişkileri değil artık onların da.»

«Adam karısından ayrılsın da seninle mi evlensin istedin?»

«Yo, hayır... belki ilişkimizi keseceğiz. Belki bir gün sonra, belki bir hafta, belki bir ay. Hepsi bu.»

«Saçma. Adam karısından ayrılsın istemedinse, neden ilişkinizi karısına söylemesini istedin?»

«Dürüstlük. Dürüst bir ilişki bu.»

Dürüstlük yüzünden herşeyden yoksundum işte. İyice sarılmak, kollarımın arasına almak istiyordum onu.

«İlişkin olsun. Gene de yat benle» diye inledim.

«Ah, anlatamadım. Durmadan yatıp durmam değil bu. Ben de yatmak istiyorum senle. Ama kendimi deniyorum. O adama karşı sorumlu değilim. Kendime karşı sorumluyum. Başkalarıyla yatmadan durabilmem gerek.»

«Anlaşılan sana iyice bir çıkışmış.»

«Yok seviyorum onu. Sevmem ve başkalarıyla yatmamam gerek.»

«Ama ben yabancın mıyım?»

«Çözümle beni. Nasıl birisiyim ben? Beni anlat bana?»

«Şey, ne bileyim? Onu nerde tanıdın?»

«Tenis kortunda.»

«Sonra da seninle Avrupa'da buluştu.»

«Anlat beni bana, sen beni tanıyorsun.»

«Ne anlatayım. Basbayağı bir hikâye bu. Zen-

gin bir adamın metresi olmuşsun. Hepsi bu. Sorun bu kadar basit. Her zaman görülen cinsten.»

«Çok sıkıntı içinde büyümüş ama...»

«Biliyorum o hikâyeleri de. Şimdi, amerikan işletmelerinin danışmanlığını yapanlar bile öyle hikâyeler öne sürüyorlar. Çok fakirmişler fakir köylü çocuklarıymışlar, okula giderken geceleri çalışıyorlarmış.. sosyalist akım var ya. Onların da sosyalistliği bu. Asıl sosyalist onlar, çünkü sıkıntı içinde büyümüşler...»

«Gerçekten sıkıntı içinde büyümüş.»

«Şimdi hangi kapitalist işletmenin danışmanı?»

«.....»

«Bilirim böylesi tipleri.»

«O değil ama. Karısından başka kadın tanımamış. İkinci tanıdığı kadın ben. Tabii bana tutuldu. Şimdi dürüstce yürütmek istiyor bu işi. Önceleri iyi yatamıyordu, şimdi yatakta da iyi oldu.»

«İyi öyleyse.»

«Öyle deme. Ben nasıl birisiyim, onu anlat?»

«Demin de söyledim. Çapraşık, karmaşık birşey yok. İyice yalın sorun. Bir de 'özgürlükçü kadın' geçiniyordun. Aslında ikimiz pek de çok yatmadık. O büyük otelde kaldığımızda da, sonra sağda solda yattıklarımızda da, eski kocanın yerine koyuyordun beni. Kafanın içine eski kocanla ilgili bir **ulam**, bir kalıp, içi boş birşey doğup yerleşmişti. Kocandan ayrıldıktan sonra o kalıbın içi boş kaldı işte... onu doldurmak gereksinmesini duyuyordun. Gözlerini kapayıp, onu doldurduğunu sanıyordun, o boş **ulamı** doldurmaktı isteğin... Boş bir kalıp kafanın içinde. **Kant** felsefesini duymuşsundur biraz. Kant'taki ulamlar gibi. Yirminci yüzyılın son yarısında **mer-**

kantilist... Oralarda kafan, kafanız, hepinizin kafası, bütün kadınların bu ülkede gördüğüm...»

«Beni herkesle bir tutma! Hem nedir o **ulam, ulam** dediğin?»

«Kategori, bilmiyorsan öğren.»

Çok da konyak içiyordu.

«Alışkın değildin içkiye» dedim.

«İçiyorum şimdi biraz» dedi.

Çılgına dönmüştüm:

«İçme» dedim. «Bu küçükburjuvalara özgü farklılık duygusunu da bir yana bırak, salt onlara özgüdür bu duygu. Basbayağı, hergün örneklerini gördüğümüz bir ilişkiler bütününün içindesin.»

Ben de yüklendim konyak kadehine. Bilincim yarış atı gibi başını alıp gidiyordu, düz, bomboş bir yerdeydi sanki.

«Nerde **diyalektik** düşünce, nerde **Kant**'cı bu kafa yapısı. Bir de ilericilikten, özgürlükçülükten söz edersiniz. Hepinizin kafasının içinde bu kalıplar var, içi boş, yerleşmiş, değişmez kalıplar.»

Yeniden öpüştük. Bacaklarını ileriye doğru uzatmış, rahat oturuyordu. Onları okşadım. Eteğinin altına doğru elimi uzattım biraz, çok ileri gitmekten çekinerek.

«Sana saldıracak değilim. Zaten böyle ilişkilerin içindeki kızlarla yatmak da istemem» dedim.

Biraz sonra merdivenleri inerken:

«Çok özel durumlara, özel nitelikleri olan insanlara inanıyor musun?» diye sordu.

Merdivenin aşağısından:

«İnanmıyorum» diye bağırdım. «Toplumsal topluluklarla, onların **dinamiğine** inanıyorum ben. Sadece toplumsal guruplara ve onların dinamiğine.»

«Çok katı bir görüş» dedi ben dış kapıyı kapatırken.

«Ee, tabii katı, tarihin belli bir belirlenimi vardır» diye söylendim kendi kendime, iyice dışarda kaldığımda.

BOLOGNA'DAN ÇIKARKEN

Bologna'ya, rengi havaya savrulan, kırmızımsı, toprak bir yoldan giriliyordu. Akşamın alacakaranlığında, ıslak topraktan otomobillerin sıçrattığı incecik çamur, otomobilin camını kaplıyor, görüşü daha da güçleştiriyordu. Yolun ortasında da çizgi yoktu, karşıdan gelen arabaları, kiremit rengine dönüşen ovada seçebilmek gerekiyordu. Bereketli bir ovayı geçtiğimizi anlıyorduk. Yol kıyısında atölyeler, fabrikalar, tarım merkezlerini andıran alçak yapılar vardı. Büyük kentlerin içinde otomobillerini atak süren İtalyanların, kentler arasındaki yollarda akıllı uslu araba sürdüklerini, Kuzey İtalya'dan beri farketmiştik.

İsviçre'den geliyorsun. Yalçın Alpleri, Saint-Gotard geçidini, bütün bir dağlık, yağmurlu Kuzey İtalya'yı geçtin. **«Uno bellisimo novembre».** Güzel bir kasım ayı bu! Gerçekten de kasıma ulaşıyor günler.

Kentin kalabalık merkezini bulmak güç olmadı. Düzensiz de olsa, trafik levhaları Centro'yu gösteriyordu. Tramvaylar geçiyor, insanlar birinci katları bir kemerle çevrelenen, yapıların altında uzanan geniş kaldırımlarda yürüyorlardı. Daracık bir sokakta arabayı yerleştirebilecek küçücük bir yer bu-

labildik. Sonra da, büyük, eski, tavanları yüksek, herhangi bir 'albergo' aramaya başladık.

Birkaç kat, eski bir yapıya tırmandın, aydınlık bir katta, yaşlı bir kadın sana yer olmadığını söyledi. Ama, caddenin ardında, arkaya düşen bir küçük alanda, garajı da olan bir otelde yer buldun. 'Park Otel' adlı bir otel.

«Garajınız da var mı?»

«Var» dedi saçlarını dümdüz taramış bir adam. Geniş bir amerikan barı andıran danışmayı yönetiyordu. Üniformalı bir kapıcı öne geçip garajın yerini gösterdi.

Geceleyin sokaklar ne kadar da tenhaydı. Otelin geniş alt salonuna açılan küçük televizyon odasındaki pencereden arkaya düşen dar sokak görünüyor, sokak lambaları solgun bir ışığı, taş döşeli yola döküyor, karanlıkta çekilmiş fotoğraflardaki gibi tortop aydınlatıyordu. Televizyon seyredenler birkaç kişiden çok değildi. Bir tartışma programı başlayınca geriye kalan küçük bir kızla babası da çıktılar. Salon iyice rahattı, kimse gelip de ne istediğini sormuyordu insana. Karanlıktaydınız. O zaman eski yapının geniş, halı döşeli salonunda da gezinip, dışarıya, geniş camlardan görünen küçük alana, oradan da bir aralıkla geniş caddeye açılan, tramvayların geçtiği yere bakıyordunuz.

Gece ılıktı. Akşam yemeğini yemek için ucuzca bir 'trattoria' ararken, büyük, eski ortaçağ yapıları gördünüz. Caddenin civcivli kalabalığından yukarıya, otelin karşı yanına düşen sokaklara sapılınca, karanlık, kurşun rengi hanlar geçiliyor, sonra da, taş döşeli oldukça geniş alanlara varılıyordu. Alanda çok geniş, ortaçağ yapıları görüyordunuz. Lacivert bir gecedir sizi saran, yeşil-lacivert bir gece,

büyük, eski yapılarıyla, ortaçağdan kalma bir kentte.

Sabahleyin, tahta karyolalı, tahta döşeli odada, küçük bir masanın gerisindeki, daracık balkona açılan camlı kapıya yaklaşınca, bütün o gecenin içinde renklerini belli etmeyen devcil yapıların çoğunun kiremit rengi bir toprak sıvayla sıvanmış olduğunu, kentin camların gerisinde görünen renginin o kırmızıya çalan açık toprak renginden başka birşey olmadığını, burada herşeyin o açık renk, kızıl topraktan yükselmiş, yüzyıllar öncesinden yapılmış olduğunu görüyordunuz. Bir İtalyan kenti! Ne de büyük yapılar! Küçük pencerelerin önünde saksılar vardı, pencereleri örten perdelerin dantelleri görünüyordu. Henüz, kentin üzerinden kalkmamış olan sabah sisi, bu açık kırmızı yapıları gözden saklamıyordu.

Ertesi gün pazardı. Sabahın erken saatinde sokaklar bomboştu. Otomobili ana caddelerden, kentin dışına sürüyordum, hem kentin dışına çıkmak istiyor, hem de bir benzinci arıyordum. Bütün benzinciler kapalıydı. Sola döndük ve büyük yapılardan uzaklaştık. Akdeniz kentlerinde olduğu gibi, birkaç katlı yapıların çevrelediği kenar mahallelerden geçiyorduk.

Oralarda, hemen hemen kentin bittiği, **otoyola** yaklaşıldığı bir yerde, açık küçük bir benzin istasyonu vardı. Arabadan çıkıp, otomobilin benzin deposunun kapağını açmaya hazırlandım, motosikletine benzin dolduran bir İtalyan vardı sırada. Deposu dolup, bir atlayışta motorunun selesine oturur-

ken otomobilimizin yabancı plakasındaki (S) harfine takıldı gözü, bütün o alçakgönüllü canlılığıyla:

«Spain, Spain, İspanya...» diye bağırdı

Yanımda kardeşim gülümsüyordu, ben Fransızca karşılık vermeye çalışırken:

«Hayır, bayım, İspanya değil, İsveç (Suède)».

Coşkun İtalyan ne konuştuğum dile dikkat edecek haldeydi, ne beni dinliyor, ne de karşılıklı konuşmak istiyordu.

«İspanya» dedi. «Franko ölüyor. Belki de öldü.»

Kardeşim de, ben de İspanyollar gibi esmer esmer baktık adama.

«Diktatör geberdi! Size de demokrasi gelecek. Demokrat olacak İspanya. Bizim gibi, Mussolini'yi yıkan bizim gibi.»

Çaresiz gülümsüyordum. Pazar sabahının ıssız sokaklarında, sessiz, sislere gömülü, ağır, eski kent Bologna'dan çıkarken, öteki kentlerde olduğu gibi iyi uyumamış olsak da dinlenmiş, sakinleşmiştik. Şimdi, benzin de bulmuştuk işte. Kasketli İtalyan motosikletiyle birkaç metre ileri fırladı, canlı bir davranışla aracını yola koymak için esas gazı vermeden önce; **gene döndü bize, bağırdı**

«Yaşasın demokrat İspanya!»

Biraz ötede, otoyolun çelik parmaklıklı köprüleri görünüyordu. Arkama bakıp Bologna'ya baktım: eski, ağır kent araziye yayılıyor, kiremit rengi büyük yapılarıyla, sisleri dağıta dağıta, uyanıyor gibiydi.

LENA'YI NİÇİN SEVİYORUM

— Necati Tosuner'e —

Ermer, eski bir kız arkadaşımdı kahveye getiren Lena'yı. Geceydi, ağustos gecesi. Duru aydınlık bir gece.

Lena, sarışın, topluca bir kızdı. Çok mu güzeldi, yoksa çok güzel değil miydi anlaşılamıyordu. Köylü kökenli bir kıza da benziyordu, ama büsbütün şık Amerikalılar gibi giyinmişti. Çok az rastlanan o şık Amerikalılardan biri gibi. Ayağında, hafif topuklu loafer'a benzeyen ayakkabılar vardı. Çok iyi giyinmişti ve günümüz züppelerine özgü bazı eğilimler taşıdığı hemen belli oluyordu. **'Nasıl da belirsiz eğilimler. Daha doğrusu, herkesin gözüne çarpmayan eğilimler'.**

Tutkunun beslediği bütün bu züppece eğilimleri seziyordum. Herşeyi, kolay kolay beğenmeyeceğini, hemen belli etmekten çekinmiyordu. Bakışlarında da, yüzünün anlamında da vardı bu. Kendini beğenmiş, hatta küstahca bir tavır... Yüzüne bakıyordum, beni içine çeken tutkun anaforlarına. Pek belirgin olan beğenmez tavrı, hemen bir sorun

oluvermişti önümde. Burnunun üst yanında Diyarbakır çıbanına benzeyen, ama bir Diyarbakır çıbanından daha hafif bir iz vardı. Yaşını kestirmeyi zorlaştıran, yüzüne anlam katan bir iz.

Kahvenin dışında, kaldırımda oturuyorduk. Hüs vardı. Boş, özgür, kendi haline bırakılmış yaz gecelerinden biriydi. Başka bir kentten geldikleri için onları bir yerlere çağırmamız gerekiyordu.

«Para var mı cebinde?» dedim Hüs'e yavaşca.

«Yok, ya sende?»

«Bende de yok.»

Bir süre sustuk. Sonra Hüs:

«Dur bakalım» dedi.

Kızlar geldikten sonra içilen içkilerin de yazılı olduğu hesap puslasını aldım. —Lena içki içmemişti. Karnında bir ağrı olduğunu öne sürüyordu. Gezmek, dolaşmak istemediğini söylüyor, ama gene kesin bir tavır takınmıyordu.— Kahvenin içine doğru yürüdüm. Şef, Rita adlı bir kızdı. Yıllardır tanıdığım Musevi, halktan bir kız.

«Rita, bu hesabı yarın getireceğim» dedim.

«Peki» dedi Rita, pusulayı aldı.

«Sende dursun.»

«Tamam» dedi.

Kahve ağır ağır tenhalaşıyordu. Hüs:

«Tayga'ya gidelim» dedi bana yavaşca «Orada hesabı bırakabilirim.»

Bu iş de çözülmüşe benziyordu. Karşı caddelerden birindeki, yarı bodrum, yarı zemin, yarı aydınlık, yerler tek renkte halı döşeli, duvarları, tahta, antika kaplı kulübe doğru yürüdük. Güzelim bir damalı örtünün kapladığı küçük masaya oturduk. Kulübü yöneten genç şefe, iyi birer Orta Avrupa yemeği ile beyaz ve kırmızı şarap ısmarladık. Hüs

neşeyle şişeleri açtırdı. Bir sürü ipe sapa gelmez söz dolaşıyordu ağzında. Ama hepsi güzeldi, sevinç verici akılda tutulamaz laflar... Şarap dağıttı, güldü.

«Neyin şerefine?» dedi kadehini kaldırıp. «Parası olmadan da içip, herkesten çok sarhoş olanların.» Sonra ardından, «Bu ayın içkilerini önceden ödedim» dedi. «Yok canım, bildiğin gibi değil, hesap gelince elbette ödeyeceğiz. Kızlar hariç tabii.»

Şef, kulübün, küçük bir payla ortağıydı aynı zamanda. Ama bütün işleri çevirmek ona düşüyordu. Barı yöneten, şişman genç kadın âşıktı ona. Şef evliydi ama, barda, geniş bir aynanın önünde barmenlik yapan kadın ona karısından daha çok karışıyordu. Güçlü bir aşktı kadınınki. Başka bir kadına eğilim gösterse şefi vurabilirdi. Şef de Hüs'le beni iyice sevdiğini belli ederdi. Eskiden, kentin yüreği alanın öte yanında, burdan üç yüz metre ötede, çok uzun, geniş bir amerikan barda barmendi. Orada, bara epeyce para bıraktığımızdan sanki yakın arkadaş olmuştuk. Barlar... çevresinde içki içilen barlar... Bir sinemanın girişi içinde, içerlek, pencereleri sinema holüne bakan, perdelerle kapalı; ardı kristal aynalarla kaplı, küçük kalabalık barlar İstiklal Caddesi'nde, hemen oracıkta, bodrum katta, çok geniş bir bodrumda, upuzun bir bar. Tiyatrocular, aydınlar, saplantılı insanlar, evlerinden kaçmış kadınlar. Yeni bir sevgili arayan evli kadınlar. Hepsi, İsa'nın gökyüzünden inişini bekleyen inançlılar gibi bekleşirdi. Bütün gençlik yıllarını dolduran, çevresinde içki içilen barlar... Sıraserviler'de, o uzun bar, biraz ötede, birinci katta, rahat, güzel, ölçülü başka bir bar. Hiç para tutmadan, kazancımızın yarısını oralara verirdik. Bizde, Mesih'i bekleyen me-

leklerdendik. Örneğin Hüs koskocaman bir melekti. İnançtan, umuttan, zevk düşkünlüğünden havalara uçuverecek gibiydi. İşte şimdi de kızlarla şakalaşıyor, yemek yiyor ve şarap içiyordu.

Lena, yemek yiyor ama çok az şarap içiyordu. Küçük masanın üzerine bir de mum yakıp dikmişti şef. Lena'yı konuşmaya katacak konu bulunamıyordu. Esmer kıza:

«Niye böyle bu kız?» dedim.

Lena'ya baktı.

«Biraz hasta bugün» dedi.

Lena'da oldukça ilkel, olgunlaşmamış bir yan var gibiydi. İnsanların giysilerine, biçimlerine, dış görünüşlerine dikkat ettiğini farketmiştim. Bunu anlamaksa, beni, ona karşı daha çok kışkırtıyordu. Hüs, oldukca şişmandı. Ben de epeyce göbeklenmiştim. Lena da besliydi oysa. Ama tam kıvamında bir beslilik. Dolgunca bir vücut, dolgun bacaklar, açık renk, güzel bir ten, yüzünün kolay kolay bir şeyi beğenmez anlamı.

«Diskoteğe mi gitmek isterdi bu kız?»

«Diskoteğe gitmek için erken.»

«İstenirse diskoteğe de gidilir. Ama Lena biraz rahatsız. Karnın ağrıyor değil mi Lena?»

«Biraz geçti» dedi Lena.

İyice kızmıştım. Ani bir öfke kaplamıştı her yanımı. O sırada, genç bir Ermeni dostum, ince ve güzel yüzlü, yanımıza gelmişti

«O, iyi akşamlar.»

«İşte, Lena, bak bu dostumla diskoteğe git hadi.»

Şaşırarak baktı Lena.

«Diskoteğe gitmek istemiyorum» dedi.

Rafael:

«Bırak bu ayakları» dedi bana. «Sen şarabını iç. Konyak da içemiyorum diye öfkeye kapılma.»

«İçiyorum Rafael, ama bu kız huysuz.»

«Yarın dükkâna uğra da, sana konyak ikram edeyim» dedi, Rafael giderken. «İçeriye baktım, kimseler yok.»

Lena'nın giysilere dikkat ettiğini anladığımdan tuvalette dönerken, daha önceden sarkmış olan gömleğimin eteklerini pantolonumun içine sokmadım bile. Umduğum gibi, kılıksızlığıma beğenmeyerek baktı Lena, masaya döndüğümde.

Yemeğin de tadı tuzu kaçmış gibiydi. Biraz sonra da herşey sona erdi:

«Ben burda kalıyorum» dedim.

«Gelmezsen büsbütün darılırım sana» dedi esmer kız.

«Kımıldamayacağım yerimden.»

Hüs:

«Ben döneceğim» dedi Lena'yla esmer kızı otomobiliyle evlerine bırakmaya gitti. Gerçekten de yarım saate kalmadan döndü.

Esmer kız da darılmadı bana. Ertesi gün de konuştu, kahvedeydik:

«Sen telefonda hemen kahveye gelin deyince, kuzeyli bir kız, çok ilgilendin sandım» dedi.

«Kızı görmemiştim daha, nasıl ilgilenebilirdim.»

«Ama kuzeyli.»

«Seninle **flört** ediyorduk. Birdenbire onunla nasıl **flört** edebilirdim.»

Biraz sarsıcı bir gece olmuştu. Belirsiz, başarısız, yitip giden, yitip giderken içinde belirsiz ama derin hevesleri de alıp götüren.

Aylar geçti. Istanbul'un o geç gelen kışlarından biri yaklaşıyordu. Karımla, Tunel'de, bir çatı katında oturuyorduk. Güneşin koyu sarı ışıklarının vurduğu, aydınlık, yüksek bir çatı katı; eski bir Beyoğlu sokağına bakıyor, Galata Kulesi'ni de görüyordu. Lena'nın görevi Istanbul'a naklolunmuştu. Bir akşamüzeri bize uğradı. Daha canlı, daha sadeydi. Ertesi gün için, onu, öğle yemeğine çağırdık.

Balıkpazarı'ndan mersin balığı aldım, çok da eski bir peynir. Dilim dilim kesilmiş mersin balıklarını unla yumurtaya buladıktan sonra yağda kızartıyordum. Mersin balığının yanında, haşlanmış, tereyağında maydanozla çevrilmiş patates gerekiyordu. Lena, yemekten çok memnundu, pencereler arasındaki yuvarlak masada otururken.

Onu yeniden yemeğe çağırdık. Bu defa akşam yemeğiydi. Dil balığı kızarttım ona. Lena, gene çok beğendi yemekleri. Damalı masa örtüsünü de çok beğendi. Onu birşey söylemeden evine doğru geçirdim. Onunla birlikte yürümek güzel oluyordu. Dışarda ılık bir kış gecesi vardı. 'Lena, benim üzerimde ne düşünüyor acaba?' diye bir soruyu aklıma getirmemeye çalışıyor, yanında yürümekle yetiniyordum. Tunel Alanı'ndan onu bir taksiye bindirdim.

Birkaç gün sonra, bir cumartesi günü, Sıraserviler'de açılmış snob bir mağazanın, düzayak barında, geniş koltuklarda yan yana oturduk. Birer konyak içtik. Çok yeni bir müzik, bir İngiliz pop müziği çalıyordu. Lena'nın elini tuttum, ardından ağzıma götürüp uzun uzun öptüm.

«Sana âşık olacağım Lena» dedim.

Birşey söylemedi. Elinin öpülmesinden mutluydu.

«Sevgilim şimdi kuzeyde, yolculukta» dedi. «Sarışın kızlarla yatıp kalkmıyor mu?» Sonra, gene kendisi karşılık verdi: «Mutlaka yatıp kalkıyor. Ben de yatabilirim, değil mi?»

«Elbette» dedim, kendimi öne sürmeden. İçim derin bir dengedeydi. Tutkulardan uzak kalmak istiyordu sanki. İçim, böyle yeni bir yerde Lena'nın elini tutmak ve müzik dinlemek istiyordu. Sanki çok yaşanmış, yaşamadan yorgun düşülmüştü. Sanki, iyice doyumlu olunmuştu artık. Yaşanmış ve bilge olunmuştu. Sanki müzik herşeyden iyiydi. Hayat sonsuz bir süreç, bir yan tutmama, derin tutkulara düşmeme süreciydi; yalınkat, biraz duygulu, biraz da sevinçli bir şeydi.

Sonra Lena bizi evine, yemeğe, çağırdı. Kırmızıya çalar, kumral, şehla gözlü, ikinci kocasından yeni ayrılmış bir kız arkadaşımız da bizimle beraberdi. Lena'nın sevgilisi de, kuzeye yaptığı, üç ay süren, yolculuktan dönmüş, eve yerleşmişti. Genç, düz saçlı, kendini göstermek isteyen bir çocuktu. Ablakca yüzünün, dünya nimetlerinden pay almaya çıkmış geriliminden başka bir anlamı yoktu. Büyük bir giyim eşyası mağazası adına mankenlik yapıyordu. Ama yolculuğu uzun sürdüğü için şu sırada işsizdi.

Lena'nın evinde, önce, uzunca bir süre terasta oturuldu. Gün batmamıştı. Güneş geç batıyordu. İlkbahara doğru giden günlerdi. Günün ışıkları, terasta bizi sarmalıyor, Lena'nın sevgilisinin doldurduğu içkileri içiyorduk. Çocukla, kız arkadaşımızın ünlü bir romancı olan babasından sözediyorduk.

Lena, sofraya, biraz gecikerek, çağırdı bizi. Terasta bir iki kadeh içki içilmişti. İçki bardaklarını

doldurmak görevi Lena'nın sevgilisine düşüyordu. Başka işler de yaptı çocuk. Belki Lena ona baktığı için, ev işlerinin bir bölümünü yapmak ona düşüyordu. Bu arada bir tartışma açmak ve kazanmak istedi. Sosyalist ülkelerde eğlence yeri olmadığı gibi bir sorun ortaya attı.

Karşılık vermekten kaçındım. Sonra da, bizim arkadaşımız, şehla gözlü dul, sertçe çıkıp payladı çocuğu. Anlamsızdı çocuğun söyledikleri. Bir göçmen ailesinden geldiğini söyledi. Sosyalizme düşmandı. Ama bir inanabilse, dürüstce canını vermekten çekinmezdi bir düşünce uğruna. Doğru söylemiyordu. Yaşıtlarının durumuyla kendi durumunu karşılaştırıyor, eziliyordu bazı sorumluluk düşünceleri altında. Ailesi de herhalde varlıklı değildi. Onlara da sırt çevirdiğini düşünüyor olabilirdi. Çoktan aklına koymuştu Türkiye'yi terketmeyi. Gizlice alçaklıkla suçluyordu kendini, besbelli. Parıltısına hayran olduğu, kapitalist toplumlardan birinde, kolayından yaşama olanağı bulmaktı amacı. Bunun da en kestirme yolu, kadın sırtından geçinmekti.

Yemek masası içerde, küçük salondaydı. Çevresinde beş kişiydik. Çocuk bardaklara, düzenli olarak, beyaz şarap dolduruyordu. Sıkıcı bir yemekti. Lena'nın hatırı için katlanıyordum. Lena, solumda, yanımdaydı. Yemek olarak sadece pavurya, karides, salatayı seçmişti. İçki olarak da beyaz şarap. Türk sofralarında olduğu gibi et yemekleri, plav ya da plakiler yoktu. Yemek seçme biçimini biraz yadırgamakla beraber:

«Ne güzel şeyler!» dedim.

«Tabiy ya» dedi. «Sen bana mersin balığı yedirmemiş miydin?»

Tuvalete gittiğimde Lena'nın yatak odasını gör-

düm. Büyük bir yatak vardı odada. Darmadağınıktı. Yorgan da, yatak çarşafları da alt üst olmuştu. Gündüz, sevgilisiyle seviştiklerini düşündüm. Yorganın bu denli düzensizliği başka bir şeyin belirtisi olamazdı. Kocaman, yumuşak bir yatak. Başka ülkeden getirilmiş yatak takımları ve darmadağınık işte. 'Hem de uzun bir süre, çok uzun bir süre sevişmişler' diye düşündüm. 'Bütün bir öğleden sonrası.' Doğru muydu bu? Mutfağa girerek biraz düşündüm. Yemekten sonra Lena'nın bacaklarına, teninin rengine bakıyordum. Ayakları da ne kadar güzeldiler, ponponlu terlikleri içinde.

Kapıdan çıkarken büsbütün içime kapanmış değildim ama. Sevgilisinin duymasından da çekinmeden:

«Yarın, seni, Konsolosluğun önünden alıp yemeğe götüreceğim» dedim. «En güzel yerine kentin. İş yerine çok yakın.»

«Öğle tatili 12'de» dedi.

«Tam 12'yi iki geçe bahçe kapısının önüne çık. Seni oradan alacağım.»

On, onbeş dakika önce gittim. Demir, işlemeli bahçe kapısının karşısına düşen kaldırımda, çok uzaklaşmamaya çalışarak gezindim, durdum, bekledim onu. Lena'yı bekledim. Onu beklemek bile bana güzel geliyordu, onun varlığıyla dolu bir bekleyiş. Bahçenin duvarları alçaktı, üzerlerinde yüksek demir parmaklıklar vardı. Bahçenin içinde, elli metre kadar ötedeydi, konsolosluk binası. Eski, güzel, merdivenleri mermerden bir yapıydı. Düzenli, her yanı çiçeklerle dolu, bakımlı bir bahçe. Geçen yıllarla, kentin ortasında kalmış, temiz, güzelim bir

yer. Lena'nın gelmemesi keder verici olurdu. Bahçeye bakakalacaktım. İçim, yapının üzerindeki gökyüzü gibi boşalacak, amaçsız ve kederli savrulacaktı havada.

Onikiyi beş geçe çıktı bahçe kapısından Lena. Bluzu, eteği ve çorapları vardı. Ayakkabıları, yüksekce topuklu makosendi. Çalışan kızlar gibi giyinmişti. Gencecik bir kız, güzelim bacakları, bu beyaza çalan çorabın altında daha da güzeldi.

Eski, barok, çok yüksek tavanlı, üzerleri kadın figürlü çinilerle süslü, dışı ve iç bölümleri tahta işi, ünlü bir pastaneye gittik. Özel müşterilerine yemek veren, özel denebilecek bir pastane. Az, ama lezzetli yemekleriyle tanınmıştı. Beyaz şarap da iyice soğutulmuş olurdu. Lena, sırtı duvara dönük oturdu, böylece bütün pastaneyi ve karşısına düşen vitrayları görebiliyordu. Ben de karşısına oturdum.

Hassas bir durumdu: hayranlıkla karışan bir ilgi duyuyordum ona. İşte, rahatca eleştirilebileceğim türden genç bir kıza hayran olmuştum Dengeli, ama oldukça derin bir tutkuydu duyduğum. Teni beni kendisine sonsuzca çekiyor, aklımız, bir de karşılıklı konumumuz bu çekişi önlüyordu. İstediğim onunla yaşanmış kaçamak bir aşk değildi ki! Apaçık, sürekli, belki tüketilinceye kadar süren bir aşktı. Ama, belki de tutkum, salt gururdan kaynaklanmış bir şeydi: ona ani bir hayranlık duymuştum, tanıştığımız gün. Ondan, hemen bunun karşılığını görememiş olmanın ezilmişliği yerleşmişti içime. Bilmiyorum. Bildiğim şey, yüksek tavanlı, ince tahta işleriyle, çinilerle, vitraylarla süslü barok bir pastanede, karşımda oturan kızın, o sırada, dünyanın güzel kızlarından biri olduğuydu. Siz de bu dünyanın bir üyesisiniz ve her insan gibi çoktan bir

kenara da atılmış olsanız, gene de dünyanın en güzel şeyleri arada sırada çıkar karşınıza.

Yemekte önce ona yakınlık gösterdim, iyi bir arkadaşın sorabileceği soruların hepsini sordum. Çok uysaldı. Garson, pastanenin armalarını taşıyan tabaklarla, gümüş çatal ve bıçakları getirdi. Sonra buz kovasından, beyaz şarabımızı koydu bardaklara. Ardından, yemek yerken, Lena'ya artık birşey sormadım. Kusursuz giyimine baktım. Bu işe önem veriyordu. 'İçinde yaşadığımız burjuva dünyasından bir parça' diye düşündüm. 'Ah, burjuva dünyası, o kadar çok şeyimize el atmışsın ki.» Sonra da sessizce oturmayı seçtim.

Mevsime uygun, iyi dikilmiş bir giysim vardı, onu giymiştim. Gömleğimin eteklerini pantolonumun içine sokmadığım ilk günün karşılığını vermek istiyordum sanki. Kravatım da oldukça güzeldi, çekinmemiş, ceketimin yakasına da aynı renkte bir mendil koymuştum.

Ben sessizleşince, Lena, ceketimin yakalarına baktı. Eski, levanten Beyoğlu'nun ustanın ustası terzileri! Bulunduğumuz yeri de, giysimi de, bütün bunlarla ilintili olarak davranışımı da beğendiğini sandım. Bana kalsaydı, onunla bu öğle yemeğini en süslü kiliselerden birinin içine yerleştirilmiş bir masada yerdim.

Karım, Lena'yı yemeğe götüreceğimi biliyordu. Yemekte olacağımız yeri de biliyordu. İsterse o da gelebilirdi yemeğe. Hüs de gelebilirdi. Telefonla haber verilmişti kendisine. Gelmediler.

Akşama doğru karımla, göl kıyısında bir dostun evine yemeğe gitmek için, elektrikli trene bin-

miştik. Florya'nın oralarda, güneşin son ışıkları trenin penceresinden vuruyor, karımın yüzünü aydınlatıyordu. Onun alnında, düşünceli zamanlarında beliren kırışıklıkları gördüm ve belki biraz üzülmüş olduğunu düşündüm. Karımı çok sevdiğimi de derinden duydum.

Sonraları Lena'yı yeniden gördüm mü? Geceler üst üste yığılır, uyurken, gittikçe seyrekleşen aralıklarla, bahçenin ötesinden geçen, elektrikli trenin gürültüsünü duyarsınız. Sabaha karşı da, demiryolunun öte yanındaki ormandan, avcıların ayak sesleri duyulur. Gün ağarırken, gölün üzerini bir buğu tabakası kaplamıştır. Ağaçların arasından, gündüz görünen, kıyıya bağlanmış, kullanılmayan, deniz motorunun görüntüsünü güçlükle seçersiniz. Avcılar, ormandan tavşan, tepelerden dolaşıp, gölün karşısındaki buruna geçtikten sonra da yaban ördeği avlamışlar mıdır? Yarı uyanık, ağaçların arasından gelen, hafif bir çan sesiyle irkilirsiniz. İçinizin çok derinliklerinden yükselen acının, kendini bugüne kadar öne sürmemiş bir simgesi midir bu ses? Karşıda, bataklıklar arasında boğulan, acı çeken bir can mı var? Yoksa ağaçları sallamaya başlayan hafif rüzgâr mı çıkarıyor bu sesi?

Gün doğuşuyla birlikte çıkan rüzgâr, gölün üzerindeki buğuyu açacak. Güneşin ilk ışıkları, ağaçların arasından odaya vuracak sonra.

Aylar geçti. Belki de bir yıl ya da iki yıla yakın bir zaman. Gene eski mahallede oturuyorum. Dar sokakları Ceneviz yapısı, büyük bir Kule'ye doğru

inen, eski İtalyan, Fransız yapısı evler arasında, yüksek, eski, geniş bir evde. Eski bir Beyoğlu sokağına bakıyor, çalışma odamın penceresi. Geceleyin, otomobili, yukardaki, dar sokaklar arasındaki garaja bırakıp dönerken Lena'nın çalıştığı binanın bahçe kapısı önünden geçiyorum, büyük demir işlemeli kapının önünden. Otomobili bırakıp da, günden güne artan kalabalığın doldurduğu dar sokakları çıkınca, gizli, belirsiz bir çekim gücüne kapılmış gibi, oraya doğru çekildiğimi anlıyorum. Bahçeyi, demir kapıyla, parmaklıklar ardındaki bahçeyi, gecenin içinde koyu bir gölge olarak duran ışıksız yapıyı görünce, içimi Lena'yla ilgili, ondan gelen bir sıcaklık dolduruyor. 'Anıların sıcaklığı mı bunlar? Ama hiç de önemli görünmeyen anılar!' diye düşünüyorum. Lena'dan gelen, onun görüntüsünden arta kalmış bir sıcaklık. 'Onu ne kadar da çok sevmişim.' diye düşünüyorum. Buralarda, gece olduğu için tenhalaşmış caddede, Tunel Alanı'na doğru yürürken —ama ne de küçük bir alan!— Lena'yı sevmiş olduğumun, sonradan sonraya bilinç düzeyine ulaşan algısı, hüzünlü bir anı olarak yüreğimi kaplıyor. Bazen de gündüz, kentin sonsuz kalabalığı sokakları doldurmadan geçip gidiyorum. Işık altında gölgeli bahçeye bakıyorum. Lena'nın bahçesi! Onun çıktığı demir kapı. 'Acaba, Lena, birdenbire, gene oradan çıkabilir mi?' diye düşünüyorum.

Tunel Alanı'ndan yukarılara, Galatasaray'a kadar bu mahalle, ara sokaklarında aydınlık Rum tavernalarının bulunduğu, rakıların su gibi içildiği, şarkıların söylendiği bir yöreydi eskiden. Sonra geçen yıllarla, Rumlar gittiler, cadde karanlıklaştı, sadece barlar kaldı. Kadınsız erkeklerin devam ettiği barlar.

Sonra bir gün, yaşlanmaya yüz tutmuş bir yazarla tanıştım. Gençlik yıllarında kuzey ülkelerine kaçmış, yaşlanınca yurduna dönmüştü. Saçları hâlâ karaydı. Yüzü, cilalı bir parlaklıkla kaplanmış gibiydi.

«Madenden» dedi bana. «Yirmi yıldan çok işçi olarak çalıştım.»

Taş döşeli durgun sokakları, karşıdaki bahçe duvarına bakan bir meyhanenin tezgâhını anlatıyordu. Hava çoğunlukla kapalıydı. İlerde, çiseleyen yağmur altındaki evler kurşun rengindeydiler. Karşı kaldırımlardan sağlıklı, sarışın ama çalışan kuzeyli kadınlar geçerdi.

«Ben de birileriyle yaşadım, ben de» dedi.

İki kez evlenmiş, mutsuz olmuştu.

Düşünde, karanlık bir boğunç içinde, hep kuzey kentleri görüyor, kaldırımdan geçen düzgün gövdeli, sağlıklı, kendilerince neşeli sarışın kadınları aklına getiriyor, ölümünü bekliyordu.

Tunel Alanı'nın yukarısına, Asmalımescit'e düşen sokakların hemen hepsi bozuldu. Yapılar tamir edilmedi. Aralarına yeni, biçimsiz birkaç yapı daha katıldı. Rumlar, Macarlar, Yahudiler, Almanlar göçtüler, gittiler. Yerine Van Gölü çevresinden ya da daha kuzeyden gelen insanlar yerleşti. 2. Dünya Savaşı'nda gelen Yahudilerden bir Robert kaldı. Gittikçe daha çok sıkılarak, gittikçe yalnız... Caddedeki bütün sinemalar, en kötüsünden cinsel filmler göstermeye başladılar. Yerli filmler de onları izledi. En güzel genç oyuncular parayla sattılar kendilerini. Sokaktaki büyük çoğunluk, hepsi, ucuza satılmaya hazır bir insan yığınına dönüştü. Yeni gelenler,

geceleri şişman kadınların hizmet ettiği berbat birahaneler açtılar. Bütün oteller değişti, genelev oldu. Geceleri hırçın, yılgın bir kalabalık sokakları dolduruyor şimdi. Sonsuz bir kızgın erkek kalabalığı. Yeni yapılan bir büyük otelin ardında, küçücük, rüzgârlı bir sokakla Pera Palas kaldı. Caddede, Lena'yla yemek yediğimiz barok pastane duruyor. Daha sessiz, daha içine kapalı, daha belirsiz. Kalabalık gittikçe artıyor. Bütün bu sokaklar bozuldu. İlintisiz kalabalık içinde insan kendisini daha da yalnız hissediyor. Hepsi silinip gidiyor Lena!.. Burası, bu evler, sokaklar, bütün bu çevre.

SICAK, GÜNEŞLİ BİR GÜN

'Yazı yazayım diye uğraşıp durmam, serinlemeye çalışırım daha iyi' diye düşündü adam, gece gelince. Geceyi geçirebilmek, iyi bir biçimde, sarsıntısız geceyi geçirebilmekti söz konusu olan. 'Balkonun kıyısında oturur, uykum gelinceye kadar serinlerim.' Balkon, kentin alanlarından birine bakıyordu. Yüksekteydi. Ötede, denizin karaya girmiş durgun bir parçası uzanıyordu. Daha da ilerdeki sırtlardan bu yana, yazın sıcak bir gecesi de olsa, bir ölçüde serin bir esinti geliyordu.

Aydınlık bir odada yazı yazmak güçtü. Geçen günün diri bir çizimini yeniden canlandırmaya çalışmak... Tutku gerekti bunun için. Birtakım şeyleri bilmek, sonra da birtakım şeyleri hiç bilmemek gerekiyordu. Bildikleri çoktu onun oysa. Yazı yazabilmesi için daha az şey bilmesi gerekiyordu. Ama şimdi kendini çok şey biliyor, çok da yorgun biri olarak duyuyordu adam. Geceyi geçirebilmekti doğru olan.

Ötede, güneş batarken, alanın üzerinde, kuşlar hızla uçuşuyordu karanlık basana değin.

Bahçede düzenlenen eğlencenin ertesi günüydü. Sıcak bir haziran günü. Doğrusu büyük bir eğlenceydi. Gece basarken iyice serindi bahçe, ağaçlar arasına uzatılmış tellerde elektrikler yanıyordu. Bahçenin her yanına masalar konmuş, çağrılılar oturuyordu. Yemeklerle içkiler, evin yanındaki beton kaldırım üzerindeydiler. Öte yandaysa üç kişilik bir orkestra vardı. Biraz sonra ev sahibi, mutfak kapısının yanına, küçük bir masa üzerine bir de teyp yerleştirdi. Bantta çok eski kantolar dönüyordu: kantolar, Türkiye'nin 'belle époque'u muydu?

Orda bir kızla tanışmış, bir süre, evin ön tarafındaki sundurmaya geçip, kimsenin uğramadığı bir yerde uzun uzun konuşmuşlardı. Sıcak, yalansız bir yakınlık doğar gibi olmuştu aralarında. Kız, ertesi gün, onu görmeye gelecekti. Büyük bir yapının dibine düşen köşede, güneşe karşı gölgelikler sıralanmış bir kahvede buluşmayı kararlaştırdılar. Öğlen vakti. Biraz değişik bir buluşma biçimiydi. Gölgelikler, küçük yarım yuvarlaklar olarak yan yana dizilmişlerdi. Koyu bir gölge değil ama, gene de, yeterince gölge veriyorlardı.

Garsondan 'portakallı, buzlu bir votka' istedi. Geceki içkiden sonra sürdürmeliyim içki içmeyi diye düşünüyordu. Başını salladı garson. İyi bir garsondu, davranışından belli oluyordu iyi bir garson olduğu.

Garson buzlu, portakallı votkayı getirdi. İnce, uzun bardak ağzına kadar doluydu. Öteye, kaldırımlara, güneşin beyaz ışığı vuruyordu. Ordaki boşluk-

ta, otel müşterilerinin otomobilleriyle, birkaç taksi duruyordu. Beyaz ışık her yanı kaplıyordu. Güneşin, bu herşeyi beyaz göstermeye çalışan ışığı yanında, kopkoyu sarı portakalın rengi güzel görünüyordu. Bardaksa, terlemişti bile. Bir yudum içti. Kadın gelinceye kadar, bir bardak daha içeceğini düşündü hemen.

Kadın gelecek miydi? 'Gelecekti' diyordu. Gelirse iyi olacaktı. Hafif tedirgindi. Bir yudum daha içerken 'Bu tür heyecanları özlemişim' diye düşündü. Votka, portakal suyunun içine iyi sindirilmişti; ne azdı, ne de çoktu, tam ölçüsündeydi. Portakal suyu iyi, serin, tadı kıvamındaydı. Rahat içiliyor, sıcak havanın içinde iyi bir etki bırakıyordu. Boğazı, göğsü serinlemiş gibi oluyordu.

Öteki masalarda oturanlar da vardı. Genç, züppe tavırlı bir adamla gene genç, sarı saçlı, beyazlar giyinmiş bir kadın. Ötede, yalnız, birini beklermiş gibi oturan güzelce bir kadın vardı. Ardından iki genç bir otomobilden indiler, gelip önündeki masaya oturdular. İkisi de **blue-jeans** giymişlerdi, ayaklarında basketbol ayakkabıları vardı. Biraz sonra bir kız, güneş gözlüklü bir kız onlara doğru geldi. Onu bekliyor olmalıydılar.

Portakallı votka bitti. Garsonun yeni gelen kızın yanına gelmesinden yararlanarak bir tane daha ısmarladı. Garson, anladım der gibi, başını eğdi. Biraz sonra, yeni, diri, birincinin aynısı bir bardak geldi önüne. Bir yudum daha içti. Buzlar, içkiyi daha da soğutuyordu. İyi yapılmış bir içkiydi doğrusu.

Gelmiyordu kadın. İç bölümden, barın bulunduğu yerden orta yaşlı bir garson çıktı, ismini söyleyerek. Ardından:

«Telefon» dedi.

Kalktı, camlı, açık kapıdan içeriye doğru yürüdü. Telefon tezgâhın kıyısında, duvarın dibindeydi.

Kadının sesiydi bu:

«Bekliyor muydun?»

«Burda bekliyordum işte.»

«Kaçtaydı?»

«Şimdi.»

«Bak, bir anlaşmazlık oldu. Babası çocuğu almaya gelecekti. Hâlâ gelmedi eve.»

«Gelemiyor musun?»

«Gelmek istiyorum. Daha ne kadar ordasın?»

«Bekliyeyim istersen?»

«Yok, bekleme. Bak, bir hafta annemin bulunduğu kente gideceğim, dönünce beni ara.»

«Olur» dedi adam. «Dönünce seni ararım. Ayın sonuna doğru.»

«Olur» dedi kadının sesi. «O zaman görüşürüz.»

Telefonu kapattı. Barda, en çok iki müşteri vardı. Biri de, dışarıya açılan camlı kapının önünde oturmuştu. Garsonla göz göze geldiler. Garson gülümsedi dostca. Açık, camlı kapıdan dışarıya çıkarken güneşi gördü yeniden. Oysa içerisi koyu gölgeydi. Doğrusu güneş görünmüyordu. Çok aydınlık, sıcak bir gündü; güneş değildi görünen, ışığıydı. Sanki hava, belirsiz bir biçimde pusluydu. Çok aydınlıktı. Güneşli günlerdi, geçirilmesi güç günlerdi. Yapılması gereken, uğraşılacak pek birşey yoktu. Yazacağı çok önemli şeyler de yoktu. Siyasal bir kavga da. Siyasal yaşam belirsizdi. İçinde savrulup döndükleri bir çalkantıdan sonra belirsiz olmuştu toplumda herşey. Portakallı votkası daha çoktu bardağında.

İkinci bardaktan daha bir yudum almıştı. Bardağın içinde buz çıtırdar gibi oldu. İlerde genişce

bir bulvar, bir dörtyol ağzı vardı. Kurşuni renkli, eski apartmanların önü ağaçlarla. büyük, yeşil ağaçlarla kaplanıyordu. Ağaçlar arasında, düzenli aralıklarla, kuşlar bağırarak uçuşuyor, bir ağaçtan ötekine sıçrıyorlardı. Bulvarı kaplayan büyük ağaçlardı bunlar. Daha ötede, evlerin arasında kalan aralıktan aşağılara, kentin derinliklerine düşen mahalleler görünüyordu. Güneşin ışığı oralara da vuruyordu. Güneşli, sıcak günlerdi bu günler.

Bilmiyor değildi, böyle günlerde en iyisi, yazacak birşeyleri olmasıydı insanın. En iyisi buydu. Çok zaman geçmişti. Artık orta yaşa doğru yaklaşan adama, bu durmadan yenilenen mevsimler, daha bir değişik geliyordu. Daha etkileyiciydiler hem de. Çok önceki yıllar ummamıştı, böyle günler yaşayacağını. Bu denli yeni, değişik bir zamana ulaşacağını düşünmemişti hiç. Uzun süren birşey vardı. Değişe değişe uzun sürüyor, döneniyor, yenileniyordu ama gene de uzundu. Tasarlanmamış uzun birşeydi, önünde uzayıp duran. İşte uzayıp duruyordu, sıcak, güneşli bir günde. Şimdi gidip herhangi bir birleşme-evinde bir orospuyla yatabilirdi. Yapışkan, derin, pis birşeydi bu. Bakımsız bir birleşme-evi bulunurdu kolayca. Kadının odasında musluk ve üzerinde ayna vardı. Pencereden hiçbir yer görünmezdi. Duvarlarda posterler olurdu: Raquel Welch, denizde, saçları ıslak... Ötekinde, yeni kuşaktan, daha doğal görünümde bir genç kız, elini ağzına götürmüş, bir şey çiğner gibi dişleriyle. İşte öteki posterler hepsi. İçki de süreyi uzatan bir şeydi. Yeniden dönmüş, gelmiş, yayvanlaşmış bir yaz mevsimiydi, yaşanan. Kötü geçirilmiş bir kıştan sonra gelmişti. Belki de, kötü oluşunun tek nedeni buydu.

STOCKHOLM'DA BİR ÖĞLE VAKTİ

Ön yüzleri rokoko tarzından bozma yapılarıyla düzgün bir cadde. Kurşun rengi, koyu sarı, mat açık mavi yapılar. Ekim ayının yağmurlu bir günü. Sokaklar ıslak, biraz önce dinmiş yağmur. Bir süre sonra yeniden çiseleyebilir. Kentin, daracık körfeze yakın, hafif bir yokuşla çıkılan eski, kibar mahallesi: Östermalm. Taş döşeli, dörtköşe alandan doğru aşağıya inen dar bir sokak var: ölgün körfezin ucu görünüyor ordan. Kıyıya çekilmiş küçük gemilerin direkleri. Öte yandaki sokak, iki yanını dolduran dükkânlarıyla Dramaten Tiyatrosu'nun yanına, kıyıya iniyor. Biraz ötede, yanda, kentin biraz daha canlı bir caddesi var: Stureplan.

(«Nerden gelir, nereye gidersiniz?»)

Bahçesi içinde, küflü, yeşil kubbesiyle Hedvig Elenora Kilisesi. Hafif yosun tutmuş bahçe duvarları. Kaldırım, kayın ağaçlarının dökülmüş sarı yapraklarıyla dolu.

(Ne çok özlerdin, çocukluğunun kayın ağaçlarını. Orada, küçük bir kasabada. Simav'ın yeşil doğası içinde. Kırlara doğru bahçeler. Sana rahat vermeyen bir geçmişin ıslak görüntüleri.)

Pazar gününün ıssız sokağında, Elenora'nın bahçesini çevreleyen duvarın dibindeyiz, kaldırımda, —birkaç gün önceydi— çocuk, kilisenin bahçesine girmek istiyordu.

«Bahçede oturalım baba.»

«Burda mı?»

«Kilisenin bahçesinde.»

«Annenle oturuyor musunuz orda?»

«Oturduk baba.»

Sessizlik içinde bahçe. Kilisenin içinde âyin çoktan bitmiş olacak. Tek tük girip çıkanlar var. Sessizlik içinde, belirsiz, derin bir boşluğun belli belirsiz gürültüsü duyuluyor. Camlı kapıya ışıklar vuruyor, küçük, renkli camları aydınlatıyor. Kilisenin içindeki renkli boşlukta birileri var besbelli. Bahçede, yarı yarıya ıslak kanepenin, ıslanmamış bölümüne oturuyoruz. Çocuk, oturduktan sonra bacaklarını sallıyor. Kahverengi, bağcıklı, küçük ayakkabıları var.

«Burası güzel mi?»

«Güzel baba.»

Daha aşağıdan, kentin içinde «geçit» yapmaya hazırlanan askerlerin borazan sesleri geliyor. Her pazar günü yaptıkları geçide hazırlanıyorlar.

«Askerler geçecek çocuğum.»

«Onlar asker değil baba. Kilisedekiler.»

Ağacın altında, kanepede, başka bir ülkede yaşayan çocuğun yanında kalmanın nasıl birşey olduğunu düşündüm. Kapalı gökyüzü altında, ağaçları, bu kara ağaçların altında, bütün, çok uzağında olduğun ülkenin bir görünüp, bir yiten, seni yoklayan görüntüleri altında (kasabanın ovaya uzanan yüzünde kurulmuş, eskimeye yüztutmuş yapılarıyla, memurların oturdukları Süleyman Sami mahal-

lesi, kaplıcalara doğru uzanan kırların başladığı bir yerdeydi, büyük ağaçlarının çevrelediği toprak bir köy yolu uzanırdı ovanın içine) —dipsiz, derin boşlukta, pazar gününün durmadan büyüyen sessizliği içinde bir çocuğun, küçük bir erkek çocuğun yanında kalmanın —başka, uzak bir ülkede— onun yanında kalmanın gerekli birşey olduğunu, onun yanında kalmanın yansıyan sıcaklığını düşündümdü. Burada, bulutların, ormanlık, düz arazinin, uzakta denizlere uzanan dağların görüntüsüne karışan bir yaşamın içindeyken. Bu kuzey göğü altında. İşte, sessiz, uzun bir yaşam, diye düşündüm. Sessiz bir kent. Sessiz bir pazar günü. Alanda, açık büyük mağazalardan birinden, bir iki küçük şey —evde biten tereyağı, şeker...— almaktan dönen küçük bir çocuk. Saçlarının rengi, geçen aylarla, gittikçe koyulaşan, binbir gürültü, uğultu içinde, ardında bıraktığın ülkeyi anımsatan bir çocuk.

Alana birleşen caddelerden birinde, B. 11e adlı bir lokanta bu. Bir Fransız lokantası adı sanki. Caddeye bakan pencereleri üzerinde mavi tenteler var. İçerde, masalarının örtüsü, kırmızılı, mavili, dik çizgilerle desenli.

«Burası işte, bizimkilerin.»

Kapıda karşılıyor lokantanın sahibi sizi. İnce, beyaz yüzlü, saçları düzgün, alnında hafif dökülmüş, genç, yakışıklı bir adam.

Alacakaranlık içerisi. Genişce bir bütünlüğü var. Girildiğinde, solda, dibe doğru bir yerde, dörtgen bir bar var. Gerisi mutfak, ızgaraların yapıldığı yer ve davlumbaz. Burası ışıklı. İçlerine kahve konmuş, balon biçiminde cam kaplar barın kıyısın-

da, ince bir elektrik ocağının üzerinde. Kapının ötesindeki masada bir İsveçli kahve içiyor. Barın dibinde, üç küçük masa birleştirilerek uzatılmış bir masaya oturuyoruz. Lokantanın kuytu bir köşesi. Salona girince sen de öyle düşünmüştün: lokanta sahibinin arkadaşları —özel konuklar— oraya oturabilirler diye: hem bütün salonu gören güzel bir masa, hem de kuytuda biraz. Böylece, artık geçmiş olan öğle yemeği vaktine karşın, gene de bazı müşteriler gelirse, bu «özel» topluluk kuytudaki masada rahatsız etmez kimseyi, göze batmaz.

Bardaki genç adam —kumraldı, çalışmaya alışmış, rahat bir bakışı vardı— size doğru eğiliyor. Arkadaşına:

«Hoşgeldiniz ağabey» diyor.

Lokantanın sahibi genç adam, barın yanındaydı. Yanınıza geldi.

«Yemek ağabey?»

«Birşeyler var mı?»

«Biftek, tereyağlı ya da fransız soslu.»

«Bize birer biftek yap öyleyse.»

«Bira ağabey.»

«Mellanöl.» (*)

Arkadaşın sana dönüyor:

«Şarap içer misin?»

«Öyle vakti içmem» diyorsun. «Bira, bira en iyisi.»

«Saluhallen'deydik» diyor arkadaşın. «Birer bira içtik orda. Karidesle bira.»

«Istanbul'daki gibi.»

Ardından, cadde üzerinde birinci kattaki, küçük loş büroda oturdunuz. Onbeş dakika kadar. Tütün

(*) İsveçte satılan orta derecede alkollü bira.

içmek için; küçük, loş büroda. Dağınık. Sessizlik içinde çalışmaya yarayan ya da fotoğraf banyo edilebilen bir yer. (Alanın bütün ağaçları dağınık saçlarını sarkıtıp... bir tutam da senin koparman için...)

Lokantanın sahibi, genç adam da masanıza geldi. Arkadaşının karşısına oturdu.

«Nasıl abi, bifteği beğendin mi?»

«Çok güzel»

«N'olacak abi, bu işler?»

«Kötü. Politik durum olduğunca kötü.»

«Ne korkunç değil mi. Hiçbir kalıba sığmıyor.»

«Orada kendi başına bırakılmış bir yer. Dünyaya kapalı... (O anlatırken, bozkırın ortasında esmer, gencecik bir adam imgesi gelip geçiyor zihninin içinden, besbelli, bir köylü, genç bir adam, ya da bir kasabalı bu). Hiçbir yönü yok. Sallanıp duruyor. Çakmaklara gaz doldurmakla geçinenleri düşün. Gene de onlar işsiz sayılmıyor. Kaldırımın üzerinde küçük bir tezgâh. Yeşile boyalı. Masaya benzer, kırk santim boyunda bir şey. Tahtadan. Sonra, yanda, belki küçük bir vitrin. Sonra kışın yağmurlu havalarda İstiklal Caddesi'nin çamurlu kaldırımlarını düşün. Amaçsız yürüyen işsiz kalabalığı. Sabahleyin, Sirkeci İstasyonu'nun karşısına, o ara sokağın başladığı yere toplananları düşün. Küçük bir işsizler ordusu. Varoşları uğuldayan kente dağılmış işsizler ordusunun bir parçası. Zeytinburnu İstasyonu ya da Adliye'nin orası... Yürürken yollarda, sefaleti duyduğun yerler. (Gencecik bir çocuktu daha, sur dışında mezarlığın içine götürdüler. Boğucu bir yaz günü. Otların kokusu duyuluyor. Tabancayı doğrulttukları zaman hiçbirşey söylemedi. Yalvarır gibi davranmak onuruna dokunur-

du. Sadece boğazına birşey düğümlenir gibi oldu. Birşey söylese anlayacak cinsten değillerdi. Sustu, sadece inancını düşündü.)

Issız sokaklarda yürüdün. Köşeden, kıyıdaki cadde, deniz, daracık körfez göründü. Evin biraz ötesinde —köşede, koyu kiremit rengine boyalı, güzel bir yapı vardı— 15 no.lu apartmanın üst katında küçük bir çalışma odan vardı. Tek bir oda. Banyosu, tuvaleti olmayan. Döşemesi cilalı tahtadan, incecik beyaz bir kaloriferi olan, köşede, tavana kadar uzanan silindir biçiminde şöminesi, küçük bir kitaplığı, yorulunca uzanmak için tek kişilik bir tahta yatak, tahta, güzel bir çalışma masası ile oturulacak yeri deri ile kaplı olan bir koltuk. Ötede, hasır bir koltukla, bez kaplı büyük bir koltuk daha. Pencereden genellikle kimsesiz olan iç-avlu, apartmanların birbirine bitişik, iç avluya bakan oval yüzleri görünüyordu. En üst kattaydın. Yazın güneşli havalarında —mat bir güneş ışığı— açık mavi gökyüzü de görünüyordu orda. Odanın penceresini aralardın. Yazacaktın... Neyi yazacaktın ama?.. Sabaha doğru zihninin içinde uğulduyan bir yığın görüntüyü mü? (Tunel'deki, eski bir büyük apartmanda, geçici olarak kapıcılık yapmıştı. Istanbul'a yeni gelmişti. Hep gülümsüyordu. Çocukları da vardı. O apartmanın taş girişinde küçük bir kapıcı odası vardır: Bitpazarı'nın çinko çatılarına bakar. Sonra kapıcılıktan da çıkarıldı. Onu gördüm Cağaloğlu'nda, tahta bir arabayı, eliyle çekiyor, hıyar satıyordu). Gençlik yıllarını mı yazacaktın? Gençlik yılları... Beyoğlu'na ilk çıkışlarında, Balıkpazarı'na, satıcıların tentelerine vuran güneşi, şimdi erguvan rengi bir gü-

neş sanıyorsun. İlk Ermeni fotoğrafcıların çektiği fotoğraflar gibi. (Merkez Efendi Mezarlığı'nda mutlaka dedelerinden biri yatıyor. Sen, şimdi belki de yitmiş olan o mezarın yerini bilmiyorsun. Sadece, babanın annesi, çok yıllar önce, eli ayağı tutarken, yaşlı, şişman kızkardeşiyle birlikte, bayram günleri ziyarete giderdi o mezarı. Gencecik bir çocuktu. Faşistler Merkez Efendi Mezarlığı'nda vurdular. Ölüsünü bırakıp gittiler. Şimdi Beyoğlu'nda kara bir kalabalık dolaşıyor. 1950 yıllarının güneşli bir günü gördüğün, çiçekli, mor renkli kadın şemsiyeleri görünmez oldu artık. Neyi yazacaktın? Bilinç bütün yaşadıklarına, büsbütün uzak bir kıyıya savrulduktan sonra. Koyu, göktaşı renginde bir körfezdi savrulduğu yer. Yazmak mı ayakta tutacak seni. İnsanın durumu bunca kötüye gittikten sonra yazma birşey. Hamngatan'da —o çirkin caddede— bir gölge gibi yürürken. Pencereden insansız avluya, ıssızlığa, çatıların üzerindeki İskandinav gökyüzüne bak ve hiçbirşey yazma: «Café Eclair» adında bir kahve açtılar. Şimdi orada aynalar içinde oturanlar, güneşli yaz günleri de kaldırımda, tek sıra halinde dizilmiş masalarda oturanlar var. Ordan Röda Rummet'in önündeki park da görünüyor. Hava biraz daha sıcak oluyor ve artık, İsveçliler de kaldırımlarda oturmayı öğreniyorlar. Merkez Efendi Mezarlığı'nda, gecenin içinde, Edirnekapı surlarının dışında, gencecik bir çocuğun alnına tetiği çekiyorlar... Bunları biliyorsun. Sadece bunları yaz işte.

Masaya, genç bir adam daha geldi, senin karşına oturdu. Dört kişi oldunuz masada. Birkaç dakika sonra, mutfaktaki işini bitiren ahçı da gelip kıyıya oturacaktı, beyaz önlüğüyle, sessizce masanın

kıyısına, sizi dinlemek için, konuştuklarınıza önem veren bir tavırla.

«Burada kalmayı düşünemiyorum» dedi lokantanın sahibi.

«Nasıl düşünebilirsin?» dedi yeni gelen genç adam. «Çılgın olmak gerek.»

«Vallahi, Allah inandırsın abi... şurada, barın kıyısında duruyorum... bütün gün. Lokantaya gelen müşterilerin yarısı öyle tuhaf adamlar ki.»

«Alkolikler mi?»

«Alkolik olsun olmasın. Sessizce geliyor, önce birşey söylemiyor. Ama ardından...»

«Kaç yıldır buradayım. Buraya yerleşmeyi aklıma getirmedim.»

«Koskoca bir lokantan var?»

«Birşey yazmaz abi.»

«Biliyor musun?» dedi, yeni gelen genç adam. «71'de kesin dönüş yapmıştım Türkiye'ye. Sonra gene geldim. Buraları gören adam orada da tutunamıyor. Ama burada da kalacak değilim.»

«Şu memleket bir düzelse» dedi ahçı.

(Güzel, ışıklı bir toprak. Bozkıra ışığın nereden vurduğunu kestiremiyorsun. Güneş daha batmadı mı?)

Limanı düşündüm. Beyaz, küçük gemileri... Waxholm'e(*) giden küçük gemiyi. Alçakgönüllü döşenmişti. Herhalde hava basıncıyla çalışıyordu. Küçük, kayalık iskeleden ayrılınca, kıç bölümü suya gömülüyor —suyu ardında dalgalandırarak (yüksek bir dalgaydı yarattığı)— yol alıyordu.

«Ne anne sevgisi var, ne de aile. Yapayalnızsın.»

(*) Stockholm'e yakın bir sayfiye yeri.

«Çocukları küçük yaşta alıyorlar egemenliklerine, kendilerine göre yetiştiriyorlar. Sevgisiz, tek başına olacak ve çalışacak yalnızca.»

«Burdan, daha kasvetli bir yer var mı abi?»

Yeni gelen, yanımda oturan Deniz'e, ciddi ciddi böyle soruyordu.

Apartmanların iç-avlularını düşündün. Issız iç-avlular, iç bahçeler... Bazen yaşlı bir insan geçer. Arada bir, akşamüzerleri, yaz mevsiminde iki çocuğun bağrışarak oynadığı olurdu. Oraya oturtulmuş tahta ata biniyorlardı. Ya da bir kum havuzu vardır. Birçok iç avluda olduğu gibi. İç avluya bakan pencerelerin iç bölümlerinde yazın da, kışın da renklerini koruyan çiçekler vardır.

«O kafayla memleket yürümez» diyordu, sonradan gelen genç adam. Canlı, sinirli bir hali vardı. Gerçekten, Avrupa'da dolaşıp duran, ticaret yapan, becerikli ya da becerikli değilse, bu özelliği belli olmayan —o çokca rastlanan— her zaman canlı, başarılı görünen insanlara benziyordu. Oldukça yakışıklı bir genç adamdı. Amerikan sinema yıldızlarının, 1950 döneminin jönlerini andıran bir yanı vardı vardı yüzünün. Türkiye'de, o dönemlerde, ne kadar çok amerikan filmi oynamıştır. İlk defa Avrupa'ya çıktığında görmüştün, ona benzeyen insanları. Marsilya'ya gidiyordunuz, Pire Limanı'nda «İşte Avrupa denizi» diye düşündün. Deniz büyük gürültüyle dönüyordu sanki: limanların düşüyle, belli belirsiz bir kirlilikle kıvranan deniz.

(Bütün yeryüzüne dağılmış bir genç insanlar sürüsü).

Lokantada, karşıdaki masalardan birinde, gerçekten sarhoş bir İsveçli oturuyor, arada bir de barın kıyısına, kahve almak için geliyordu. Kara renk-

li pardösüsünü çıkarmamıştı. Son gelişinde, ahçı, ona biraz da küçümseyerek baktı. Birşey söyleyecek gibi oldu, caydı sonra.

Waxholm'ü düşündün. Temmuz ayıydı. Gemiyle gidilen bir küçük ada, ya da yarım ada. Gemi kıyıya yaklaşırken, temmuz güneşi adanın, eski, tahta yapılarına, pencerelerinin camlarına vuruyordu. Canlı bir yaz kalabalığı. «Kınalı Ada gibi bir yer mi?» diye düşündün. Ada'nın alçakgönüllü, kentten uzak halini, otomobillerin yaklaşmadıkları kıyıyı, küçük gemileri, şortlarını, yazlık şapkalarını giymiş insanları, yağmurlu yaz mevsiminin ıssız kentinden sonra, derin bir sevecenlikle kucaklamaya hazırdın. Karşıda, düz, belirgin özelliği olmayan duvarlarıyla, eski bir kalenin yeraldığı, küçük bir ada vardı. Askerler vardı orda. Bütün bu yöredeki kayalık —ama gene de çam ve köknar ormanlarıyla kaplı— tepeleri yüksek olmayan adalar gibi. Ama çıplaktı bu ada. Kalenin uzun taş duvarı görünüyordu.

«Ben de buraya yerleşebilirim ama...»

«Aman abi!»

Yemekten sonra caddeye çıktığınızda, hafif yağmur çiseliyordu. Deniz'e:

«Gene yemek parası almadı mı?» dedim.

«Söz konusu değil. Teklif bile edemem.»

«Ama...»

«Yazın bende kalmıştı.»

«Demek ki arkadaşın.»

«Evet, arkadaşım. Karısı İsveçlidir. Uzun boylu bir kadın. Onun işlerine yardım eder.»

«Epeyce para kazanıyor, ama buraya yerleşmeyi düşünmüyor. Karısı da buralı.»

«Kazandığı para birşey vermiyor ona ve buraya yerleşmeyi aklına getirdiğinde derin bir bunalım duyuyor.»

«Ama yurt dışında olup da, bu hep dönmeyi düşünüp duranların yüzde doksan sekizi dönmeyecekler yurda.»

«Hep dönmeyi düşünecekler ve hep kalacaklar.»

«Ne zaman ama?»

Taş döşeli alana geldiğimizde, yeniden çiseleyen yağmur dinmişti. Orada ayrıldı Deniz. Tombuldu biraz. Otomobiline doğru yürüdü. Kara saçları vardı. İşte bugün, öğle yemeğine çağırmıştı seni. Önce halde bira içtiniz; sonra da Türklerin lokantasında öğle yemeği yediniz. Doksan yıl önce yapıldığı, giriş kapısına yapıştırılmış yaftadan okunan —kırmızı tuğladan— hal yapısı, küçük kuleleriyle karşıda duruyordu. Stockholm'da bir öğle vaktiydi. Öte yanda, Elenora Kilisesi'nin bulunduğu yöreye yürüdüm. Pazar günü, oğlumla oturduğumuz banka baktım. Bank gene ıslaktı. Bozulmuş boyası, açık renk, kirli sarıydı. Bahçeye, kilisenin giriş kapısına doğru dökülmüş yapraklar da ıslaktı. Sonbaharın sarı yaprakları. Kilisenin bahçe duvarını geçince, aşağıya doğru, ince, asfalt bir yol uzanıyordu. Daha da aşağıda, tek katlı, geniş, eskiden suvari alayının yerleşmiş olduğu, gene kırmızı tuğladan yapılmış bir yapı vardı.

Eve giden yol, daha ötede, daracık körfezin kıyısına uzanıyordu. Nükleer enerjinin kullanılmasına karşı çıkan afişler: üzerlerinde çocuk resimle-

rinde görülen yeleli, sarı güneş. (Kara çizgiyle çizilmiş. Ağzı ve gözleri de var mıydı?) Akşamüzerleri evlerine giden insanları görüyorsun. Duraklarda, birkaç dakika bekleyenler. Büyük bakkaliye mağazalarından, ellerinde plastik torbalarla çıkanlar. Mağazaların camlarına yapıştırılmış çeşitli ilanlar arasından görünen, aydınlık; içlerine yiyecek paketlerinin sıralandığı raflar.

Şimdi artık kurşun rengi bir akşam vakti yaklaşıyor. İç avlulara, daha koyu bir karanlık çöktü. Diplomat Oteli'nin çay salonunda, birbirine sokulmuş birkaç insan var. Gecenin derin yalnızlığına gireceksin. Bu rengi kararan dış dünya, birkaç saat boyunca hiçbirşey söylemeyecek sana. Dilsizdir akşam vakitleri. Gece: gece, belki daha aydınlık olabilir.

(1979)

BEYOĞLU'NDA BİR ÖĞLE VAKTİ

Yaz gelecek. Güneşli bir gün. Sıcaklar bastıracak. Şimdi, inceden inceye, serin bir hava var. Sokağın binbir kokusu: kış boyunca ıslanmış duvarlara güneşin vurmasından yayılan rutubet kokusu, caddede, kapılarını ardına değin açmış birahanelerden yayılan talaş, bira ve kapalı hava kokusu. Bir yaz daha gelecek işte. Yaklaşıyor yaz.

Bomboş bir öğle vakti. İşe gitmese de olur. Kardeşine uğrayabilir. Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde, yeni yapılmış yüksek bir yapının ikinci katında, geniş bir işyerinde çalışıyor o. Yapının çevresinde bir açıklık var. Yapı, bütün arsa üzerine kurulmamış, arsanın bir bölümüne oturtulmuş. Bu yüzden, gündüzleri, üç yanından güneş ışığı alabiliyor. Karşıdaki apartmanlar, onun yüksekliğine erişemiyorlar. Beyoğlu'nun eski apartmanları... Gri renkli Rum, İtalyan tarzı yüzyıllık yapılar. O yapıları tanıyor. Birçoğunun, geriye doğru uzayan şaşılası bir derinliği var. Arka yanları yokuşa doğru sarkmış. Eski bahçeler var orda. Yapılar, bahçelerin üzerine

uzanıyor. Aralarında dar sokaklar —Beyoğlu'nun daracık yokuşları— aşağılara doğru iniyorlar. Eski Ceneviz sokakları onlar. Yapıların arka pencerelerinden, küçük, işlemeli demir parmaklıklı balkonlardan deniz; bahçelerin üzerinden Boğaz'ın bir bölümü ile Marmara Denizi görünüyor.

Kardeşinin çalışma yerine vardığında öğleden biraz önceydi. Orada, geniş masalarda çalışan, düzenli genç kadınlar.

«Otursana.»

İki masa arasında tahtadan bir koltuğa oturdu. Çantasında piposu var. Tütün içebilir.

«Yemeğe çıkarız, değil mi?» diye soruyor.

«Tabii. Hemen istediğin zaman.»

«Biraz sonra çıkarız.»

«Ben de geleceğim» dedi karşı masada oturan kız. Kumral, orta boyluydu. Otuz yaşını biraz aşkın. Onu da tanıyordu yıllardır. Istanbul'dan. Beyoğlu'ndan. Eski öğrenci festivalleri, sonra piknikler Adalar'da geçen gölgeli, güneşli, rüzgârlı günler. Gemide ansıyor onu. Artda, güvertede. Sonraları Ankara'da rastladı. Pek birşey konuşamıyorlardı ama, bir tanıdıktı işte. «Bense kırk yaşını aşıyorum.»

«Ama Anjeliki gelmesin» dedi kız.

«O görmeden çıkarız» dedi kardeşi. Masanın üzerindeki kâğıtları ivecenlikle düzeltiyordu. İnce, uzun bir yüzü vardı. Saçları düz. Çok da uzun değildiler.

«Biliyor musun, sabahleyin müdürle birşeyler konuşuyordu. Besbelli beni şikâyet ediyor» dedi kız.

«Ah, biliyorum. Her işe karışıyor. Hiçbirşeyi beğenmiyor.»

«Makyajımıza bile.»

«Geçen gün, çeviriler için, 'Bunlar benim işim' dedi. 'Artık, benim işime de el atıyorsunuz.' Oysa, değil onun işi. Almanca ne kadar biliyor sanki?»

«Aman, ne çekilmez kadın» dedi kız. «Elli yaşına gelmiş, genç kız gibi davranıyor.»

«İşi büyütmeyin» dedi. «Kimbilir ne dertleri var. Bilebilir misiniz?»

Kız başını öne eğdi. Ardından:

«Biraz sonra çıkarız» dedi. «Şu yazıyı da bitirivereyim.»

Yirmi yıl kadar önce gördüğü Aliki'yi düşündü. Kumral saçları vardı, beline madeni bir kemer takmıştı. Balıkpazarı'ndaki kiliseden çıkıyordu. Mumların yandığı loş kilise; cemaatin güzel kızlarından biri: Aliki. Madeni tasvirler, ikonlar, kara kutuların üzerine konulmuş, ucuza satılan mumlar. O dönemde varolan kalabalık bir Hıristiyan topluluğu doldurmuştu caddeyi, koyu renkli giysilerini giymişlerdi, kadınların yakalarında, yapma beyaz çiçekler vardı. Aliki, Tokatlıyan'ın camlarının önünden geçiyor. Stadt Hamburg Lokantası'nda —sokak arasında küçük, sevimli bir yerdi— akşam yemeklerinde rastladığı Aliki. Eski kiliselerde yakılan tütsülerin kokusu daha hafif şimdi.

Eski Beyoğlu'nda, bu iş yeri gibi, yüksek yapılar yoktu. Şimdi öğlen güneşi yandaki yapının üzerinden vuruyor. Havalar, daha iyice ısınmadı. Galatasaray Lisesi'nin caddeye değin uzanan —orda, süslü, yüksek bir bahçe kapısı duruyor— duvarının ötesinde, beş katlı, İtalyan tarzı bir yapı vardı. Dükkânların cadde üzerinde dizildiği bir alt kat; onun üzerinde küçük oval pencereleri görünen, dışardan

asma kata benzeyen bir kat... onun da üstünde yüzeyi ileriye uzanan —bahçenin yanındaki dar sokağa da uzanıyordu— dikdörtgen pencereleriyle, tavanlarının yüksekliği dıştan da belli olan iki kat, yukarıda, küçücük pencereleriyle çatı vardı. Şimdi o yapının yerinde, kırmızı mermerlerle kaplanmış, sivri bir yapı yeralıyor. Bir bankanın genel merkezi.

İçerilerinden, dar, loş geçitlerle geçilen eski Beyoğlu'nun rahat, loş yapılarını düşündü. Büyük yapıların içindeki asansörleri, demir parmaklıklar içindeki aynalı asansörleri. Büyük, derin, karanlık, loş caddeyi. Belirsiz bir zamanda, imgelerle dolu, kaldırımlarında dolaşanları. Beyaz, güzel yüzlü Rum kadınları. Kiliselerden boşalan Hıristiyanları. Kimbilir nasıl bir gündü: Saint-Antoin Kilisesi'nin bahçesine, düzgün parkeler üzerine yağmur yağıyordu. Unutulmuş bir gökyüzünden düşen yağmur. Binbeşyüz yıl önce, kentin öte yanına, bahçeler içine kurulmuş beyaz bazilikalar, kırmızı kiremitlerle örülü, küçük kubbeler altında, bitimsiz bir tütsü kokusuyla yaşayıp duran, üzerlerinde mumların yandığı ermiş mezarları vardı. Sarnıçlar, birbirine birleşiyor, büyük bir yeraltı denizi oluşturuyordu. Bir an onları düşündü, ardından, gene denizi gören arka pencereleri ansıdı. Soluk alan, canlı bir varlık gibidir gece arka pencerelerde.

Üçü, güneşli sokağa çıktılar. Üzerlerine, karşıdan vuruyordu güneş, ilerden gelenler iyi seçilmiyordu.

«Burdan, pasajdan geçelim» dedi öteki kız.

Markiz Pastanesi'nin yanından girilen bir ge-

çitti. Taş döşeliydi. İleriye, eskiden resim araçları satılan dükkânlara değin uzanıyordu. Vitrinlerinde bal kavanozlarının sıralandığı, Polonezköy Mezecisi'nin önünden sola döndüler, geçidin demir kapısından, taş döşeli daracık yola çıktılar. Biraz ötedeki sokaktaydı lokanta. Resim çerçeveleri satılan bir dükkânın biraz ötesinde, yüksekce bir kaldırımdan girilen kapısı vardı. Biraz ötedeki ikinci kapısı da açıktı. Öğle vaktinin, işlerinden çıkmış insanları. Lokantanın genişce böklümünde, yuvarlak masaya oturdular. Birbirine eklenerek uzatılmış masada, çevredeki işyerlerinde çalışanlar vardı. Güneşli sokak görünüyordu oturdukları yerden.

«Yaz öncesinde, herhangi bir öğle vakti işte» diye düşündü.

Öteki kız:

«Sebze mi yesem, et mi?» diye sordu.

Kardeşi:

«Sebze de ye, et de» dedi.

«Şişmanlıyorum ama.»

«Ziyanı yok.»

Garson yemekleri saydı:

«Kuzu kapama, orman kebabı, tas kebabı, biber dolması, terbiyeli kereviz, enginar...»

«Ama önce soğuk bir bira.»

Garson, birayı getirdi. Barın bulunduğu bölümde, votka içenler de vardı. Votkalarına biraz limon suyu ile soda katıyorlardı. Biraz sonra, kapıdan girdi Aliki. Doğruca yanlarına geldi. Kızlar, ona doğru baktılar.

«Böyle oturabilir miyim?» dedi.

«Tabii» dedi adam.

Kızlar hiç ses çıkarmadılar. Herşeyi unutmuş gibiydiler.

«Nasılsın?» dedi Aliki adama.

«İyi. Şöyle böyle. Sen n'apıyorsun.»

«Bildiğin gibi.»

«Kulis'e uğruyor musun?»

«Bir haftadır uğrayamadım.»

«Kimler geliyor?»

«Herkes. Bütün bildiklerin orda.»

Aynalar içinde bir bar düşündü adam. Şimdi, lokantanın kapısı önüne, sandalya atıp oturmuş olan genç patron, bağırarak içeriye giriyordu:

«Necdet beye baktınız mı?»

Sokağa güneş vuruyor, karşıdaki tütüncü dükkânının önüne asılmış gündelik gazeteleri de aydınlatıyordu.

Duyulması, her zaman kolay olmayan bir sesle, gene Aliki konuştu:

«Barmen çok suratsız. Yemekler de eskisi gibi değil orda.»

«Haklısın. Beyoğlu da eski Beyoğlu değil.»

«Herşey değişti» dedi Aliki. Kırmızımsı, kumral saçları omuzlarına kadar ulaşıyordu. Yirmi yıl önceki kadar sık değildi, seyrelmişti.

«Bu kereviz nefis birşey» dedi öteki kız. Ardından birasını yudumladı.

«Ben de bir bardak kırmızı şarap içeyim bari» dedi adam.

«Ne biçim yemek yiyorsunuz siz?» dedi kız gene.

«Ne varmış?» dedi kız kardeşi.

«İkisi de et yemeği yediklerinizin.»

«Olsun» dedi kız kardeş. «İlk yemekte ne kadar et vardı ki!»

«İster istemez biraz fazla yiyorum» dedi adam. «Elimde değil. Sıkılıyorum ve yemek yiyorum.»

Aliki az yemişti. Sadece hafif bir yemek; bir et-

li bezelye ve bir salata. Bira ya da şarap da içmemişti. Sonra da hemen kalkmak istedi.

«Ben erken gideyim» dedi.

Gene üçüydü, lokantanın önündeki arnavut kaldırımı yola çıkan. Ordan sağa sapıp, caddeye, Markiz Pastanesi'nin önüne çıktılar.

«Şurada, karşı köşede, eskiden Lebon Pastanesi vardı» dedi kız kardeş.

«İşte, şimdi, madeni eşya satan bir dükkân.»

Caddede öğle vaktinin kalabalığı vardı. Akşamüzerine doğru, gittikçe sayısı artacak bir kalabalık. Markiz Pastanesi'nin örtülü kapısından, içerde oturan insanlar görünüyordu. Şapkası başında bir kadın omlete benzeyen birşeyler yiyordu.

Güneş, caddeyi, kaldırımları kurutmuştu; rüzgârla savrulmaya hazır, ince bir toz tabakası vardı şimdi kaldırımlarda. Bakımsız Beyoğlu'nun, Tunel'in yapılarının çatılarından sıvaları dökülen bölümlerden sızan, eski, yitip giden kentlere özgü bir toz. Altın sarısı bir toz.

«Aslında durumu seziyorum» dedi kız kardeş. «Aliki, bir iki yıl sonra emekli olacak. Ve sadece, yalnız, çok yalnız bir hayat bekliyor onu.» Durdu, sonra: «Beyoğlu'nda yalnız bir hayat.»

Adam, yıllarca öncesini, buradaki küçük geçitlerden birini düşündü. Olivo Geçiti'ni. Orada, sık sık misafir gittiği bir evi. Genç, kıvırcık saçlı bir ressamı. Birlikte yaşadıkları, sonradan yazar olan, uzunca boylu bir kadını. Evin sokağa dördüncü kattan bakan penceresini. Yandaki, ikinci kat pencerelerden birinin yakınına, evin salonuna yatırılmış bir Hıristiyan kadın ölüsünü. Bütün bu yörelerde, geçitlerde rastladığı, karalar —kara çorapları da vardı— giymiş Hıristiyan kadınlarını. Küçük basa-

maklarla çıkılan sokak arası kiliselerini. Bütün bu ölen, yıpranan, can çekişen Beyoğlu'nu düşündü. Güneşli havalarda, sıkıntı içinde, apartmanının pencereleri önünde, boğucu yaz mevsimini geçirmek için, sedirlerde yatanları; ara sokaklarda pencerelerden yansıyan kadın yüzlerini· caddelerini gittikce sefilleşen bir kalabalığın doldurduğu güzelim Beyoğlu'nu. Galatasaray'da, herhangi birine emanet edilerek terkedilip gidilmiş büyük, eski evleri düşündü. Onları bir bir gezdiğini hatırladı Sonra, gene, daha da ağır bir imgeyi; eski Beyoğlu'nu düşündü. Düşünde, kırmızı bir tramvay Şişhane Yokuşu'ndan aşağıya gıcırtıyla kıvrıldı. Küçük bir erkek çocuk, siyah saçlı annesinin elinden tutarak, kırmızı tramvaya bindi. Öte yakada, Şehzadebaşı'nın pencereleri oymalı demir sebilleri önünde sarı renkli bir tramvay durağı yazısı önünde bitecek sonsuz uzun bir yolculuğa, hiç bitmeyecek bir imge yolculuğa çıkmış gibi başını ileriye uzattı: belirsiz zamana baktı.

«Çalışma saati geldi» dedi kız kardeş.

«Haydi, görüşürüz gene.»

Galatasaray'da, daracık Krepen Pasajı var. İki katlı, eski yapılarıyla bir «adanmış toprak». Gece yaklaştığında, elektrik lambaları, sergilerini aydınlatan Balıkpazarı'nda, rutubet kokusuyla, sıvaları dökülen alçak yapılarıyla, dürüst ve yalnız kalmış insanlarıyla sonsuza değin yaşayacak olan.

(1980)

Demir Özlü 9 Eylül 1935'de İstanbul'da doğdu.
Orta öğrenimini Kabataş Erkek Lisesi'nde, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yaptı (1959). Paris'de öğrenci olarak bir yıl, bir yıl da er olarak Muş'da kaldı. Şimdi İstanbul'da, avukat.

Önceleri şiirler yazan (1953 - 55) Demir Özlü, sonra varoluşçu ve gerçeküstücü öyküleriyle tanındı.
Kitapları: **Bunaltı,** öyküler, 1958 — **Soluma,** öyküler, 1963 (Türk Dil Kurumu 1964 Öykü Ödülü) **Boğuntulu Sokaklar,** öyküler, 1966 — **Öteki Günler Gibi Bir Gün,** öyküler, 1974

Bir Uzun Sonbahar, roman, 1976, **Bir Küçükburjuvanın Gençlik Yılları,** roman, 1979.

Aşk ve Poster Demir Özlü'nün son öykülerinden oluşuyor.

Gerçekliğin duyumsanan renkleri, incelikleri... Gerilimlerle güçlenen sağlam bir bilinç toplamı.

100 Lira